

**GİRİŞİMCİLİK NİYETİNE ETKİ EDEN DEĞİŞKENLERİN
PLANLANMIŞ DAVRANIŞ TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ:
AÇIKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA
Doktora Tezi**

Alpay VARDAR

Eskişehir 2018

**GİRİŞİMCİLİK NİYETİNE ETKİ EDEN DEĞİŞKENLERİN PLANLANMIŞ
DAVRANIŞ TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ:
AÇIKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Alpay VARDAR

DOKTORA TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. A. Barış BARAZ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Alpay VARDAR'ın "Girişimcilik Niyetine Etki Eden Değişkenlerin Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Analizi: Açıköğretim Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma" başlıklı tezi **22 Haziran 2018** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca **İşletme (Yönetim ve Organizasyon)** Anabilim Dalında, **Doktora** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.A.Barış BARAZ
Üye : Prof.Dr.M.Kemal BİÇERLİ
Üye : Prof.Dr.Tamer KOÇEL
Üye : Doç.Dr.Özlem ATALIK
Üye : Dr.Öğr.Üyesi Ozan AĞLARGÖZ

İmza

.....
.....
.....
.....
.....

Prof.Dr.Emel ŞIKLAR
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

.....

ÖZET

GİRİŞİMCİLİK NİYETİNE ETKİ EDEN DEĞİŞKENLERİN PLANLANMIŞ DAVRANIŞ TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ: AÇIKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Alpay VARDAR

İşletme Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2018

Danışman: Prof. Dr. A. Barış BARAZ

Bu çalışmanın amacı, Açıköğretim öğrencilerinin girişimcilik niyetine etki eden değişkenlerin ortaya çıkartılması ve sonuçların coğrafi bölgeler, öğrenim görülen bölüm ve KOSGEB teşvik bölgeleri bazında karşılaştırılmasıdır. Ülkelerin ekonomik gelecekleri girişimcilerin yeterlilikleri ile yakın ilişkilidir. Yenilikçi girişimciler, ortaya çıkardıkları sonuç ile kişilere istihdam sağlarken, ülkeleri zenginleştirmekte ve vergi geliri yaratmaktadır. Gelişmiş ülkeler hem mevcut ve geleceğin girişimcilerinin yeterliliklerini arttırmaya çalışmakta hem de bütün dünyadan girişimcileri kendi ülkelerine çekmeye çabalamaktadır. Bu çalışmada, alanyazında sıklıkla atıfta bulunulan Planlanmış Davranış Teorisi'ne dayalı olarak geliştirilmiş Girişimcilik Niyet Modeli ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Planlanmış Davranış Teorisinin 4 temel bileşeni olan; girişimcilik niyeti, davranışa yönelik tutum, algılanan davranış kontrolü ve sosyal baskı değişkenleri ile girişimciliğin kişilerin yakın çevresi ve genel çevresi tarafından algılanan değerini ölçmektedir. Söz konusu ölçeği içeren anket Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sisteminde eğitim gören öğrencilere gönüllülük esasına göre uygulanmış ve sonuçta sistemin çeşitli bölümlerindeki öğrencilerden gelen ve Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinin tümünü kapsayan 7111 kabul edilebilir ankete ulaşılmıştır. Sonuçlara göre, Açıköğretim sistemindeki öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlerin yaşanılan bölgeden etkilenmediği ancak işletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarının genel katılımcılardan farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Girişimcilik niyeti, Girişimcilik, Planlanmış davranış teorisi, Açıköğretim öğrencileri.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE FACTORS AFFECTING ENTREPRENEURIAL INTENTION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE PLANNED BEHAVIOR THEORY: A RESEARCH ON DISTANCE LEARNING STUDENTS

Alpay VARDAR

Department of Business Administration
Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, June 2018

Supervisor: Prof. Dr. A. Barış BARAZ

The aim of the study is to reveal the factors which affect the entrepreneurial intention of the distance learning students and to compare the results of different geographical regions, departments, and KOSGEB support regions. The economic future of the countries has a close relationship with the qualification of entrepreneurs. Innovative entrepreneurs provide employment opportunity, wealth and tax with the added value they created. Developed countries try to expand the qualification of the current and future's entrepreneurs as well as attract entrepreneurs from all over the world. The Entrepreneurial Intention Questionnaire which was developed by using the Theory of Planned Behavior, a commonly referred theory in literature, was used in this study. The scale measures four central constructs of the planned behavior theory; entrepreneurial intention, attitude towards the behaviour, perceived behaviour control and subjective norms together with social values which are the valuation of the entrepreneurship in the closer and general environment. A survey, which includes the scale, was implemented to distance learning students of Anadolu University on a voluntary basis and 7111 acceptable questionnaires from different departments of the system and all seven geographical regions of Turkey were collected. The results show that the factors affecting entrepreneurial intention of the distance learning students are not affected by the region of residence, but results of business administration department 3rd and 4th-year students differ from the general participants.

Keywords: Entrepreneurial intention, entrepreneurship, Planned behavior theory, Distance learning students

ÖNSÖZ

Öncelikle bütün hayatım boyunca yanımda olan ve desteklerini hep hissettiğim sevgili aileme teşekkür ederim.

Doktora eğitimine başlamam sayesinde tanıştığım, gerek ders sürecinde gerekse de tez çalışması sırasında yardımları ve yol göstericiliği ile rehberim olan danışmanım Prof. Dr. A. Barış BARAZ'a, tez izleme jürilerimdeki tavsiyelerinden dolayı Prof. Dr. Kemal BİÇERLİ'ye ve Dr. Öğretim Üyesi Ozan AĞLARGÖZ'e son olarak da Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü personeline doktora sürecindeki tüm yardımları için teşekkür ederim.

Alpay VARDAR

22/06/2018

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Alpay VARDAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun.....	3
1.2. Amaç	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
2. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK.....	6
2.1. Girişimcilik Araştırmaları.....	10
2.1.1. Girişimci.....	10
2.1.2. Şirket	12
2.1.3. Çevre	13
2.2. Kişi Olarak Girişimci	14
2.2.1. Kişisel özellikler üzerine çalışmalar	14
2.2.1.1. İç kontrol odağı.....	15
2.2.1.2. Özerklik arzusu	15
2.2.1.3. Belirsizlik toleransı	16

2.2.1.4. Risk alma eğilimi	16
2.2.2. Davranışlar üzerine çalışmalar	17
2.2.3. Bilişsel süreç üzerine araştırmalar	18
2.2.3.1. Girişimcilik niyeti	18
2.2.3.2. Kendi hesabına çalışma niyeti	18
2.3. Girişimcilik Eğitimi	19
2.4. Türkiye’de Girişimcilik Faaliyetlerinin Durumu	21
2.4.1. KOSGEB teşvikleri	23
3. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ	25
3.1. Planlanmış Davranış Teorisi	26
3.1.1. Davranışa yönelik tutum	28
3.1.2. Sosyal baskı	28
3.1.3. Algılanan davranış kontrolü	29
3.2. Girişimci Olay Modeli Teorisi	29
3.3. Sosyal Bilişsel Teori	31
3.3.1. Öz yeterlilik	32
3.3.1.1. Girişimcilik öz yeterliliği	33
3.4. Motivasyon Teorisi	33
3.5. Girişimcilik Niyeti Araştırmaları	35
3.5.1. Planlanmış davranış teorisi kullanılan araştırmalar	35
3.5.2. Girişimci olay modeli teorisi kullanılan araştırmalar	38
3.5.3. Sosyal bilişsel teori kullanılan araştırmalar	39
3.5.4. Motivasyon teorisi kullanılan araştırmalar	40
4. YÖNTEM	42
4.1. Araştırma Modeli	42
4.2. Evren ve Örneklem	44
4.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı	45
4.4. Araştırma Verilerinin Analizi	45
4.4.1. Girişimcilik niyet ölçeği	45
4.4.1.1. Çevresel değişkenler alt ölçeğinin doğrulanması	54
4.4.1.2. Algılanan davranış kontrolü alt ölçeğinin doğrulanması	56

4.4.1.3. Davranışa yönelik tutum alt ölçeğinin doğrulanması	58
4.4.1.4. Girişimcilik niyeti alt ölçeğinin doğrulanması.....	59
4.4.1.5. Sosyal baskı alt ölçeğinin doğrulanması.....	61
4.4.2. Girişimcilik niyetine etki eden değişkenlerin analizi.....	62
4.4.3. Coğrafi bölgelerin girişimcilik niyetine etkisinin analizi	64
4.4.3.1. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri arasındaki sosyoekonomik gelişmişlik farkı	72
4.4.4. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik niyetine coğrafi bölgelerin etkisinin analizi	74
4.4.5. KOSGEB teşvik bölgelerinin girişimcilik niyetine etkisinin analizi	84
5. BULGULAR VE YORUM	92
5.1. Demografik Bulgular	92
5.2. Girişimcilik Niyetini Etkileyen Değişkenler İle İlgili Bulgular	98
5.3. Coğrafi Bölgelerin Girişimcilik Niyetine Etkisi İle İlgili Bulgular	99
5.4. İşletme Bölümü 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetininin Coğrafi Bölgelere Göre Değişimi İle İlgili Bulgular	107
5.5. KOSGEB Teşvik Bölgelerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi İle İlgili Bulgular	115
5.6. Yorumlar	123
6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	141
KAYNAKÇA.....	144
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. Geçmişten günümüze girişimcilik tanımları.....	7
Tablo 2.2. Çalışmalarda çok atıfta bulunulan 7 girişimcilik özelliği ve bunlara katkıda bulunan araştırmacılar	14
Tablo 2.3. Türkiye’deki girişimlere oranı açısından ilk 15’de yer alan iller	22
Tablo 2.4. KOSGEB teşvik bölgeleri ve iller.....	24
Tablo 4.1. Araştırmanın evren ve örneklem büyüklüğü.....	44
Tablo 4.2. Çevresel değişkenler alt ölçeğine ait uyum istatistikleri.....	55
Tablo 4.3. Algılanan davranış kontrolü alt ölçeğine ait uyum istatistikleri	57
Tablo 4.4. Davranışa yönelik tutum alt ölçeğine ait uyum istatistikleri	58
Tablo 4.5. Girişimcilik niyeti alt ölçeğine ait uyum istatistikleri.....	59
Tablo 4.6. Sosyal baskı alt ölçeğine ait uyum istatistikleri.....	61
Tablo 4.7. Girişimcilik niyeti ölçeğine ait uyum istatistikleri.....	62
Tablo 4.8. Tüm katılımcılar için yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler	63
Tablo 4.9. Tüm katılımcılar için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları.....	64
Tablo 4.10. Çok gruplu yapısal eşitlik modeline ait uyum istatistikleri	64
Tablo 4.11. Akdeniz Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	65
Tablo 4.12. Akdeniz Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları.....	66
Tablo 4.13. Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	66
Tablo 4.14. Doğu Anadolu Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	67
Tablo 4.15. Ege Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	67
Tablo 4.16. Ege Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	68
Tablo 4.17. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler	68
Tablo 4.18. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	69

Tablo 4.19. İç Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	69
Tablo 4.20. İç Anadolu Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları .	70
Tablo 4.21. Karadeniz Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	70
Tablo 4.22. Karadeniz Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları...	71
Tablo 4.23. Marmara Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	71
Tablo 4.24. Marmara Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları.....	72
Tablo 4.25. İşletme Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için çok Gruplu YEM analizi sonucu elde edilen model-veri uyum istatistikleri.....	75
Tablo 4.26. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Akdeniz Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	76
Tablo 4.27. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Akdeniz Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	76
Tablo 4.28. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Doğu Anadolu Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler	77
Tablo 4.29. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Doğu Anadolu Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	77
Tablo 4.30. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Ege Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	78
Tablo 4.31. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Ege Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	79
Tablo 4.32. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	79
Tablo 4.33. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları.....	80
Tablo 4.34. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için İç Anadolu Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	80
Tablo 4.35. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için İç Anadolu Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	81

Tablo 4.36. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Karadeniz Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	81
Tablo 4.37. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Karadeniz Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	82
Tablo 4.38. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Marmara Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	83
Tablo 4.39. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Marmara Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	83
Tablo 4.40. KOSGEB teşvik bölgeleri için çok gruplu yapısal eşitlik modeline ait uyum istatistikleri	84
Tablo 4.41. KOSGEB birinci teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	85
Tablo 4.42. KOSGEB birinci teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	85
Tablo 4.43. KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	86
Tablo 4.44. KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	87
Tablo 4.45. KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	87
Tablo 4.46. KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	88
Tablo 4.47. KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	88
Tablo 4.48. KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları.....	89
Tablo 4.49. KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	89
Tablo 4.50. KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	90
Tablo 4.51. KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler.....	90

Tablo 4.52. KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları	91
Tablo 5.1. Katılımcıların öğrenim gördükleri bölüme göre frekans dağılımı	92
Tablo 5.2. Coğrafi bölgelerin nüfusunun toplam nüfusa oranı ile katılımcıların yaşadıkları coğrafi bölgelerin toplam katılımcı sayısına oranı	93
Tablo 5.3. Katılımcıların cinsiyetlerinin frekansı ve yüzdelik karşılığı	93
Tablo 5.4. Katılımcıların doğdukları ve yaşadıkları şehirlerin frekansı ve yüzdelik karşılığı	94
Tablo 5.5. Katılımcıların iş tecrübesine sahip olup olmama durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığını	94
Tablo 5.6. İş tecrübesi olan katılımcıların tecrübelerinin kaç yıl olduğunun frekansını ve yüzdelik karşılığını	94
Tablo 5.7. Katılımcıların hiç kendi işlerini yapıp yapmadıklarının frekansını ve yüzdelik karşılığını	95
Tablo 5.8. Katılımcıların eğer kendi işlerini kuracak olsalardı tercih edecekleri iş büyüklüğünün frekansını ve yüzdelik karşılığı	95
Tablo 5.9. Katılımcıların kişisel olarak tanıdıkları girişimci olup olmama frekansını ve yüzdelik karşılığı	96
Tablo 5.10. Kişisel olarak tanıdığı girişimci olduğunu belirten katılımcıların söz konusu girişimci ile olan ilişkilerinin frekansını ve yüzdelik karşılığı	96
Tablo 5.11. Katılımcıların babalarının eğitim durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığı	96
Tablo 5.12. Katılımcıların annelerinin eğitim durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığı	97
Tablo 5.13. Katılımcıların evlerinde kendileri dahil kaç kişi yaşadığının frekansını ve yüzdelik karşılığı	97
Tablo 5.14. Katılımcıların yaşadıkları evin toplam gelir frekansını ve yüzdelik karşılığını	98
Tablo 5.15. Akdeniz Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması	124
Tablo 5.16. Doğu Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması	126
Tablo 5.17. Ege Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması	128

Tablo 5.18. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması.....	130
Tablo 5.19. İç Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması.....	131
Tablo 5.20. Karadeniz Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması	133
Tablo 5.21. Marmara Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması	135
Tablo 5.22. YEM analizleri sonucunda elde edilen sonuçların toplu gösterimi	140

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1. Girişimcilik araştırmalarının ayakları.....	10
Şekil 3.1. Nedenli Eylem Teorisi.....	26
Şekil 3.2. Planlanmış Davranış Teorisi.....	27
Şekil 3.3. Girişimci Olay Modeli.....	30
Şekil 3.4. Sosyal Bilişsel Teori.....	32
Şekil 3.5. Motivasyon Teorisi.....	34
Şekil 4.1. Araştırmada kullanılan yapısal model	43
Şekil 4.2. Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet modeli	47
Şekil 4.3. Linan vd. (2011) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeği.....	48
Şekil 4.4. ÇD alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar	56
Şekil 4.5. ADK alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar	57
Şekil 4.6 .DYT alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar	59
Şekil 4.7. GN alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar	60
Şekil 4.8. SB alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar	61
Şekil 4.9. Coğrafi bölgelere göre sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi.....	74
Şekil 5.1. Tüm katılımcılar için YEM sonuçları.....	98
Şekil 5.2. Akdeniz Bölgesi için YEM sonucu	100
Şekil 5.3. Doğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu	101
Şekil 5.4. Ege Bölgesi için YEM sonucu	102
Şekil 5.5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu	103
Şekil 5.6. İç Anadolu Bölgesi için YEM sonucu.....	104
Şekil 5.7. Karadeniz Bölgesi için YEM sonucu	105
Şekil 5.8. Marmara Bölgesi için YEM sonucu	106
Şekil 5.9. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Akdeniz Bölgesi için YEM sonucu	108

Şekil 5.10. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Doğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu.....	109
Şekil 5.11. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Ege Bölgesi için YEM sonucu ..	110
Şekil 5.12. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Güneydoğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu.....	111
Şekil 5.13. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri İç Anadolu Bölgesi için YEM sonucu.....	112
Şekil 5.14. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Karadeniz Bölgesi için YEM sonucu.....	113
Şekil 5.15. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Marmara Bölgesi için YEM sonucu	114
Şekil 5.16. KOSGEB birinci teşvik bölgesi için YEM sonucu	115
Şekil 5.17. KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için YEM sonucu.....	117
Şekil 5.18. KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için YEM sonucu	118
Şekil 5.19. KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için YEM sonucu.....	119
Şekil 5.20. KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için YEM sonucu	120
Şekil 5.21. KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için YEM sonucu.....	121

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	:Avrupa Birliği
ADK	:Algılanan Davranış Kontrolü
APEC	:Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ARGE	:Araştırma Geliştirme
BM	:Birleşmiş Milletler
ÇD	:Çevresel Değişkenler
DFA	:Doğrulayıcı Faktör Analizi
DYT	:Davranışa Yönelik Tutum
GEM	:Küresel Girişimcilik Endeksi
GN	:Girişimcilik Niyeti
GSYİH	:Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	:Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
NET	:Nedenli Eylem Teorisi
OECD	:Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PDT	:Planlanmış Davranış Teorisi
SB	:Sosyal Baskı
SBT	:Sosyal Bilişsel Teori
sd	:Serbestlik Derecesi
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	:Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UAB	:Barselona Özerk Üniversitesi
USE	:Sevilla Üniversitesi
YEM	:Yapısal Eşitlik Modellemesi
YPK	:Yüksek Planlama Kurulu

1. GİRİŞ

Küresel Girişimcilik Endeksi (The Global Entrepreneurship Monitor - GEM), 40 ülkeden derlenen bilgiler ile bu ülkelerdeki girişimcilik düzeyinin ve ekonomik büyüme düzeyinin tespiti ve bunların diğer ekonomik boyutlar (gelir dağılımı, araştırma geliştirme yatırımları, vb.) ile karşılaştırılması için kullanılmaktadır. GEM (2006) kırktan daha fazla ülkeden toplanan bilgiler ile yapılan araştırma sonucuna göre, ülkeler arasındaki büyüme farklılığının yaklaşık olarak üçte birinin o ülkelerdeki girişimcilik faaliyetlerindeki farklılıktan kaynaklandığı belirtmiştir. Bu nedenle, geçtiğimiz yaklaşık 20 yılda gelişmiş ülkelerin çoğundaki girişimcilik eğitiminde önemli miktardaki artış (Matlay, 2006) ve girişimcilik programlarına yapılan yatırım artışı dikkat çekmektedir (Gwynne, 2008).

Gelişmiş ülkelerin üst düzey devlet yetkilileri girişimciliğin ekonomik gelişmedeki öneminin farkında olarak ve girişimciliği daha da arttırmak için girişimcilik eğitimi ve kamu destekleri gibi araçları kullanmaktadırlar (Fayolle vd., 2006). Benzer şekilde, Türkiye’de de girişimcilerin kurduğu şirketlerin ülke ekonomisindeki yeri azımsanamayacak boyuttadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri raporuna göre; 2014 yılında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) toplam girişim sayısının %99.8’ini, istihdamın %73.5’ini oluşturmuştur (TÜİK, 2016). Açıklanan bu istatistikler ile, ülke ekonomisinin büyümesi için kurdukları işleri başarı ile devam ettiren ve büyüten girişimcilerin sayılarının arttırılması ekonomik istikrarın sürekliliğini koruyacaktır.

Bu çalışmada, kişilerin neden girişimciliğe yöneldiklerini ve girişimcilik niyetlerini etkileyen değişkenlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Sosyal psikoloji alanında gerçekleştirilen çeşitli meta analiz çalışmalarında, korelasyon (Sheeran, 2002) ve deneysel (Webb ve Sheeran, 2006) çalışmaların bulgularına göre niyetin davranış üzerindeki etkisi orta ile kuvvetli arasında değişmektedir. Girişimcilik alanında ise araştırmacılar niyet ile girişimcilik faaliyetlerine başlama ve girişimci olma arasında olumlu bir ilişki tespit etmişlerdir (Lanero vd., 2011; Kautonen vd., 2013). Ancak, girişimcilik niyeti ile davranış ilişkisinin incelenmesinin tek başına yeterli olmadığı, niyeti etkileyen bazı diğer değişkenlerin de bu ilişkide azımsanamayacak bir paya sahip

olduğu bilinmektedir (Conner vd., 2000). Son 20 – 30 yılda gerçekleştirilen bilişsel çalışmalarda, kişilerin girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlerin tespit edilmesi için çok sayıda değişik psikolojik modeller öne sürülmüştür ve çalışmalar yapılmıştır.

Geçmişleri, durumsal ve psikolojik değişkenleri farklı olan girişimci adaylarının, girişimcilik niyetlerine etki eden diğer değişkenlerin ve bunların etki derecelerinin tespiti ile bu değişkenlerin birbirleri ile nasıl etkileşime girdiklerinin tespit edilmesi bu çalışmada ulaşılmaya hedeflenen temel sonuçtur.

Araştırmada, geleceğin girişimci adayları olarak kabul edilen Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi öğrencilerinin, girişimcilik niyetleri üzerinde etkili olan değişkenlerin ülke, coğrafi bölgeler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) teşvik bölgeleri bazında tespit edilmesi sonucunda, Türkiye'nin girişimcilik özellikleri haritasının çıkartılması amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında, veri toplama aracı olarak nicel araştırma yöntemi olan “çevrimiçi anket” kullanılmıştır, anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişilerin girişimci kişilik özelliklerini ölçmek üzere beşli Likert ölçeğinde hazırlanmış 37 adet ifade yer almaktadır. İkinci bölümde ise kişiler ile ilgili bazı genel bilgilerin alınması amaçlanmıştır. Girişimci kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla kullanılan ifadeler, Ajzen (1991) tarafından hazırlanan Planlanmış Davranış Teorisi'ne dayanılarak geliştirilen ve Linan, Urbano ve Guerrero'nun (2011) İspanya'da uygulamış oldukları Girişimcilik Niyet Ölçeğinin Türkçe'ye çevrilmesi ile elde edilmiştir. Anket çalışması sonrasında, 7111 kabul edilen katılımcı ile gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarının ilgili devlet kuruluşları ile paylaşılması ile Türkiye'de girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesine olumlu katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın ilk bölümünde problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, araştırmanın sınırları ve araştırma ile ilgili tanımlar ele alınmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümde ilgili alanyazın taramasıyla elde edilen veriler; girişimcilik, girişimcilik niyeti ve ilgili çalışmalar özetlenmektedir. Dördüncü bölümde modeli, evren ve örneklem ile veri toplama tekniği ve aracı ele alınmış, beşinci bölümde ise araştırma bulguları ve yorumlara yer verilmiştir. Altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler kısımlarına yer almaktadır.

1.1. Sorun

Girişimcilik ve girişimcilik niyeti üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, özellikle yeni neslin girişimciliğe (nceki nesiller ile karşılaştırıldığında) ilgisinin yüksek olduğu görülmektedir. Girişimcilik faaliyetlerinin lkelerin ekonomik gelişmesine ve istihdama sağladığı katkı da dikkate alındığında, özellikle gelecek yıllardaki ekonomik büyümesini garanti altına almak isteyen lkelerin girişimcilik eğitimine önem vermesi ve sonrasında da girişimcilik faaliyetlerine destek sağlamaları da şaşırtıcı değildir.

Ancak bu olumlu tabloya rağmen kişilerin girişimciliğe yönelik bakışının içinden geldikleri kültür, eğitim seviyesi, maddi durum, gelecek kaygısı ve daha pek çok değişken tarafından etkilendiği söylenebilir. Girişimcilik konusunda dikkat edilmesi gereken temel konu, alanda yapılan çalışmaların sonuçlarının arasındaki farklılıktır. Söz gelimi, Hisrich ve Peters (2002) tarafından öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada az sayıda öğrencinin mezuniyetten sonra kendi hesaplarına çalışmayı istediği ve genelin girişimciliği bir kariyer hedefi olarak görmediği tespit edilmiştir.

Kişilerin girişimci olmaya karar vermeleri, girişimci olmanın temel çıkış noktasıdır. Harvey ve Evans (1995), kişilerin kariyer döngüleri içerisinde girişimci olma fırsatının en uygun ve kabul edilebilir seçenek olacağı zamanlar bulunacağını, buna yönelik ilk zamanın da niversite eğitimi sırasında olacağını belirtmişlerdir. Gorman vd. (1997), girişimcilik eğitimi hakkındaki çalışmaları incelemeleri sonucunda girişimcilik niteliklerinin girişimciliğe yönelik doyurucu bir eğitim ile pekiştirilebileceğini, ancak bu konuda daha çok araştırma yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Buradan hareketle bu araştırmanın temel sorunu, Türkiye'nin gelecekteki ekonomik durumu hakkında belirleyici olabilecek, geleceğin girişimci adayları olarak kabul edilen ve sayıları milyonlarla ifade edilen Anadolu Üniversitesi Açıköğretim ğrencilerinin girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlere coğrafi bölgelerin, eğitim görülen bölümün etkisinin tespit edilmesidir.

1.2. Amaç

Bu alışma ile, geleceğin girişimci adayları olarak kabul edilen ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaşayan Açıköğretim ğrencilerinin girişimcilik niyetlerine etki eden

değişkenlerin belirlenmesinin yanı sıra bu değişkenlere yaşanan coğrafi bölgelerin, eğitim alınan bölümün ve KOSGEB teşvik bölgelerinin etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma sonrasında;

- Girişimci adaylarının girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlerin belirlenmesi ve bu değişkenlerin yaşadıkları coğrafi bölgelere, öğrenim gördükleri bölüme ve KOSGEB teşvik bölgelerine göre ne şekilde değiştiğini tespit etmek,
- Girişimci adaylarının yaşadıkları bölgelerin özelliklerinin, kişilerin girişimcilik niyetlerini ne şekilde etkilediğini tespit etmek,
- Girişimci adaylarının özelliklerini geliştirmeye yönelik faaliyetlerin tespiti ve bunların nasıl uygulanabileceğini tespit etmek,
- Üniversitenin farklı bölge ve profildeki girişimcilerin beklentilerini karşılayacak seçmeli ders havuzunu daha doğru hazırlamak,
- Çalışmanın belirli zaman aralıklarında tekrarlanması ile, kişilerin girişimcilik özelliklerinin zamana ve yaşanan olaylara ne şekilde tepki verdiğini izlemek ve değerlendirmek,
- İleride gerçekleştirilebilecek benzer kapsamlı çalışmalar için referans oluşturması hedeflenmektedir.

1.3. Önem

Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim sistemi ile bütün Türkiye’de örgütlenmiş olan ve büyük bir kitleyi etkileyebilecek tek üniversitedir. Bu araştırmanın, katılımcı sayısının oldukça fazla olması nedeni ile, gelecekte yapılacak diğer çalışmalar için de referans oluşturabilecek bir çalışma olması hedeflenmektedir. Çalışmanın belirli zaman aralıklarında tekrarlanması ile, kişilerin girişimcilik özelliklerinin zamana, sunulan eğitime ve yaşanan olaylara ne şekilde tepki verdiğinin izlenmesi ve değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Araştırma sonuçlarının KOSGEB yetkilileriyle paylaşılması ile bölge ve il özelinde eğitim programlarının hazırlanması için kaynak olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada aşağıdaki maddeler varsayım olarak kabul edilmiştir.

- Ankete katılan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim öğrencileri kendilerine yöneltilen soruları kişisel düşüncelerini yansıtacak şekilde ve dürüst olarak yanıtladılmışlardır.
- Ankete katılan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim öğrencileri verdikleri yanıtların çalışma sonucunu doğrudan etkileyebileceğinin bilincindedirler.
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim öğrencileri geleceğin girişimci adayları olarak değerlendirilebilir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu tez çalışması aşağıda belirtilen maddeler ile sınırlıdır;

- Çalışmanın veri toplama aşaması olan 2016 – 2017 akademik yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine kayıtlı olup, çalışmaya katılan öğrencilerin verdikleri cevaplar,
- Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine 2016 – 2017 akademik yılında kayıtlı olan öğrencilerin girişimcilik konusu ile ilgili düşünceleri ve algıları.

2. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK

Girişimci olma kararı bilinçli bir gönüllülük olarak değerlendirilebilir. Bu sebeple, bu kararın nasıl verildiğini incelemek mantıklıdır. Girişimcilik niyeti dönüşüme ve kimi zaman da zarar riski bulunan işlere girişmenin adıımıdır. Harekete geçme niyeti, girişimci davranışlar sergilemenin habercisidir (Linan ve Chen, 2009, s.595).

Tarihsel olarak incelendiğinde girişimcilik en eski faaliyetlerden birisidir. Yeni iş fırsatlarını keşfetmek ve bunları ekonomik kazanç fırsatlarına çevirmek insan hayatında her zaman önemli olmuştur (Landström, 2005, s.3). Girişimci, risk alarak yenilik yapan kişidir, diğer bir deyişle, fırsatları gözleyen ve fırsat bulduğu zaman riskleri göze alarak değerlendirmeye çalışan kişidir. Ancak yine de girişimci ve girişimciliğin üzerinde tam uzlaşılmış birer tanımı bulunmamaktadır. (Landström, 2005, s.7). Girişimci üzerine tarih boyunca yapılan çeşitli tanımlar Tablo 2.1.'de özetlenmiştir.

Schumpeter, girişimciyi üzerinde çalıştığı malzemeleri doğrudan üreten kişi olmasa dahi, bunlar ile sürekli olarak yeni kombinasyonlar deneyen kişi olarak tanımlamıştır. Eğer bu önemli yenilikçi özellik kaybedilirse içine girilen durum, yazar tarafından sadece belirli sınırlar içerisinde çalışılan kapalı devre metaforu ile tanımlanmıştır. (Munier, 2013, s.1571). Üretim faktörlerinden doğal kaynaklar, emek ve sermayeyi bir araya getirip, uyumlu bir şekilde üretime yönelten ve dördüncü üretim faktörü olarak kabul edilen girişimci kavramı, Schumpeter'in "dinamik girişimci" kavramı ile daha da önem kazanmıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişi sağlayan dinamik girişimciler, bilgi toplumunda ekonomik büyüme sürecinin de çok önemli bir unsuru olmuştur (Doğan, 2010). Schumpeter, sürekli bir yenilik süreci içinde eskiyi bırakıp, daha etkin yeni yolları ve yöntemleri devreye sokarak yaşayan dinamik girişimcileri ekonomik büyümenin en önemli unsuru olarak görmektedir (Müftüoğlu ve Durukan 2004). Schumpeter, girişimcileri bulundukları topluluğun en üst %25'lik kısmında yer alan, idrak kabiliyetleri ve isteklilikleri çerçevesinde zeka, sezgi, ileri görüşlülük gibi özellikler bütünü ile yoğurulan kişiliğe sahip kişiler olarak tanımlamaktadır. Girişimciler, alışlagelmişin dışına çıkabilen, mevcut yapıları yok edebilen, sistemi durağanlıktan kurtarabilen ve bunun sonucunda ekonomik büyümeyi sağlayan kişilerdir (Munier, 2013, s.1571).

Tablo 2.1. Geçmişten günümüze girişimcilik tanımları (Özer, 2017)

Kaynak-Dönem	Tanımlar
Orta Çağ	İcra eden, oyuncu, aktör ve büyük çaplı yapım işlerinin başındaki kişi anlamında kullanılmıştır.
17. YY	Girişimci, devletle yapılan sabit fiyatlı bir sözleşmede kar veya zarar riskini üstüne alan kişi anlamında kullanılmıştır.
Richard Cantillon (1725)	Girişimci, riski üstlenen kişidir. Sermayeyi verenden farklıdır.
Beaudeau (1797)	Riske sahip olan, riski üstlenen ,planlayan, denetleyen ve organize eden kişidir
J.Baptiste Say (1803)	Girişimcinin kârı ,sermayenin getirisinden ayırır.
Francis Walker (1876)	Ödenek sağlayıp karşılığında faiz alanlar ile yönetsel becerilerinden ötürü kardan pay alan bireyleri birbirinden ayırır.
Joseph Schumpeter (1934)	Girişimci bir yenilikçidir, daha önce test edilmemiş teknolojileri geliştirmektedir.
David McClelland (1961)	Girişimci aktif ve ölçülü risk alan kişidir.
Peter Drucker (1964)	Girişimci fırsatları azami ölçüye çıkarır.
Albert Shapero (1975)	Girişimci insiyatif alır, bazı toplumsal ve ekonomik sistemleri düzenler ve başarısızlık riskini üstlenir.
Karl Vesper (1980)	Girişimci iktisatçılar, psikologlar, iş adamları ve politikacılar tarafından farklı farklı algılanır.
Gifford Pinchot (1983)	İç girişimci, halihazırda yerleşik bir kurum bünyesinde çalışan girişimci kişidir.
Robert Hisrich (1985)	Girişimcilik gereken süreyi ayırarak ve çaba sarfederek değerli ve farklı bir şey meydana getirme, beraberinde gelen finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenme, ve bunun sonucunda erişilen maddi ve bireysel tatmini elde etme sürecidir.
Peter Drucker (1995)	Girişimci mevcut kaynakların verimliliklerini yükselten ve o seviyede kalmasını sağlayan kişidir.
Jeffrey Timmons (1999)	Girişimci modern bir liderin davranış ve düşünce özelliklerine haiz, dürüstlük ve doğruluk çerçevesinde hareket eden kişidir.
Philip A.Wickham (2001)	Girişimci belirli bir projeyi kendi girişimcilik anlayışı doğrultusunda geliştiren kişidir.
G. Brenkert (2002)	Girişimci piyasa ekonomisinin vazgeçilmez unsurudur.
L. W. Busenitz (2003)	Ekonomik gelişmenin sağlanmasında ana oyuncudur.
Global Entrepreneurship Monitor (2014)	Bir kişi, bir takım ya da mevcut bir iş tarafından, tek başına yeni bir iş kurarak ya da mevcut bir işi genişleterek yeni bir girişim oluşturma teşebbüsüdür.

Girişimcilerin ekonomide çok kritik bir role sahip olduğunu Vallier de doğrulamaktadır. Fırsatlar tespit ederek ve bunları yarara çevirmek için gerekli işlemleri yaparak, piyasaya yeni ürünler ve hizmetler sunmak sureti ile sosyal ve ekonomik ihtiyaçların giderilmesi sürecini yürütürler (Valliere, 2013).

GEM tarafından 29 ülke arasında yapılan araştırma; yüksek girişimcilik faaliyetleri olan ülkelerin ortalama ekonomik büyümenin üzerinde gelişme gösterdiğini ortaya

koymaktadır (GEM, 2002). Girişimcilerin kapitalizmin başladığı dönemden itibaren etkin olmalarına rağmen, girişimcilik 1980 yılı sonrasında popülerliğini arttırmıştır. Bir çok ülke girişimci ekonomi oluşturmak için devlet programları hazırlayarak, altyapılarını güçlendirmeye ve girişimci sayılarını arttırmaya çalışmıştır (Tüsiad, 2002, s.40). Avrupa Birliği (AB) Komisyonu, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kurum ve kuruluşların yanı sıra, girişimciliği desteklemek adına neredeyse tüm gelişmiş ülkelerde programlar ve politikalar bulunmaktadır (Hart, 2003). Gelişmekte olan ülkelere girişimciliğin ekonomik ve sosyal koşulları iyileştirmede bir araç olarak kullanılmasının da arttığı görülmektedir (UNDP, 2004; Kantis, 2002).

İngiltere ve ABD gibi ülkelerin hızla sanayileşmesinin bir sebebinin de girişimci özelliklerin gelişmesinin desteklenmesi olduğu belirtilmektedir (Busenitz vd, 2000, s.994). Rusya ve Kuzey Kore gibi girişimciliğin düşük olduğu ülkelerin ekonomik olarak gelişmeleri uzun zaman almaktadır (Lundstrom ve Stevenson, 2005, s.17). Ancak neden bazı girişimlerin kimi ülkelerde daha başarılı olmalarına rağmen kimi ülkelerde daha az başarılı oldukları ile ilgili araştırmacıların bilgileri kısıtlıdır. Ulusal farkların anlaşılması girişimcilik üzerine çalışan araştırmacılara, girişimcilik niyetine sahip kişilere ve ulusal ekonomilerinin gelişmesini sağlamaya çalışanlara yardımcı olacaktır (Busenitz vd, 2000, s.994).

Türkiye’de ve yurtdışında yapılan çeşitli araştırma sonuçları, girişimciliğin ekonomiye çeşitli yönlerden faydalı etkileri olduğunu göstermektedir. Sözelimi David Birch tarafından 1979 yılında yapılan çalışma, küçük işletmelerin (ekonomik açıdan bir öneminin de) yeni işler yaratmaları olduğunu ortaya koymuştur. Birch’in çalışması, ABD’deki yeni iş fırsatlarının sadece hali hazırda kurulu işletmeler tarafından yaratılmadığını, önemli bir kısmının da hızlı şekilde büyüyen yeni küçük işletmeler tarafından yaratıldığını ortaya çıkarmıştır (Lundstrom ve Stevenson, 2005, s.13). Benzer durumun Türkiye’de de yaşandığını söylemek mümkündür. Zira Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri raporuna göre, 2014 yılında Türkiye’deki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) toplam girişim sayısının %99.8’ini, istihdamın %73.5’ini oluşturmuştur (TÜİK, 2016).

Schumpeter'in belirttiği gibi, inovasyon ekonomik gelişmenin ana kaynağıdır, girişimci de inovasyon sürecinin yapısal katalizörüdür ve kendisine biçtiği görev sürekli olarak yeni kombinasyonlar üretmektir. Bunların yeni bir mal üretmek, yeni bir imal yöntemi tanıtmak, yeni bir pazar yaratmak, yeni bir çeşit hammalzeme tanıtmak, yeni bir yapılanma yaratmak olarak listelenmesi mümkündür (Munier, 2013, s.1571).

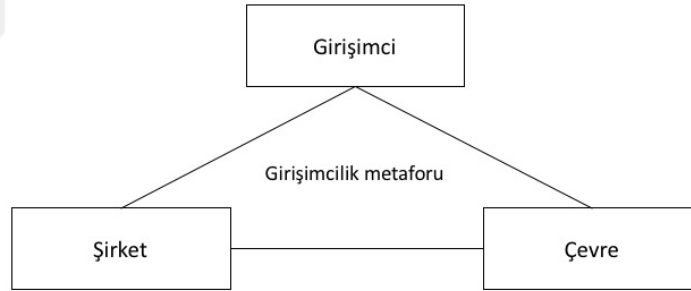
Girişimcilik politikasına olan ilgi son yıllarda giderek artmaktadır. Bu ilginin arkasında yatan nedenlerden biri de, girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştıran çalışma bulgularının önemidir (Carree ve Thurik, 2003). Bu çalışmaların sonuçları, girişimcilik niyetini etkileyen değişkenler üzerine önemli sonuçları ortaya koymuştur. Ancak bu değişkenlerin sayısının oldukça fazla olması nedeni ile bir ülkedeki girişimcilik faaliyetlerine etki eden tek ve en önemli değişkeni tespit etmek oldukça zordur (Lundstrom ve Stevenson, 2005). Girişimcilik, iktisat, sosyoloji, psikoloji ve yönetim gibi çok farklı bilim dallarından gelen bilim insanlarının ilgisini çekmekte ve çalışmalar çok yönlü olarak yürütülmektedir (Acs ve Armington, 2003). GEM'in 1999 yılında yayınlanan raporuna göre; yeni başlangıç şirketlerinin sayısı ile ekonomik ölçütler arasında, (özellikle gayrisafi yurt içi hasıla (GSYİH)) önemli bir ilişki vardır. Büyük firmalar işten çıkarmalar yaparken yeni girişimler işsizliğin azaltılmasında önemlidir, bir ülkenin küçük işletmeleri koruyucu önlemler olarak piyasa dalgalanmalarından daha az etkilenmelerine sebep olması dünya ekonomik sıralamasındaki yerini korumak ve ileri götürmesini sağlamak için önemlidir (Reynolds vd, 1999).

Gelişmiş ülkeler, ekonomilerinin performansını arttırmak için girişimcilik politikalarına son zamanlarda daha çok önem vermektedirler. Yaşlı ekonomilerin yeniden yapılandırılması kapsamında, büyük firmalar imalat bölümlerini ve dolayısı ile iş fırsatlarını işçilik masraflarının daha az olduğu ülkelere kaydırmaktadır. Bu durumun gelecek yıllarda da devam etmesi beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki imalat sektörüne yönelik işlerin azalmasının, sektöre giriş engelinin daha az olduğu bilgi sektörü ve hizmet sektörü üzerinde yoğunlaşan yeni girişimler tarafından kapatılması da istenilen bir durumdur (Lundstrom ve Stevenson, 2005).

2.1. Girişimcilik Araştırmaları

Girişimcilik terimi literatürde uzun süredir yer almasına rağmen, bu konudaki araştırmaların sayısının artması yakın zamana dayanmaktadır (Tüsiad, 2002, s.40). Girişimcilik devlet politikaları tarafından veya çevre tarafından desteklenip desteklenmemesinden bağımsız olarak her ekonominin doğal olarak bir bileşenidir. Bununla birlikte Rusya, Kuzey Kore gibi girişimciliğin düşük olduğu ölkelerin ekonomik olarak gelişmesi daha uzun zaman almaktadır. Zira girişimciliğin gelişmesi ölkeler tarafından uygulanan politikaların ortak ürünüdür. İngiltere ve ABD gibi ölkelerin hızla gelişmesinin bir sebebinin de girişimci özelliklerin gelişmesinin desteklenmesi olduğu belirtilmektedir (Busenitz vd, 2000).

Girişimcilik ve küçük işletmelerin gelişmesine yönelik politikaların üretilmesine yönelik araştırmanın üç ayağı bulunmaktadır; bunlar Şekil 2.1.'de gösterildiği gibi girişimci, şirket ve çevredir (Lundstrom ve Stevenson, 2005).

Şekil 2.1. Girişimcilik araştırmalarının ayakları (Lundstrom ve Stevenson, 2005)

2.1.1. Girişimci

Girişimcilere yönelik ilk araştırmanın, onları girişimci olmayan kişilerden ayıran özelliklerinin tespit edilmesine yönelik olması mantıklıdır. Bundan sonra gelecek soru ise, girişimcilerin özelliklerini arttırmak için yapılması gerekenlerin tespiti olacaktır. Buna yönelik araştırmalar ilk olarak 1961 yılında McClelland tarafından yapılan ve kişilerin başarı kazanma motivasyonu yükseltilebilirse, bir ölkede ekonomisinin gelişmişliğini arttırabilir sonucuna ulaşılan çalışmadan sonra artış göstermiştir. Takip eden yıllarda araştırmacılar girişimci grupları üzerinde risk almaya yatkınlık ve iç kontrol odağı gibi ortak özellikler aramışlardır (Brockhaus, 1979).

Aranılan ortak özelliklerin bulunamamasını ardından, araştırmacılar kişileri girişimci olmaya iten diğer faktörleri araştırmaya başlamışlardır. Kets de Vries (1977) tarafından ortaya konan kişinin geçmişindeki bir eksikliğin (duygusal, ekonomik veya sosyal) girişimciliğe neden olduğu hipotezinden sonra, Shapero (1984), Shapero ve Sokol (1982) girişimci olma kararının ağırlıklı olarak aile geçmişi, başarısız iş tecrübesi, yaşam koşulları ile bu ailesel, sosyolojik, ekonomik ve durumsal bileşenlerin bir etkileşimi ve kişinin bunlara olan tepkisinin kişinin girişimci olup olmayacağını etkilediği tezini ortaya atmışlardır. Kişinin girişimciliğin arzu edilebilirliğini ve uygunluğunu değerlendirirken beklentilerinden, amaçlarından ve kişisel hayat şartlarından etkilendiğini belirtmişlerdir.

Gartner (1988), girişimcilerin davranışlarını incelemenin kişileri girişimci olmaya iten özellikleri veya şartları tespit etmede önemli bir yol olduğunu belirtmiştir. Bir organizasyonun ortaya çıkmasının girişimci davranışların temel sonucu olduğunu belirtmiştir. Diğer araştırmacılar da, demografik yapı, cinsiyet, yaş, etnik köken ve eğitim seviyesi üzerinden sonuçlar bulmaya çalışmışlardır. Bu, özellikle kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller (Holmquist ve Sundin, 1988), etnik azınlıklar (Rettab, 2001) ve daha sonra da genç girişimcilerin (Branchflower ve Meyer, 1994; Branchflower, 1998) özelliklerinin araştırılmasına yol açmıştır. Reynolds ve White (1997), insanların nasıl girişimci olduğunun tespit edilmesi isteniyorsa mevcut girişimcilerin özelliklerinin değil, girişimciliğe adım atan kişilerin özelliklerinin incelenmesinin gerektiği görüşü ile araştırmaları başka bir boyuta taşımışlardır.

İktisatçılar da girişimcilerin ekonomik fonksiyonlarının ve rolleri üzerine çalışmalar yapmışlardır. Neo Klasik İktisadi Büyüme Teorisi, girişimcilik davranışının ekonomik davranışın dayanağı olduğu görüşünü reddederek bunun yerine ekonomik büyümenin sermaye birikimi ve dış kaynaklı teknolojik ilerleme ile olduğunu iddia etmiş ve girişimcinin ekonomik gerekçelerini göz ardı etmiştir (Carree ve Thurik, 2003; Lowrey, 2003). 1990'lardaki içsel büyüme modellerinin ortaya çıkması ile girişimci faaliyetlerin bir bölgenin veya ulusun ekonomik büyümesinde temel bir değişken olduğu ortaya konulmuştur (Carree ve Thurik, 2003).

2.1.2. Şirket

Welsh ve White (1981) küçük şirketlerin ve sahiplerinin büyümenin değişik aşamalarında değişik ihtiyaçları olduğunu ortaya koymuşlardır. Kirchhoff (1994), Storey (1994) ve Acs vd. (1999), yeni başlangıç şirketlerinin piyasaya giriş ve çıkışlarının anlaşılması kapsamında önemli çalışmalar yapmışlardır. Neredeyse bütün ülkelerde her yıl KOBİ olarak adlandırılan şirketlerin dalgalanmalar yaşadıklarını, yeni şirketlerin ortaya çıktığını, mevcut şirketlerin büyüdüklerini, anlaşmalar imzaladıklarını ve sonrasında da yok olduklarını ortaya koymuşlardır. Kanada örneğinde, 1984 yılındaki piyasada bulunan ve insanlara iş sağlayan firmaların %77'sinin 1999 yılına gelindiğinde piyasadan silindiği görülmüştür. Parsley ve Dreessen'e göre; yeni başlangıçlar ve yeni şirketler iş veren ve varlık kaynağı olarak oldukça önemlidirler. Devlet desteğinin kesin etkisi olan piyasalarda yeni şirketlerin karşılaştıkları engelleri ve ihtiyaçlarını anlamak önemlidir, şirketlerin büyümelerine yol açan koşullar belirlenebilirse devletin müdahaleleri daha etkin olabilir (Parsley ve Dreessen, 2004).

Bununla birlikte yeni şirketler aynı zamanda yenilikçilik ve verimlilik artışı gibi konularda da önemlidirler. Baldwin (1999) yeni şirketlerin piyasada yer alan mevcut diğer şirketlere göre daha yenilikçi olduklarını ve müşterilerine yeni ürünlerin yanı sıra, daha üst düzeyde hizmet sunduklarını belirtilerek piyasaya giriş ve çıkışlar süresince kazanılan tecrübenin önemine de vurguda bulunmuştur. Acs ve Armington (2002) yeni şirketlerin çoğu zaman piyasadaki "değişim elçileri" olduğunu belirtmektedir. Scarpetta vd. (2002) OECD ülkelerindeki yaklaşık %25'lik verimlilik artışını şirketlerin devrine, yeni şirketlerin oluşturulmasına ve verimli olmayan şirketlerin kapanmasına bağlamışlardır. Hall (2002) çalışmasında APEC ülkeleri arasında, yeni şirketlerin piyasaya bir yılda %8 oranında giriş yapmasına rağmen, piyasadan çıkan şirketlerin oranının %7 olduğunu belirtmekte ve genel politikalar altında, iş çevresinin yeni girişleri, büyümeleri ve piyasadan çıkışları desteklemesi gerektiğini belirtmiştir. Purrington ve Bettcher (2001) yeni şirketlerin kuruluşunda, yeni iş alanlarının ortaya çıkmasının ve yeni teknolojiler üretilmesinin oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir. Reynolds vd. (1999) girişimcilik tarihinin incelenmesi sonucunda, önümüzdeki 25 yıllık sürede ekonomiye yön verecek iş alanlarının günümüzde yeni gelişmeye başlayan girişimciler tarafından belirleneceğini iddia etmişlerdir.

2.1.3. Çevre

Wilken (1979) toplumdaki girişimciliğe yönelik meşruluk görüşünün, girişimcilik faaliyetinin ortaya çıkması veya çıkmamasında önemli olduğunu vurgulamıştır. Wildeman ve arkadaşları (1999) 23 OECD ülkesinde yaptıkları araştırma sonucunda, bireyler arasındaki kültürel mesafeler ile kendi işini yapma arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüşlerdir. De (2001) kişilerin yeni işler kurmasında girişimciliğin sosyal kabul düzeyi ve girişimcilik ile oluşturulan sosyal sermaye üzerinde durmuştur. Casson (2003) girişimciliğe olan ilginin kısmi olarak mevcut girişimciler tarafından, kendilerinin de yeterli ve hazırlıklı olduğu yeni iş alanlarının yaratılması için arttırılmaya çalışıldığını belirtmiştir.

Wennekers ve Thurik ise (1999) OECD ülkelerinde iş sahipliği oranı ile GSYİH arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Reynolds vd. (1999) yaptıkları çalışma sonrasında girişimcilik faaliyetleri ile ekonomik büyüme oranları arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Reynolds (2000) yüksek oranda girişimcilik faaliyeti gösteren ülkelerin, yüksek ekonomik büyüme gösterdiklerini vurgulamıştır. İçerisinde yer alınan ülkenin ekonomik gelişmişliği de girişimcilik faaliyetlerinin başarıya ulaşmasında etkilidir. Hall (2002) çalışmasında gelişmekte olan APEC ülkelerinin APEC'in büyümesini ve dolayısı ile de uluslararası ortamda rekabetçi olmasını istemeleri halinde, sonraki 20 yıl içerisinde 50 – 70 milyon arasında KOBİ'nin kurulması gerekeceğini belirtmiştir. Yayınlanan ilk GEM raporunda ülkelerdeki yüksek girişimcilik seviyesi; nüfusun fırsatları hangi oranda algıladığı ve motivasyonel ve kapasite olarak ne şekilde takip ettiğine, iç yapının uygunluğuna (sermaye, profesyonel hizmetler, ARGE transferi ve esnek iş piyasası), nüfus büyüklüğüne, yüksek eğitim düzeyine, girişimciliğe yönelik olumlu kültürel yaklaşıma bağlı olduğu belirtilmiştir (Reynolds vd., 1999). Araştırmalar ülkeler arasındaki girişimcilik oranlarının bölgesel olarak da değiştiğini ortaya koymuştur. Acs ve Armington (2002) 1991 yılı ABD iş gücü piyasası verilerini kullanarak iş sahipliği oranının (tüm iş gücüne göre oran) bölgesel olarak %9.9 ile %44.8 arasında değiştiğini ve ulusal ortalamanın %20.5 olduğunu ortaya koymuşlardır. Acs ve Armington (2002) bölgesel ekonomik gelişmişlik oranlarındaki değişimin yeni başlangıç oranlarındaki değişim ile ilişkili olduğunu, başka bir deyişle girişimcilik faaliyetlerin büyümede etkili olduğunu belirtmişlerdir.

2.2. Kişi Olarak Girişimci

Girişimcinin kişilik özellikleri ile ilgili araştırmaların kısıtlı olmasına dikkat çekmek için 1992 yılında Kelly Shaver ve Shane Scott tarafından “Entrepreneurship Theory and Practice” dergisinin girişimcilik faaliyetlerinin kişisel, sosyal ve psikolojik bileşenlerine odaklanan özel bir sayı çıkartması talep edilmiştir (Gartner vd., 1994). Çağrılarının kabul edilmesi ve girişimciliğin belirtilen bileşenlerine dikkat çekilmesi ile girişimcinin kişi olarak araştırıldığı teorik ve ampirik çalışmaların sayısında artış yaşanmıştır.

Girişimci olma kararı, girişimcilik ve girişimcilik faaliyetlerinin katalizörüdür. Girişimcinin kişiliğini araştıran çalışmalar üç başlık altında toplanabilir; kişisel özellikler üzerine çalışmalar, davranışlar üzerine çalışmalar, bilişsel süreçler üzerine çalışmalar.

2.2.1. Kişisel özellikler üzerine çalışmalar

Özellikler yaklaşımı üzerine çalışan araştırmacılar, girişimcileri girişimci olmayanlardan ayırmaya ve kişileri girişimciliğe yönelten özellikleri tespit etmeye yoğunlaşmışlardır. Ancak girişimciye has özellikler veya bu özelliklerin var olduğu konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Chell (2000), incelenen özelliklerin bir kısmının girişimcilik davranışlarına başlamadan önce mi yoksa girişimcilik sürecinde kazanılıp kazanılmadığının açık bir şekilde ortaya koyulmadığını öne sürmektedir. Buna ek olarak, girişimcilerin araştırmalarda belirtilen tüm özelliklere değil bazı özelliklere sahip olmaları ancak genel geçer tek bir girişimci kişilik modeli olmadığını da ortaya koymaktadır. Tablo 2.2.’de çalışmalarda çok atıfta bulunulan 7 girişimcilik özelliği ve bunlara katkıda bulunan araştırmacılar belirtilmektedir.

Tablo 2.2. Çalışmalarda çok atıfta bulunulan 7 girişimcilik özelliği ve bunlara katkıda bulunan araştırmacılar (Kuratko ve Hodgetts 2007)

Psikolojik Özellik	Araştırmacılar
Başarı ihtiyacı	Begley ve Boyd, 1987; Henry vd., 2003; McClelland, 1961.
Güç ihtiyacı	Hatch ve Zweig, 2000; McClelland, 1961.
Bağlanma ihtiyacı	McClelland, 1961; Wainer ve Rubin, 1969.
İç kontrol odağı	Begley ve Boyd, 1987; Bird, 1988; Brockhaus, 1975; Chen vd., 1998; Cromie, 2000; Cromie ve Johns, 1982; Sexton ve Bowman, 1985; O’Gorman ve Cunningham, 1997; Rotter, 1966.
Özerklik arzusu	Davidsson, 1995; Kets de Vries, 1996; Kirby, 2003 ; Lawrence ve Hamilton, 1997; van Gelderen ve Jansen, 2006.
Belirsizlik toleransı	Busenitz, 1996; Douglas ve Shepherd, 2002; Gaglio ve Katz, 2001; Hornaday ve Bunker, 1970; Kirzner, 1979; Knight,

	1921; MacDonald, 1970; McMullen ve Shepherd, 2006; Mitton, 1989; Schumpeter, 1934; Sexton ve Bowman, 1985.
Risk alma eğilimi	Begley ve Boyd, 1987; Brice, 2002; Brockhaus, 1980; Drucker, 1985; Kets de Vries, 1996 ; Palich ve Bagby, 1995; Shaver ve Scott, 1992; Simon vd., 2000 ; Stewart ve Roth, 2001.

2.2.1.1. İç kontrol odağı

İç kontrol odağına sahip kişiler, hareketlerinin sonucu olarak gelecekteki olayları ve çıktılarını kontrol ettiklerine inanırlar (Cromie, 2000). İç Kontrol Odağı teorisi Rotter (1966) tarafından geliştirilmiş ve o zamandan bu yana çok sayıdaki araştırmacı girişimciler üzerinde bu özellikten hareketle çalışmalar yapmıştır (Shapero, 1975; Chell vd., 1991). Girişimciler olayların sonuçlarını kendi kişisel hareketlerine bağlama, kendi kaderlerini çizme, sosyal baskıdan etkilenmeme eğilimindedirler (Bird 1988). Bunun tersine, diğer araştırmacıların çalışmaları (Begley ve Boyd, 1987) bu özellik ile ilgili olarak olumlu sonuçlar vermemiştir. Yüksek iç kontrol odağı özelliğine sahip girişimcilerin toplum içerisinde diğerlerine göre ayırt edilebilir olmalarına rağmen, girişimcilerin diğer yöneticilerden daha yüksek iç kontrol odağına sahip olmadığı belirtilmiştir. Chen vd. (1998) girişimcilik öz verimliliğinin girişimcilerin diğer kişilerden ayrılmasında iç kontrol odağının ölçülmesinden daha başarılı olduğunu tespit etmişlerdir.

2.2.1.2. Özerklik arzusu

Girişimcilerin iç kontrol odaklarından dolayı, diğer kişilerden daha fazla bağımsızlık ve özerklik ihtiyacı içinde oldukları ve dışarıdan gelebilecek kontrolcü davranışlardan rahatsız oldukları tespit edilmiştir (Kirby, 2003). Girişimciler kurallardan genel olarak hoşlanmazlar, mümkün olduğunda bunların etraflarından dolaşmaya gayret ederler ve alışılmışın dışında kişilikleri ile hiç kimseye bağımlı olamamayı ve başkalarının kontrolünden olabildiğince uzak olmayı isterler (Kets de Vries, 1977). Özerklik arzusu, girişimciler tarafından yeni şirketlerin kuruluşunun en temel sebeplerinden biri olarak belirtilir ve gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları da genel olarak bunu desteklemektedir (van Gelderen ve Jansen, 2006). Girişimcilik üzerine gerçekleştirilen bu çalışmaların araştırmacıları, örneklemelerine öğrencilerin yanı sıra mevcut durumda maaşlı olarak bir işte çalışan ancak özerklik ihtiyacı hissetmesi muhtemel kişileri de dahil etmişlerdir.

2.2.1.3. Belirsizlik toleransı

Bu kişilik özelliği kişinin belirsizliğe olan tepkisini ifade etmektedir (MacDonald, 1970). Bir süreç olarak değerlendirildiğinde, kişinin belirsizliğe olan tepkisi korkutucu ile (belirsizlik toleransı düşük kişiler) cezbedici (belirsizlik toleransı yüksek kişiler) arasında değişebilmektedir. McMullen ve Shepherd (2006) girişimcilik alanında üzerinde çalışılan belirsizliğin ikiye ayrıldığını öne sürmüştür. Birincisi, harekete geçme veya geçmeme kararı verenler için gelecekte karşılaşılabilecek olaylar veya durumlar ve bunların sonuçları (Busenitz, 2000), ikincisi ve daha popüler olanı ise, kişinin risk almaya olan algısı ile belirsizliğin üstesinden gelmeye olan istekliliğidir (Douglas ve Shepherd, 2002; Schumpeter, 1934). Her iki durumda da, kişinin bilgiye (belirsizliğin derecesini değerlendirmek için) ve motivasyona (belirsizliğin üstesinden gelmek için) ihtiyacı vardır. McMullen ve Shepherd (2006) algılanan belirsizliğin üstesinden gelme isteğinin girişimcilik niyeti modellerinde olduğu gibi inanç ve arzunun ortak yapısı şeklinde değerlendirilebileceğini öne sürmüşlerdir. Yani, girişimcilik eylemini sürdürme arzusu, motivasyonuna sahip olma ile ve girişimcilik eylemini sürdürme becerisine olan inanç da bilgiye sahip olma ile ortaya çıkmaktadır. Mitton (1989) girişimcilerin kendileri ile mücadele edebilmek için belirsiz durumları aradığını belirtmiştir. Bilinmezliğe karşı olan bu tolerans, girişimcilerin risk alma eğilimi ile de paralel olarak hareket etmekte olduğunu da belirtmiştir.

2.2.1.4. Risk alma eğilimi

Risk alma eğilimi, kişinin risk ile karşılaşılması durumunda bunu rahat bir şekilde kabul etmeye olan yatkınlığıdır. Kişinin başarmaya olan motivasyonunun da bu kararda payı bulunmaktadır (Brice, 2002). Stewart ve Roth (2001) yöneticiler ile girişimcilerin risk alma eğilimlerini konu ile ilgili 12 çalışma üzerinde yaptıkları meta analiz ile değerlendirmişlerdir. 5 çalışma risk alma eğilimi açısından hiçbir önemli fark bulunmadığı sonucuna, kalan 7 çalışma ise girişimcilerin ölçülü şekilde risk almaktan çekinmediği sonucuna ulaşmıştır. 12 çalışmada 5 değişik risk alma ölçeği kullanılmıştır ve araştırmaların sonuçlarının farklı olmasını sonuçlarından birinin de ölçeklerdeki yöntem farklılıkları olduğu belirtilmiştir (Shaver ve Scott, 1992).

Simon vd. (2000), kişilerin algıladıkları risk değerlendirmesine etki eden değişkenlerin kendine aşırı güven duyma ve gücün büyümesine kapılma gibi bilişsel yanlılıklar olduğunu

iddia etmişlerdir. Çalışmalarında, sezgilerin risklerin değerlendirilmesinde önemli olduğunu ve bunu da kişinin geçmiş girişimcilik faaliyetlerinde kazandığı tecrübesinin izlediği belirtilmiştir.

Özet olarak, girişimciler ile girişimci olmayanların sahip oldukları özelliklere göre ayrılmasında bulunduğu iddia edilen ilişkilerin zayıf olmasına rağmen, özellikler yaklaşımı girişimcilik çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuştur (Low ve MacMillan, 1988). Araştırmacılar, genel olarak girişimcinin kesin olarak belirlenmiş bir kişilik profilinin bulunmadığını kabul etmişler (Chell, 2000) ve önemli olduğu iddia edilen özelliklerin girişimcilerde doğuştan mı bulunduğu yoksa girişimcilik faaliyetleri sırasında zamanla mı kazanıldığı konusunu araştırmalarının odağına yerleştirmişlerdir.

2.2.2. Davranışlar üzerine çalışmalar

Girişimci, diğerleri tarafından fark edilemeyen karlılık fırsatlarını fark etme, geliştirme ve yürütme yeteneklerine sahip birisi olarak değer verilen bir kişiliktir. Araştırmacıların; özellikle yeni şirketlerin kuruluşu üzerinde çalışan araştırmacıların, anlamaya çalıştığı bir harekettir (Bygrave ve Minniti, 2000; Schumpeter, 1934). Girişimci davranışları üzerine yapılan araştırmalar genel olarak 18. yüzyılın ilk zamanlarından itibaren başlamakla beraber, 20. yüzyıl başında Watson'ın (1930) çalışması ile popülerlik kazanmıştır (Skinner 1953). Davranışsal yaklaşımın girişimcilikteki odak noktası karmaşık bir süreç olan yeni şirket kuruluşunda girişimcinin rolünü anlamaktır (Gartner, 1988). Watson davranışçılık kelimesini, koşullu davranış teorisinin uyaran tepki düzeninden hareketle, tahmin edilebilir ve ölçülebilir davranışlar için kullanmaya başlamıştır. Bu yaklaşım ile ilgili sınırlılıkların bulunması sonrasında davranışçı yaklaşımdan, algılar ve çeşitli motive ediciler tarafından şekillenen ön görülemeyen davranışları içeren bilişsel yaklaşıma geçiş olmuştur (Good ve Brophy, 1990). Girişimcilerin motivasyon kaynakları ve hedefleri ile ilgili bilgiler sınırlıdır ve ampirik çalışmalar girişimcileri motive eden tek çeşit bir motivasyon kaynağı tespit edememiştir (Kenworthy-U'Ren, 2001).

Kişisel özellikler yaklaşımı girişimcinin kim olduğunu anlamaya yoğunlaşmışken, bilişsel yaklaşımın ilgi alanı girişimcilik davranışının öncesindeki değişkenler ve girişimcilerin yaptıkları ile ilgilenen davranışsal yaklaşımlardır.

2.2.3. Bilişsel süreç üzerine araştırmalar

Kişilerin tahmin edilemeyen davranışları üzerine çalışan bilişsel süreç, insan zihnini anlama konusunda oldukça yararlı olmuştur (Good ve Brophy, 1990). Araştırmacılar, girişimcilik üzerine olan çalışmalarda bilişsel modellerin kişisel özellikler modellerinden daha sağlam öngörü yapabilme gücü verdiğini belirtmişlerdir (Katz ve Gartner, 1988). Girişimcilerin bilişsel süreçleri üzerine yapılan araştırmalar, girişimcilerin nasıl düşündüğünü daha iyi anlamaya yöneliktir (Mitchell vd., 2007) ve girişimcilerin kendilerine gelen bilgileri ne şekilde işlediğini dikkate almaktadır (Baron, 2004).

Bu yaklaşımın temel sorularından birisi “eşit derecede veya daha yetenekli kişiler olmazken, neden bazı kişiler girişimci olur?”dur. Bunun altında yatan varsayım, girişimcilerin girişimci olmayanlara göre çok daha farklı düşünüp hareket ettiğidir (Schumpeter, 1934). Kişilerin bilgiyi bilişsel olarak işlemesi, fırsatları fark edip kullanmaktaki yetenekleridir (Corbett, 2007). Bu süreçte girişimci harekete geçip geçmeme kararını verirken, sadece duygusal değerlendirme (duygusal tepkiler ve hisler) değil aynı zamanda bilişsel muhakeme (inançları, düşünceleri ve algısal becerileri) de yapmaktadır.

2.2.3.1. Girişimcilik niyeti

Girişimcilik niyeti, kişinin girişimciliğe yönelik davranışlarını sergileme niyetini ifade etmektedir. Girişimcilik niyeti; yeni bir iş başlatmaya olan niyet (Zhao vd., 2005), kendi işine sahip olmaya olan niyet veya kendi hesabına çalışmaya olan niyet (Douglas ve Shepherd, 2002) olarak tanımlanmıştır.

2.2.3.2. Kendi hesabına çalışma niyeti

İnternet üzerinden yapılabilen işler ve küreselleşme kendi hesabına çalışmak isteyen kişilerin sayısının hızla artmasına neden olmuştur (Spoonley vd., 2004) ve yeni nesildeki genç yetişkinler eşi görülmemiş derecede teknolojik bilgi birikimine sahiptirler. Kişilerin kariyer basamakları geleneksel kuralları takip etmemektedir. Bunun sonucunda yaş ile kazanılan tecrübe artık başarının temel belirleyicisi konumunda değildir (Lewis, 2005). Kişinin yaşının genç olması artık kendi hesabına çalışabilmesinin önünde engel değildir ve 21. yüzyıl öğrencileri mezuniyetlerinin ardından kendileri için çalışmayı tercih edilebilir bir kariyer seçeneği olarak görmektedirler.

Daha önce de belirtildiği gibi girişimcilik niyeti, bir işletmeye sahip olma niyeti (Crant, 1996), yeni bir işe başlama niyeti (Krueger ve Brazeal, 1994) ve kendi hesabına çalışma niyeti olarak tanımlanabilir. Kendi hesabına çalışma niyeti yeni örgütlerin kurulması sürecinin ilk adımıdır (Lee ve Wong, 2004). Yapılan ampirik çalışmalar, erken yaştaki belirli bir mesleğe sahip olma isteğinin genellikle ilerleyen zamandaki meslek seçiminde etkili olduğunu göstermiştir (Schoon, 2001) ve girişimciliğe meraklı olan öğrencilerin gelişen teknolojinin de yardımı ile ileride kendi hesaplarına çalışmak istemeleri de mantıklıdır.

2.3. Girişimcilik Eğitimi

Drucker (1985) çalışmasında girişimciliğin kişisel özellik olmadığını ve bir davranış kalıbı olduğunu dolayısı ile de kişilerin sonradan girişimci olarak nasıl davranılacağını öğrenebileceklerini belirtmiştir. Girişimcilik alanına yönelik ilginin artması; girişimcilik eğitimi veren bölümlerin sayısının artması, yeni şirketlerin kurulması, bu şirketlerin yenilikçilik süreçlerinde sıklıkla yer alması ve bu durumdan doğan ekonomik büyüme fırsatının dış pay sahipleri tarafından anlaşılmasına bağlanabilir (Bygrave ve Minniti, 2000). Girişimcilik eğitimi alanındaki eğitimlerin içeriği pedagoji, girişimcilik öğrenimi ve değerlendirmeden oluşmaktadır (Greene ve Rice, 2007). Girişimcilik eğitimlerinin verimliliğinin değerlendirilmesinin gerekli olduğu üzerine araştırmacılar çeşitli çalışmalar yapmışlardır (Block ve Stumpf, 1992).

Dünya çapında içerikleri ve hedefledikleri katılımcılar birbirlerinden farklı olmasından dolayı birbirlerine göre verimliliklerinin ölçülmesi ve karşılaştırılmasının zor olduğu pek çok girişimcilik eğitim programı bulunmaktadır (Fayolle ve Klandt, 2006). Bechard ve Toulouse (1991) girişimcilik eğitimlerinde hedefin, katılımcıların beklentilerine göre şekillendirilmesi ve eğitim sonrasında da verimliliğinin katılımcı beklentilerini karşılamasına göre ölçülmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin girişimciliğe yönelik algıları zaman içerisinde değişebilir (Hatten ve Ruhland, 1995). Bu nedenle girişimcilik eğitimlerine yönelik kullanışlı bir ölçüm yaklaşımı ile katılımcıların tutumlarında ve girişimcilik algılarındaki değişim ile bunların girişimcilik niyetleri üzerinde meydana getirdikleri değişim ölçülmesi mümkündür.

Girişimciliğe yönelik eğitim programları, kişilere yeni girişimleri başlatma ve yönetmelerini sağlamaya yönelik bilgi ve özellikleri kazandırmaya odaklanmıştır (Katz, 2007). Eğitim programlarında uygulanan değerlendirme, genellikle edinilen bilginin ve katılımcıların bu bilgiyi ne derece anladığının tespit edilmesine yöneliktir. Girişimcilik ve dinamik dengesizlik kavramlarının atfedildiği Drucker'ın teorik yaklaşımı da Schumpeter gibi, ikisinin de serbest piyasada kişilerin, toplumun ve endüstrinin rollerinin değerlendirilmesi için gerekli olduğu şeklinedir (Kiessling ve Richey, 2004). Drucker (1985), girişimciliğin öğretilebilir bir alan olduğunu belirtilmekle birlikte, alanda yapılan çalışmalarda kişilere girişimciliğin öğretilip ğretilmeyeceğine ilişkin fikir birliği bulunmamaktadır. Araştırmaların çoğunluğu, girişimciliğin bazı alt bileşenlerinin öğretilebilir olduğunu belirtmektedir (Sexton ve Upton, 1987). Bununla birlikte, geçtiğimiz yaklaşık 40 - 50 yılda girişimcilik ile ilgili dersler açan eğitim kurumlarının sayısı oldukça artmıştır (Katz, 1998). 21. yüzyılın genç nesli endüstri devriminden bu yana gelen en girişimci nesil olmaya başlamıştır (Kuratko, 2005, s.578). Söz gelimi, istatistiki çalışmalar; 34 yaş altındaki yaklaşık 5.6 milyon ABD vatandaşının kendi hesabına çalışmak için uğraştığını, yeni girişimcilerin üçte birinin 30 yaşından küçük olduğunu ve 18 – 29 yaş aralığındakilerin yaklaşık yüzde 60'ının bir gün kendi işlerine sahip olmak istediklerini göstermiştir (Tulgan, 1999). Bu rakamlar girişimcilik ile ilgili farkındalıktaki artışın ve genç yaşlarda girişimciliği kariyer hedefi olarak belirleyen kişilerin sayısını ortaya koymaktadır.

Gorman vd. (1997), girişimcilik alanında 10 yılda (1985-1994) yapılan çalışmaları incelemelerinin ardından girişimcilik eğitimi veren programların etkisinin değerlendirilmesi için güvenilir yöntemler kullanan daha fazla ampirik çalışma yapılmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber girişimcilik eğitiminin öz yeterliliği arttırdığını ve kendi hesabına çalışmayı zendireceğini belirterek, girişimcilik eğitiminin etkisinin belirlenebilmesi için bu alanda daha fazla çalışma yapılmasının gerekliliğini de belirtmişlerdir. Öğrencileri iş dünyasındaki rekabete daha yeterli derecede hazırlayabilmek hedefi ile Buckley vd. (1989) ğretilen ile gerekli olan arasındaki boşluğun kapatılabilmesi için eğitimcilerin gerçek iş dünyasında tecrübe kazanmış kişiler olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Buckley vd. (1992) diğer önerilerinin yanı sıra, işletme eğitimindeki yönetimsel uygulama eksikliğinin giderilmesi amacı ile yönetimsel pozisyonlarda olan kişilerin kişisel ve iş ile ilgili tecrübelerini

paylaşmaları için sınıflara davet edilmelerinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Kişilerin girişimcilik tecrübesine sahip olmamasından doğabilecek dezavantajın, uygulamalı pedagoji yöntemi olan tecrübeli bir girişimcinin kendilerine bilgilerini aktarması ile giderilebilmesi mümkündür (Matlay, 2006). Günümüzde yeni teknolojik olanaklar çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Söz gelimi internette yayınlanan sayısız videoda girişimciler deneyimlerini aktarmaktadırlar.

Davranışa yönelik tutum ve niyetler, algı tarafından yönlendirilir ve algı da diğer değişkenler tarafından etkilenebilir (Ajzen, 1991). Girişimcilik eğitimi kişinin kilit öneme sahip olan tutumu, algısı ve niyetini olumlu olarak etkileyerek kişiyi kendi hesabına çalışmaya yönlendirebilecek bir araçtır (Kolvereid, 1996). Üniversite ön lisans, lisans, yüksek lisans düzeyinde işletme ve girişimcilik eğitime olan ilgi çok yüksek düzeydedir.

Girişimciliğin yeni işler ortaya çıkarması ve ekonomik gelişmeyi sağlaması ile ekonomik büyümeye etkisi arttıkça, girişimciliğe olan ilgi de artmaya devam edecektir. Girişimcilik eğitimi kişilerin kariyer seçimlerini yaparken girişimciliğe yönelmelerine yol açabilecek etkisi nedeniyle işletme eğitiminin önemli bir bileşenidir (Peterman ve Kennedy, 2003; Zhao vd., 2005). Türkiye’de girişimcilik eğitimi üniversite ve KOSGEB bünyesinde verilen eğitimlerle yürütülmekle birlikte e-öğrenme bu konuda önemli fırsatlar sunmakta ve bünyesinde, girişimcilik konusunda yol gösteren pek çok yazılı ve görsel kaynak barındırmaktadır.

2.4. Türkiye’de Girişimcilik Faaliyetlerinin Durumu

İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları çalışması sonuçlarında 2013 yılında Türkiye’de 3,529,541 işletmenin faaliyette olduğu görülmektedir. Bu işletmelerin; 3,303,210’u mikro ölçekli (%93.6), 190,554’ü küçük ölçekli (%5.4) ve 30,567’si orta ölçeklidir (%0.9). Çalışan sayısı üzerinden yapılan değerlendirmeye göre ülkemizdeki işletmelerin %99.9’u KOBİ’dir (YPK, 2015).

Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri sonuçlarına göre, 2015 yılında faal olan girişimlerin %41.17’si hizmet sektöründe, %38.8’i ise ticaret sektöründe yer almaktadır. Hizmet

sektörü toplam istihdamın %36.8'ini oluştururken, sanayi sektörünün payı %28.8'dir (http-1).

Girişim Özelliklerine Göre Dış Ticaret İstatistikleri sonuçlarına göre, 2016 yılında 66,668 girişim ihracat, 67,886 girişim ithalat yapmıştır. İhracatın %55.4'ü, ithalatın ise %40.6'sı 1-249 çalışanı bulunan KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. İhracatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı %19.2 iken, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı %19.6, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı %16.5, 250'den fazla kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise %44.6 olmuştur (http-2).

Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2017 sonuçlarına göre; bilgisayar kullanım oranı, çalışan sayısı 10 ve daha fazla olan girişimlerde %97.2'dir, internete erişimi; çalışan sayısı 10-49 arasında olan girişimlerde %95.4, çalışan sayısı 50-249 arasında olan girişimlerde %97.8, girişimlerde internet sayfası sahipliği, çalışan sayısı 10-49 arasında olan girişimlerde %70.5 iken, çalışan sayısı 50-249 arasında olan girişimlerde %82.1'dir (http-3).

Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2014 Raporuna göre; KOBİ kredilerinin tüm krediler içerisindeki payı %24'dür (http-4).

Girişimlerin coğrafi dağılımlarına bakıldığında ise; 2016 yılı itibari ile İstanbul'un Türkiye'deki girişimlerin yaklaşık %24.19'una ev sahipliği yaptığı görülmektedir. İstanbul'da en yakın takipçisi olan Ankara'dan 3.35 kat daha fazla girişim faaliyet göstermiştir. Girişim sayıları ve Türkiye'deki girişimlere oranı açısından ilk 15'de yer alan iller Tablo 2.3.'de yer almaktadır (http-5).

Tablo 2.3. Türkiye'deki girişimlere oranı açısından ilk 15'de yer alan iller

Bölge Kodu	Şehir	İş kayıtlarına göre girişim sayısı	Yüzde
TR100	İstanbul	883,372	24.19
TR510	Ankara	263,746	7.22
TR310	İzmir	222,523	6.09
TR611	Antalya	145,749	3.99
TR411	Bursa	137,497	3.76
TR521	Konya	96,829	2.65

TR621	Adana	85,785	2.35
TR622	Mersin	79,414	2.17
TRC11	Gaziantep	76,770	2.10
TR421	Kocaeli	74,427	2.04
TR331	Manisa	64,266	1.76
TR323	Muğla	64,062	1.75
TR631	Hatay	63,890	1.75
TR221	Balıkesir	60,468	1.66
TR321	Aydın	58,891	1.61
	Diğer	1,274,832	34.91

2.4.1. KOSGEB teşvikleri

Yeni başlangıç şirketlerinin kurulmasında gerekli tüm kaynakların tek bir kişi tarafından karşılanması gerekli değildir. Eğer mümkün ise yatırımcılardan veya çeşitli kurumlardan maddi destek alınmasının süreci hızlandırıcı ve kolaylaştırıcı bir etkisi olacaktır. Neredeyse tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de girişimciler ve girişimci adayları özellikle devlet tarafından desteklenmektedirler. Türkiye’de girişimciliği destekleyen devlet kurumu olan KOSGEB’in yayınladığı 2017 faaliyet raporuna göre, başvuru kabul oranı %83.7 olarak gerçekleşmiştir. Geri ödemeli veya ödemesiz sağlanan destekler KOSGEB bütçesinin %85’ine karşılık gelen 1,692,312,386 TL’dir. Desteklerin %60.3’ü mikro işletmelere, %23.1’i küçük işletmelere, %16.1’i ise orta ölçekli işletmelere verilmiştir (KOSGEB, 2017).

KOSGEB, 2009 yılına kadar yalnızca imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ’lere hizmet ve destekler vermiştir. Fakat, diğer sektörlerin de ekonomik katma değer üretme ve istihdam yaratma potansiyeli doğrultusunda, hedef kitle tüm KOBİ’ler olacak şekilde genişletilmiştir (Güler, 2017). KOSGEB’in hedef kitlesini; 250 kişiden az yıllık personel istihdam eden, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirası’nı aşmayan işletmeler, 18 Eylül 2009 tarih ve 27353 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan karar ile belirlenen sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’ler ve girişimciler oluşturmaktadır (KOSGEB, 2015).

KOSGEB 62 noktadaki (Ankara, Adana, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, Kocaeli, Isparta, İstanbul, İzmir, Karaman, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mersin, Nevşehir, Ordu,

Osmaniye, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon, Tekirdağ, Van, Zonguldak, Belçika) hizmet merkezleri ile KOBİ'lere birçok alanda destek sağlamaya devam etmektedir (http-6). KOSGEB tarafından verilen destekler Genel Destek Programı, Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı, Girişimcilik Destek Programı, KOBİ Proje Destek Programı, Tematik Proje Destek Programı, İşbirliği Güç Birliği Destek Programı, Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı ve KOSGEB Kredi Faiz Destekler (KOSGEB, 2015). Tablo 2.4.'de gösterildiği gibi Türkiye'nin gelişmiş ve gelişmeye ihtiyacı olan illeri KOSGEB tarafından belirlenen teşvik uygulamaları kapsamında bölgelere ayrılmıştır ve teşvik bu bölgeler için belirlenen düzeyde sağlanmaktadır.

Tablo 2.4. KOSGEB teşvik bölgeleri ve iller

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri hariç)	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	K.Maraş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri
			Sivas		

3. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Niyet modellerinin temeli, Bandura (1986) tarafından ortaya atılmış olan sosyal bilişsel teoriye (SBT) dayanmaktadır (Ratten ve Ratten, 2007, s. 92). SBT insan davranışlarını anlamak, tahmin etmek ve değiştirmek için bir çerçeve model önermektedir. Bu model ile niyet modelleri kişilerin davranışlarını tahmin etmeye çalışmaktadırlar.

Niyet, “kişinin bilinçli bir plan veya hareketi gerçekleştirmesi için motivasyonu” şeklinde tanımlanabilirken (Conner ve Armitage, 1998, s. 1430), girişimcilik niyeti “kişinin yeni bir iş kurmak için bilinçli bir plan veya hareketi gerçekleştirmesi için motivasyonu” şeklinde tanımlanabilmektedir. Thompson ise (2009) girişimcilik niyetini, “kişinin bilinçli bir şekilde gelecekte bir zamanda yeni bir iş başlatma niyetinde olduğuna dair inancıdır” şeklinde tanımlamıştır. Dolayısı ile, girişimcilik niyeti basit bir “evet” “hayır” sorusu değildir ve yanıtı düşük ya da yüksek niyette olmak olabilir (Thompson, 2009).

Araştırmalar, uygulamalı bilimlerde niyet ile, gerçekleşen faaliyetler arasındaki güçlü ilişkiyi ortaya koymaktadır (Gelderen vd., 2008). Pek çok araştırmacı yeni bir iş kurmak ve girişimci olmak için dikkatli yürütülmesi gereken bir planlama ve değerlendirme sürecinin gerekli olduğunu belirtmektedir (Autio vd., 2001). Girişimcilik planlanmış niyetlilik ve niyet modelleri için uygun bir araştırma alanıdır (Bird, 1988).

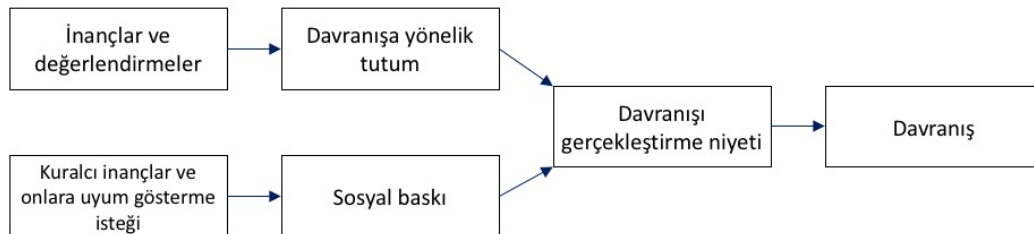
Girişimciliğin makro boyutta şirketler bazında veya mikro boyutta bireysel olarak çeşitli tanımları yapılabilmektedir. Bireyler girişimcilik sürecinde önemli görevler üstlenirler, çünkü fırsatları bulmak ve yararlanmak, iş kurmak girişimcilerin sorumluluğundadır (Shane ve Venkataraman, 2000). Yeni şirketler kurmanın istenilen kazanca ulaşmak için, bilinçli olarak gerçekleştirilen ve süreç üzerindeki kontrolü arttırmayı hedefleyen bir faaliyet olduğu (Thompson, 2009), niyetin belli bir hedefe ulaşmak için kişinin dikkatini ve çabasını yönlendirmesinde, bir başka deyişle girişimciler tarafından yeni şirketler kurulmasında (mevcut şirketlerde yeni değerler yaratılmasında) etken olduğu söylemek mümkündür (Bird, 1988). Yeni şirketlerin kurulmasına ve büyümesine yol açan süreçleri anlamak için kişilerin girişimcilik davranışına başlarken sahip oldukları niyetlerinin daha detaylı olarak anlaşılması ve açıklanması gereklidir (Krueger, 2000).

Shane ve Venkataraman (2000, s. 218) girişimcilik araştırmalarını gelecekteki ürün ve hizmetlerin nasıl, kim tarafından yaratıldığını, değerlendirildiğini ve bunlardan yarar sağlandığının ve bu süreci etkileyen diğer şeylerin bilimsel olarak araştırılması olarak tanımlamaktadırlar. Öte yandan, girişimcilik niyeti ise kişilerin bir fırsat ile karşılaşması ve bunu idrak etmesi sonucunda gerçekleşmekle (Shane, 2003) birlikte bütün fırsatlar girişimcilik davranışı ile sonuçlanmaz çünkü girişimcilik davranışının arkasında girişimcilik niyeti yer almaktadır (Krueger, 2007). Dolayısı ile, niyete sahip olmak girişimciliğin tanımlanmasında önemli bir değişkendir (Katz ve Gartner, 1988, s. 431). Thompson (2009) tarafından yapılan girişimcilik niyeti tanımı, yeni bir iş kurmayı hedefleyen veya bunu gelecekte gerçekleştirmek için bilinçli olarak planlar yapan kişiye odaklanmaktadır. Başka bir deyişle, girişimcilik niyeti, “kişinin sıfırdan yeni bir iş kurmaya olan isteğidir” şeklinde de tanımlanabilir (Linan ve Chen, 2009).

Alanyazında girişimcilik niyeti üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda en çok yararlanılan teoriler, Planlanmış Davranış Teorisi, Girişimci Olay Modeli Teorisi, Sosyal Bilişsel Teori ve Motivasyon Teorisidir.

3.1. Planlanmış Davranış Teorisi

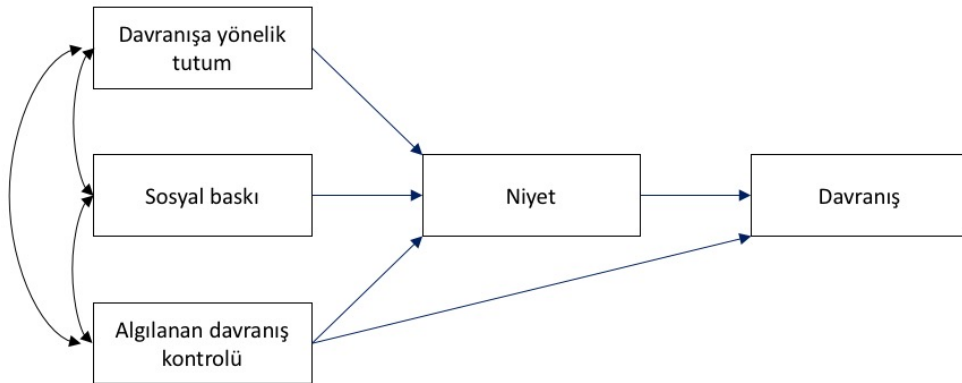
Planlanmış Davranış Teorisi (PDT) (Theory of Planned Behaviour) (Ajzen, 1991), Nedenli Eylem Teorisi’nden (NET) (Theory of Reasoned Action) (Fishbein ve Ajzen, 1975) türetilmiştir. Şekil 3.1.’de gösterilen NET’e göre davranışa neden olabilecek niyet, kişinin ilgili davranışa olan tutumundan ve sosyal baskılardan etkilenmektedir. Niyeti etkileyen davranışa olan tutum ve sosyal baskı ise, değerlendirmeler, inançlar ve kişinin bireysel çevresince etkilenen motivasyonundan etkilenmektedir.

Şekil 3.1. Nedenli Eylem Teorisi (Fishbein ve Ajzen, 1975)

PDT (Ajzen, 1991), belirli bir davranışa yönelik niyet oluşumunun, bireyin davranışa yönelik tutumu, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü tarafından belirlendiğini ileri sürerek, insan davranışlarını Şekil 3.2’de görüldüğü gibi açıklanmaktadır. Davranışa yönelik tutum, kişinin belirli bir davranışı “olumlu” veya “olumsuz” olarak değerlendirmesidir (Ajzen, 1991; Ajzen, 2001).

Bireylerin olumlu ya da olumsuz algıları, bilişsel algılara (örneğin, belirli bir davranışın ne derece faydalı olduğuna) ve duygusal algılara ilişkin duyuşsal bileşenlere (örneğin, belirli bir davranışın ne derece keyifli olduğuna) ilişkin araçsal bileşenler biçiminde ifade edilir (Rhodes ve Courneya, 2003). Sosyal baskı, kişilerin yakın sosyal çevrelerinin, söz konusu davranış ile ilgili olan düşünce ve inançlarını belirtir (Ajzen, 1991). Algılanan davranış kontrolü, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmesi ile ilgili algıladığı kolaylığı veya zorluğu ifade eder (Ajzen, 1991). PDT’nin temel varsayımı kişinin iş ile ilgili tutumu, sosyal baskını, algılanan davranış kontrolü ne kadar olumlu ise kişinin bir davranışı gerçekleştirme olasılığının da aynı şekilde olumlu olarak etkileneceğidir (Ajzen, 1991).

Şekil 3.2. Planlanmış Davranış Teorisi (Ajzen, 1991)

Girişimcilik davranışı sergilemek ile ilgili kararın olumlu ya da olumsuz olması; bir işi başlatma veya mevcut bir işe katılma ile ilgili kişisel tutuma, girişimci olmak hakkında algılanan maliyete ve girişimcilik faaliyeti sonrasında elde edilecek fayda ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygulara göre değişmektedir (Autio vd., 2001). Dolayısı ile tutum, bir hedefi olmayan genel duygular ile veya duygu içermeyen bilişsel yapılar ile karıştırılmamalıdır (Fini vd., 2010). Sosyal baskı kişinin girişimcilik faaliyetlerine girmek ile ilgili kendi düşüncesi, yakın çevresinin (aile, akrabalar, arkadaşlar, iş

arkadaşları) kişinin girişimci olması veya olmaması ile ilgili beklentilerinin ve düşünceleri ile yakın çevresinin geçmişte girişimci faaliyetlerde bulunup bulunmaması durumlarının birleşmesinden oluşmaktadır (Linan ve Chen, 2009; Fini vd., 2010).

Öz yeterliliği yüksek ve özellikleri, bilgileri ve yetenekleri hakkında kontrollü şekilde öz güvene sahip olan kişiler belirli koşullar altında risklerden çok fırsatları fark etmeye eğilimlidirler ve zorlukların üstünden gelmek ve olumlu sonuçlar bekleyerek zor durumlar ile başa çıkmak konusunda kendilerini yeterli hissederler (Kobia ve Sikalieh, 2010). Girişimcilik davranışı üzerinde etkili olan algılanan davranış kontrolü, kişinin girişimcilik davranışları ile ilgili görev ve sorumlulukları başarı ile gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine yönelik kişisel düşüncelerini yansıtmaktadır (Chen vd., 1998). PDT'nin temel varsayımlarından hareketle, girişimcilik faaliyetlerine yönelmelerinin nedeninin sadece maddiyat değil aynı zamanda duygusal tercihler olduğunun, sosyal çevrelerinin girişimcilik faaliyetlerine girmeleri konusunda genel hatları ile tam destek vereceğini veya kişinin girişimcilik faaliyetleri ile ilgili kendi kişisel bakışları çerçevesinde yol göstereceğinin farkında olan, girişimciliği başarmaya yetkin olduklarını ve girişimcilik alanlarındaki çevreyi kontrol altına alabileceklerine inanan bireylerin girişimci olmaya daha meyilli oldukları söylenebilir.

3.1.1. Davranışa yönelik tutum

Davranışa yönelik tutum (attitude towards behaviour), kişinin ilgili davranış hakkında ne derece olumlu veya olumsuz bakışa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Kim ve Hunter'in (1993), 93 bağımsız davranış niyeti araştırması üzerinde gerçekleştirdikleri meta-analiz davranışa yönelik tutumun davranış üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmalarında inceledikleri araştırmalar, kendi içinde oy verme niyeti (Shepherd, 1987), çocuğa sahip olma niyeti, kan bağışlama niyeti ve kopya çekme veya başkasının çalışmasını kopyalama niyeti gibi 19 değişik bölüme ayrılmıştır (Zuckerman ve Reis, 1978). Çalışma sonucunda tutum ile davranış arasında kuvvetli bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

3.1.2. Sosyal baskı

Sosyal baskı (social norms), Ajzen (1991) tarafından kişinin emsalleri veya kişiye göre önemli olan diğerlerinin bir davranışın gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesi üzerindeki

baskıları şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal baskı, söz konusu davranışa başlanması ile ilgili kişinin yakın sosyal çevresinin ne düşüneceği üzerine algılanan sosyal etkiyi ifade eder (Rhodes ve Courneya, 2003). Sosyal baskının davranış üzerindeki etkisinin iç kontrol odağı yüksek olan kişilerde beklenenden az olduğu görülmüştür (Ajzen, 1991). Belirli bir davranışı gerçekleştirmek üzere odaklanmış kişilerde de etkinin beklenenden az olduğu görülmüştür (Bagozzi vd., 1992). Benzer şekilde Krueger vd. (2000) girişimcilik niyeti modellerine sosyal baskıyı eklemelerine rağmen araştırma sonucunda kişinin hissettiği sosyal baskı ile yeni bir işe başlama niyeti arasında bir bağ bulmamışlardır.

3.1.3. Algılanan davranış kontrolü

Daha önce belirtildiği gibi PDT, Fishbein ve Ajzen (1975) tarafından geliştirilen NET kullanılarak türetilmiştir. PDT’de NET’de bulunmayan algılanan davranış kontrolü, (perceived behaviour control) niyetin davranışa yönlendirilmesinde etkisi olan motive edici olmayan değişkenlerin etkisini ölçmek için kullanılır (zaman azlığı, bilgi ve kabiliyet eksikliği, diğerleri ile birlikte çalışmama vb.).

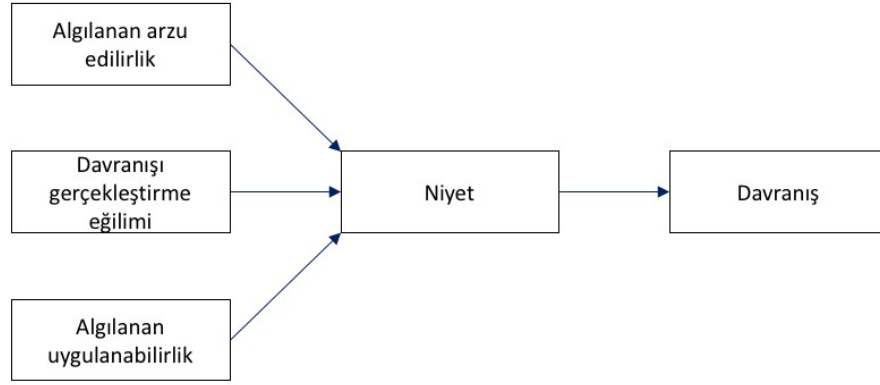
Algılanan davranış kontrolü, girişimcilik niyetini ölçen bazı çalışmalarda uygulanabilirlik - yapılabilirlik ölçütü olarak anılmaktadır (Krueger vd., 2000; Peterman ve Kennedy, 2003). Bandura (1986) Öz yeterlilik ölçeği de kişinin olası davranış öncesinde kendi imkanlarını değerlendirdiğini belirtmesinden dolayı çoğunlukla algılanan davranış kontrolü ile benzer olarak değerlendirilmektedir (Ajzen, 1991). Öz yeterlilik ölçekleri, bazı çalışmalarda PDT içerisinde algılanan davranış kontrolü yerine kullanılmıştır ve bu çalışmalarda öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti arasında olumlu ilişki tespit edildiği belirtilmiştir (Connor ve Armitage, 1998).

3.2. Girişimci Olay Modeli Teorisi

Bu model; Shapero tarafından ilk kez 1975’te ortaya atılmış, 1983’te Sokol’un katkılarıyla geliştirilmiş ve Krueger’in 1993’te modele dış faktörlerin etkisini eklemesiyle Shapero-Krueger modeli olarak da anılmaya başlanmıştır (Wach ve Wojciechowski, 2016, s. 85).

Shapero ve Sokol’un Girişimci Olay Modeli (1982) (Entrepreneurial Event Model) kişinin girişimci olarak harekete geçmesinin, sonuçta elde edeceği çıktının arzu

edilirliğine yönelik algısı, fırsatlar karşısında harekete geçmeye yönelik eğilimi ve hedeflerin gerçekleştirilebilirliğine yönelik algısına bağlı olduğunu Şekil 3.3.'de gösterildiği gibi ortaya koymuştur.

Şekil 3.3. Girişimci Olay Modeli (Shapero ve Sokol, 1982)

Algılanan arzu edilirlilik; kişinin girişimciliğin çekiciliğine yönelik algısı, harekete geçme eğilimi ve kişinin girişimcilik faaliyetlere yönelmeye olan eğilimidir. Algılanan gerçekleştirilebilirlik ise kişinin girişimcilik davranışı gösterip gösteremeyeceğine yönelik algısıdır (Shapero ve Sokol, 1982).

Ajzen'in modelinde olduğu gibi Girişimci Olay Modelinde de niyet, hedeflenen davranışın ön koşulu olarak ele alınmaktadır (Krueger ve Carsrud, 1993). Modelin amacı, kişileri girişimcilik davranışına yönelten bileşenlere yönelik açıklama getirilmesidir. Model, ataletin kişinin davranışını, bir başka olayın ataletin kırılmasına yol açmasına ve daha önce arzu edilmeyen davranışların arzu edilir hale getirmesine kadar yönettiğini iddia etmektedir (Shapero ve Sokol, 1982). Ataletin kırılmasına yol açan olayların üç şekilde gerçekleşebileceği belirtilmiştir;

- işten kovulmak, aşağılanmak, kızdırılmak, sıkılmak, orta yaşa erişmek, boşanmak veya dul kalmak gibi olumsuz yönlü kırılmalar,
- liseden veya üniversiteden mezun olmak, askerliği bitirmek veya hapisten salınmak gibi bir olayın bitmesi ile başka bir olayın başlangıcı arasında kalma durumu. Özellikle girişimcilik eğitimi programları için bu ikinci durum oldukça ilginçtir çünkü öğrencilerin genellikle mezuniyetten sonra ne yapacaklarına yönelik bir fikirleri yoktur,
- kişinin eşinden, öğretmeninden, yatırımcısından veya müşterisinden gelen olumlu tepkiler olarak belirtilebilir (Shapero ve Sokol, 1982).

Algılanan arzu edirlilik (perceived desirability) kişinin sahip olduğu değerlere ve bunların neyin arzu edilir, neyin arzu edilmez olduğuna yönelik etkilerini ifade etmektedir. Shapero ve Sokol (1982), kültür, aile, eşler, iş arkadaşları, eğitmenler ve geçmiş iş tecrübesi gibi değişkenlerin kişisel değerleri ve dolayısı ile de algılanan arzu edirliliği güçlü şekilde etkilediğini belirtmişlerdir. Algılanan arzu edirlilik, PDT'deki sosyal normlar ile benzerlik göstermektedir (Krueger vd., 2000).

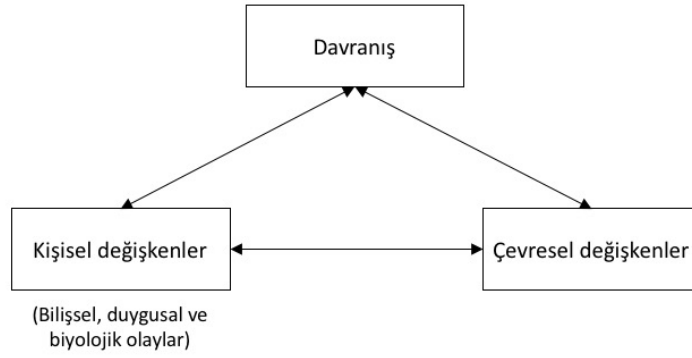
Algılanan gerçekleştirilebilirlik (perceived feasibility) ise, kişinin önündeki hedefe ulaşmak için yapılması gerekenlere (örneğin yeni bir iş kurmaya ne derece yetkin olduğuna) dair hislerini belirtmektedir (Krueger, 1993).

Harekete geçme eğilimi (propensity to act) ise bir kişinin harekete geçilmesine yönelik kararına karşılık verilen kişisel tavidir (Krueger, 1993). Shapero ve Sokol (1982), kişinin içsel kontrol merkezinin harekete geçmeye eğilimi belirlediğini öne sürmüşlerdir. Diğer araştırmacılar ise; öğrenilmiş iyimserlik veya kötümserlik (Krueger vd., 2000), risk alma eğilimi veya bilinmezliğe olan tolerans (Kermit, 2008) gibi değişkenlerin geçmeye olan eğilimi belirlediğini öne sürmüşlerdir.

3.3. Sosyal Bilişsel Teori

Sosyal bilişsel teori (SBT) (Social Cognitive Theory), sosyal öğrenme teorisi kullanılarak türetilmiştir ve insan davranışını; kişisel değişkenler, davranış ve çevrenin üzerinden açıklamaktadır (Bandura 1986). SBT bir çok çeşit insan davranışını anlamak ve tahmin etmek üzerine bir çerçeve model önermektedir. SBT yalnızca davranışı anlamakta değil, aynı zamanda davranışın üzerinde değişiklik yapılması veya tamamen değiştirilmesi üzerine yöntemler geliştirilmesi konusunda da oldukça yararlı olmuştur (Pajares, 1997).

SBT aynı zamanda bilişsel düzeydeki değişimler vasıtası ile öğrenmenin ne şekilde olacağı üzerinde de çalışmaktadır . Teori, araştırmacılara ve kişilere belirli bilgiler öğretmek, yeni özellikler ve ihtiyaçları olan yeni kaynaklar kazandırmak vasıtası ile motivasyonlarındaki değişim oluşturulmasında da yol göstermektedir (Anderson, 2000).

Şekil 3.4. Sosyal Bilişsel Teori (Pajares, 1997)

Şekil 3.4.'de gösterilen modelde, insan ve çevrenin ilişkisi kişinin inançlarına ve sosyal ve fiziksel çevre tarafından geliştirilen bilişsel yeterliliklere bağlanmıştır. Sosyal çevre; aile üyeleri, arkadaşlar ve örnek alınan kişileri, fiziksel çevre ise kişinin etrafında yer alan muhit ve kaynaklara ulaşma şansı olarak tanımlanmıştır (Pajares, 1997). Çevre ve davranışın bileşkesi, kişinin çevresel etkilere maruz kalarak oluşan ve aynı zamanda çevrenin etkisi ile değişen davranışlarıdır. Bu aynı çevresel etki ile karşılaşan tüm kişilerin aynı davranışları göstereceği anlamına gelmemektedir. Zira kişiler kendi bilişsel yetkinlikleri ve inançları vasıtası ile aynı etkilere farklı tepkiler verebilmektedir (Jones, 1989).

Modelde üç değişken; davranış, çevre ve kişi sürekli olarak birbirlerini etkilemektedirler. İki değişkeni etkileyen başka değişken sürekli olduğundan hiçbirinin sonucu değildir (Glanz vd., 2002). Bilişsel olarak etkili bir değişken de kişinin öz yeterliliğidir. Bandura (1977) kişinin kendi öz düşüncesinin bilgi ve davranış ile etkileşimde olduğunu ve kişilerin gerekli bilgiye sahip olmalarına rağmen kendilerini bir görevi veya davranışı gerçekleştirebilecek yetenekten yoksun olduklarına ikna edebileceklerini belirtmiştir. Bandura (1977) tarafından belirtilen bu bilişsel mekanizma öz yeterliliktir.

3.3.1. Öz yeterlilik

Öz yeterlilik (self efficacy), kişinin oluşabilecek farklı ve zor durumlardan başarılı bir şekilde çıkabileceğine dair kendine olan inancıdır (Gardner ve Pierce, 1998). Tutum üzerine gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda kişinin özel bir görevi başarabileceğine dair algısının, tutumu olumlu şekilde etkilediğini ve sonrasında kişinin niyetini ve buna bağlı olarak da gerekli davranış sergileme ihtimalini arttırdığı tespit edilmiştir (Ajzen,

1991). Öz yeterlilik eksikliğinde, kişiler ilgili davranış için gerekli özelliklere sahip olmalarına rağmen, kendilerini kısıtlayıcı kararlar verebilmektedirler (Bandura, 1986).

Çeşitli araştırmacılar öz yeterliliğin genel öz saygıdan farklı olmadığını tespit etmişlerdir. Genel öz yeterlilik ile öz saygı arasındaki fark, düşünülen faaliyetlerin içeriğidir. Genel öz yeterlilik ile görev bazlı öz yeterliliğe katkısı olan değişkenlerin aynı olmasına rağmen (gerçek deneyim, vekil deneyimi, sözlü ikna kabiliyeti ve psikolojik durum) görev bazlı öz yeterlilik, gerçekleştirilmesi hedeflenen özel bir görev davranışları için daha güvenilir bir ölçek olarak kabul edilmektedir (Bandura, 1997; Locke ve Latham, 1990). Örneğin, bilgisayara yönelik öz yeterlilik kişinin bilgisayarları çeşitli durumlarda kullanma becerisini ifade etmektedir (Marakas vd. 1998).

Boyd ve Vozikis (1994) öz yeterliliğin girişimcilik niyetinin gelişmesini açıklamaya çalışan girişimcilik niyeti modellerine önemli bir katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

3.3.1.1. Girişimcilik öz yeterliliği

Boyd ve Vozikis (1994), Bird (1994)'ün girişimcilik niyetleri modeli üzerinde değişiklik yaparak öz yeterliliği, girişimcilik niyeti ve davranışı için kritik bir bileşen olarak eklemişlerdir. Chen vd. (1998) ve Zhao vd. (2005) girişimcilik öz yeterliliği (entrepreneurial self efficacy) ile yeni bir iş başlatma arasında olumlu bir ilişki bulmuşlardır. Çalışmalarında girişimcilik öz yeterliliği, “kişinin girişimcinin yerine getirmesi gereken görevleri başarı ile tamamlayacağına duyduğu güven” olarak tanımlanmıştır. Chen vd. (1998) yüksek girişimcilik öz yeterliliğine sahip kişilerin, düşük girişimcilik öz yeterliliğine sahip olan kişilere göre daha yüksek olasılıkla girişimci olacaklarını vurgulamışlardır. Kişinin öz yeterliliğinin etkilenebileceğini bildiğimiz için (Bandura, 1986), pedagojik olarak desteklenen girişimcilik kursları öğrencilerin girişimcilik öz yeterliliğini arttırabilmesi mümkündür. Simülasyon çalışmaları ve yaparak öğrenme modeli ile edinilebilecek girişimcilik tecrübesinin de girişimcilik öz yeterliliğini olumlu olarak etkileyebileceği belirtilmiştir (Bandura, 1986).

3.4. Motivasyon Teorisi

İnsanların motivasyonu, ilk başlarda hazcılığı (hedonizmi) davranışın arkasındaki en etkin güç olarak gören Yunan filozoflar tarafından araştırılmıştır. Takip eden zamanlarda

diğer filozoflar tarafından sadeleştirilip güncellenerek, motivasyonun sebeplerini ve davranış üzerindeki etkisini ampirik olarak inceleyen bir konu olarak felsefeden psikoloji bilimine geçiş yapmıştır (Steers vd., 2004). Bu bağlamda motivasyon sadece yetenek ile açıklanamayan, kişilerin kararlarının ve davranışlarının doğrultusunu, uyarıcılarını, şiddetini ve sürekliliğini belirleyen süreçler ile ilgilidir (London, 1983). Diğer bir deyişle, motivasyon kişilerin belirli bir davranışı gerçekleştirmeye karar vermeleri üzerinde etkin olan sebepleri belirleyerek teorik çerçeveyi oluşturur. Psikolojide içerik veya süreç ile ilgilenen çok sayıda motivasyon teorisi bulunmaktadır (Ryan, 2012). Girişimcilik niyetini daha iyi anlamayı hedefleyen araştırmacılar genellikle Vroom (1964) tarafından ortaya atılan ve kişilerin girişimcilik niyetini geliştirmesinin ve sonrasında da girişimcilik davranışlarına başlamasının ardındaki sebebinin kişisel ihtiyaçlarını ve beklentilerini doyurmaya yönelik özel kazançların hedeflemeleri ile açıklayan bekleyiş teorisi üzerine çalışmalar yapmışlardır. Vroom'un motivasyon Teorisi Şekil 3.5.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.5. *Motivasyon Teorisi (Vroom 1964)*

Araştırmacılar aynı zamanda motivasyon ile ilgili olarak içsel – dışsal motivasyon teorisi gibi çiftli teoriler de ortaya atmışlardır (Reiss, 2012). Bu teoriye göre, insanın belirli bir davranışa yönelmesine neden olan kararı ya dışsal baskılardan veya ödüllerden bağımsız olarak içsel tatmin ve içsel çıkarları yansıtan içsel sebeplere dayanarak ya da dışsal tatmin ve dışsal çıkarlara dayanan dışsal sebeplere dayanarak verebilmektedir (Ryan ve Deci, 2000). Davranışların içsel ve dışsal motivasyonun ve sebeplerin bileşimine dayanarak gerçekleştirilmesinden (Walker ve Webster, 2007) hareketle Carter vd. (2003) girişimcilik faaliyetlerine yönelme ve girişimci olma kararının 6 motivasyon sebebinden etkilendiğini belirtmiştir, bunlar; maddi başarı, bağımsızlık, yenilikçilik, tanınma, kendine meydan okuma ve rol modellerdir.

3.5. Girişimcilik Niyeti Araştırmaları

Alanyazındaki girişimcilik niyetini açıklayan planlanmış davranış teorisi, girişimci olay modeli ve sosyal bilişsel teori kullanılarak gerçekleştirilen çalışmalar ve sonuçları bu bölümde ele alınacaktır.

3.5.1. Planlanmış davranış teorisi kullanılan araştırmalar

PDT'nin girişimcilik araştırmalarında kullanılması sonucunda farkı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmacılar değişik örnek gruplarında davranışa yönelik tutum, sosyal baskı, algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerine olan etkilerini araştırmışlardır. Üniversite ğrencileri, özellikle işletme öğrencileri genellikle girişimci ve yönetici adaylarını iş hayatına hazırladığı için genelde araştırmalar öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Söz gelimi, Othman ve Mansor tarafından yapılan araştırmada, PDT bileşenlerinin girişimcilik niyeti üzerindeki olumlu etkisi işletme ve mühendislik öğrencilerinden oluşan karma grupta doğrulanmakla birlikte (Othman ve Mansor, 2012), sadece mühendislik öğrencilerinden oluşan bir grupta sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki önemsiz olarak tespit edilmiştir (Krueger vd., 2000). Carey vd. (2010) rgtsel davranış dersi alan öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada ise bulgularına göre öğrencilerin küçük işletmeler kurma, yüksek gelirli küçük işletmeler kurma ve yüksek büyümeye sahip işletmeler kurmaya yönelik niyetlerini ölçmüşlerdir. Araştırma sonucunda, küçük veya yüksek büyümeye sahip işletmeler kurma niyetinin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü tarafından etkilendiğini ancak yüksek gelirli işletmeler kurma niyeti ile hiçbir PDT bileşeni arasında ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Moriano vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada, davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır, diğer yandan sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki tespit edilmemiştir.

Solesvik vd. (2012), Ukrayna'da işletme öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki bulmamışlardır. Ancak bir yıl sonra işletme ve mühendislik öğrencilerinden oluşan karma bir grupta yaptıkları çalışmada tüm PDT bileşenleri ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki tespit etmişlerdir (Solesvik, 2013). İşpanya'da Linan (2008) ve Linan vd. (2013), modellerinden sosyal baskı ile girişimcilik niyeti ilişkisini çıkartarak yaptıkları çalışmada davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki

bulmuşturlar. Engle vd. (2010), sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki tespit etmelerine rağmen öğrencilerin girişimciliğe yönelik olumlu davranışa yönelik tutumları ile girişimcilik niyeti arasında bir ilişki görülememiştir.

Linan ve Chen (2009) ile Moriano vd. (2012) çalışmalarında, davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında bir önemli ilişki tespit etmelerine rağmen, olumlu sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasında bir ilişki görülememiştir. Bu sonuç Linan vd. (2011) tarafından PDT'yi kullanarak yapılan ve öğrencilerin girişimcilik niyetlerindeki bölgesel farkları araştırdıkları İspanya'nın iki ayrı bölgesinde test ettikleri çalışmalarında elde ettikleri sonuç ile de uyumludur. Sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin tüm katılımcıların yer aldığı modelde önemli olmasına rağmen, Katalonya ve Endülüs bölgeleri karşılaştırıldığında bu ilişkinin önemsiz olduğu tespit edilmiştir. Mueller (2001), Avustralya, Lihtenştayn, İsviçre ve Almanya'dan girişimcilik dersi alan üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada PDT bileşenleri ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

İngiltere ve Fransa'da mühendislik öğrencilerinden oluşan karma grup üzerinde yaptıkları çalışmada ise Souitaris vd. (2007) davranışa yönelik tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki tespit etmişlerdir. Sadece İngiltere'de yapılan çalışmada, öğrenciler girişimci olmak ile ilgili kendi kararlarını kendileri verirken, diğerler kişilerin düşüncelerini dikkate almadıklarını göstermiştir (Autio vd., 2001). Fransa'da Boissin vd. (2009) işletme öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada PDT bileşenlerinden sadece davranışa yönelik tutum ile girişimci olma niyeti arasında önemli ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Hindistan'da farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrenciler üzerinde (Moriano vd., 2012) ve Bulgaristan'da işletme öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda olumlu davranışa yönelik tutum, olumlu sosyal baskı ve yüksek algılanan davranış kontrolüne sahip öğrencilerin yüksek girişimcilik niyeti olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, diğer ülkelerde, davranışa yönelik tutum ve girişimcilik niyeti (Bangladeş, Mısır ve Kosta Rika), sosyal baskı ile girişimcilik niyeti (İran, Tayvan ve Polonya) ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti (Kosta Rika ve Gana) önemli ilişki olduğu tespit edilmiştir

(Linan ve Chen, 2009; Moriano vd., 2012). Çin’de yapılan çalışmada Wu ve Wu (2008) farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerden, girişimciliği gelecekte tercih edilebilir bir meslek olarak görüp yakın sosyal çevrelerinin girişimcilik kararlarını destekleyeceğine ve girişimcilik faaliyetleri başarı ile yürütebileceklerine inananların daha yüksek girişimcilik niyetine sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Diğer yandan, Siu ve Lo (2013) MBA öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki tespit etmemişlerdir. Engle vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada ise, işletme öğrencilerinin girişimciliğe yönelik olumlu tutumu ve yakın çevrelerinin girişimcilik kararlarını destekleyeceği inançlarının girişimcilik niyetlerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Aynı araştırmada, daha önceki araştırma sonuçlarının tersine algılanan davranış kontrolü ile öğrencilerin girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkinin önemsiz olduğunu tespit etmişlerdir. ABD’de yapılan çalışmada, öğrencilerin girişimciliğe yönelik olumlu algıları ve girişimcilik davranışlarını hayata geçirip aynı zamanda bu süreci kontrol edebileceklerine olan inançları arttıkça girişimcilik niyetlerinin de arttığı ancak, sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin önemli olmadığı tespit edilmiştir (Autio vd., 2001; Boissin vd., 2009).

Girişimcilik niyetinin PDT tarafından ortaya konan bileşenleri aynı zamanda öğrenci gruplarının dışındaki kişilere de uygulanmıştır. PDT bileşenleri ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki, Finlandiya’da 18-64 yaş arasındaki kişiler (Kibler, 2013) ve 45-64 yaş arasındaki kişiler (Kautonen vd., 2011) üzerinde yapılan çalışmalarda doğrulanmıştır. Aynı coğrafi bölgede, çalışma çağında ve emeklilik çağındaki kişiler üzerinde yapılan araştırmalarda da PDT bileşenleri ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki doğrulanmıştır (Kautonen vd., 2010; Kautonen vd., 2013). ABD’de Carr ve Sequeira (2007) etnik, teknoloji, küçük işletmeler arası ve yeni başlangıç şirketlerinin katıldığı seminerlerde katılımcılar üzerinde yaptıkları çalışmada davranışa yönelik tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi tespit etmişlerdir.

Latin ülkeleri için hazırlanan GEM raporu için Guzman-Alfonso ve Guzman-Cuevas (2012) tarafından yapılan çalışmada da davranışa yönelik tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi tespit edilmiştir. Kolvereid ve

Isaksen (2006) tarafından Norveç’li girişimciler üzerinde yapılan çalışmada; davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti, sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki önemli olarak tespit edilmiştir ancak algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki önemsiz olarak tespit edilmiştir.

PDT kullanılarak değişik ülkelerde, değişik yaş gruplarına veya aynı ülke içerisinde değişik araştırmacılar tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarının birbirini takip etmemesi kişilerin içinden geldikleri kültürün etkileycilik boyutunu öne çıkartmıştır.

3.5.2. Girişimci olay modeli teorisi kullanılan araştırmalar

Lisans ve Lisans üstü seviyedeki üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırmaların sonuçları genellikle algılanan arzu edilirlilik ve algılanan gerçekleştirile bilirliğin girişimcilik niyetine olan olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Drennan vd., 2005; Linan ve Santos, 2007). İspanya’da Loras ve Vizcaino (2013) inşaat mühendisliği öğrencilerinin girişimciliği cazip bir kariyer seçeneği olarak görmelerine rağmen kendi şirketlerini kurmak konusundaki niyetlerinin düşük olduğu, girişimcilik ile ilişkili yeteneklerine güvenmediklerini tespit etmişlerdir. Diğer yandan Guerrero vd. (2008), algılanan arzu edilirlilik ve algılanan gerçekleştirile bilirliği ölçtüğünü iddia ettikleri güvenilirlik kavramının Katalonya’da karışık öğrenci grubunda girişimcilik niyetini arttırdığını tespit etmişlerdir. Avustralya, Çin, Hindistan ve Tayland’da girişimcilik dersi alan MBA öğrencileri üzerine yapılan çalışmada algılanan gerçekleştirile bilirlik, algılanan gerçekleştirile bilirlik ve harekete geçmeye eğilimin girişimcilik niyeti üzerindeki olumlu önemli etkisi tespit edilmiş (Fitzsimmons ve Douglas, 2011), ancak Çin’de üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada algılanan gerçekleştirile bilirliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinin önemsiz olduğu tespit edilmiştir (Zhang vd., 2013). Lanero vd. (2011), İspanyol üniversite öğrencilerinin girişimci faaliyetlere girme konusunda kendilerine güvenenlerde girişimcilik niyetinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Almanya’da Tumasjan vd. (2013), fırsatları ortaya çıkarmada öğrencilerin algılanan arzu edilirlilik ve algılanan gerçekleştirile bilirliğin etkisinin önemli olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı zamanda bahsedilen etkinin öğrenci olmayan girişimci katılımcılarda da geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Buna benzer şekilde, Chuluunbaatar vd. (2011), Çin ve Moğolistan’da karma girişimci grubu üzerinde yaptıkları çalışmada algılanan arzu edilirlilik ile girişimcilik niyeti arasında olumlu ilişki tespit etmişlerdir.

İsveç’de Volery vd. (2013), girişimcilik eğitim programına katılan orta öğretim öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada Shapero’nun modelinde önerdiği ilişkileri doğrulayan sonuçlar elde etmişlerdir. Sonuçlar, algılanan arzu edirlilik ve algılanan gerçekleştirilebilirlik ile girişimcilik niyeti arasındaki önemli ilişkiyi tekrar etmiştir.

Araştırmacılar bilişsel ve durumsal değişkenlerin bireylerin algılanan arzu edirlilik ve algılanan gerçekleştirilebilirlik ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi etkilemeleri üzerine yapılan çalışmalara devam etmektedirler. Söz gelimi, De Clercq vd. (2012) girişimcilik tecrübeleri bulunmayan karma grup üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrenme yöneliminin ve çalışma şevkinin algılanan arzu edirlilik ve algılanan gerçekleştirilebilirlik ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiye etkisini araştırmışlardır. Algılanan arzu edirlilik ve algılanan gerçekleştirilebilirlik ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin öğrencilerin mevcut bilgilerini arttırmaya açık olduklarında ve sevdikleri iş ile uğraşmaya yönelimleri arttıkça olumlu şekilde değiştiğini tespit etmişlerdir.

3.5.3. Sosyal bilişsel teori kullanılan araştırmalar

Kişilerin girişimcilik öz yeterliliği ile girişimcilik niyetleri arasındaki olumlu ilişki pek çok araştırma ile geniş çerçevede test edilmiş ve onaylanmıştır. Araştırmacılar girişimcilik faaliyetlerine başlama konusunda kendilerini yeterli hisseden lisans ve lisansüstü öğrencilerin yüksek girişimcilik niyetine sahip olduklarını belirtmişlerdir (Chen vd., 1998; Kickul vd., 2009).

Türkiye’de Naktiyok vd. (2010), lisans öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada çeşitli öz yeterlilik yapılarını, özel yetenek ve kabiliyetlerine dair inançları doğrultusunda incelemişlerdir ve öğrencilerin yeni ürün ve pazar fırsatları geliştirmeye, beklenmeyen durumların üstünden gelmeye ve temel amaçlar geliştirmeye olan güvenleri arttıkça yeni şirket kurma düşüncelerinin de arttığı tespit edilmiştir. Buna rağmen, öğrencilerin yenilikçi ortam yaratmaya, kritik insan kaynağı yetiştirmeye ve girişimciler ile ilişkiye geçmeye ve girişimcilik niyetlerine olan inançları arasındaki ilişki doğrulanamamıştır.

Kickul vd. (2009) girişimcilik sürecinin değişik adımlarındaki girişimcilik öz yeterliliği ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin derecesinin öğrencinin bilişsel tarzına göre değişeceğini kabul etmiştir. Araştırmaların sonuçları girişimcilik öz yeterliliği ile

girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin girişimciliğin araştırma aşamasında (yeni girişimcilik fırsatlarının fark edilmesinde ve algılanmasında) bütüncül bilişsel tarzda olan kişilerde daha kuvvetli olduğunu ortaya koymuştur (Allinson ve Hayes, 1996; Allinson vd., 2000). Buna rağmen, planlama aşamasında (iş planı hazırlama), manevra aşamasında (finansal destek arama, yatırımcıları ikna etme, diğer kişileri iş birliği için ikna etme) ve uygulama aşamasında (başlama, yönetme ve yeni şirketi büyütme) analitik bilişsel tarzda olan kişilerde daha kuvvetli olduğunu ortaya koymuştur. Girişimcilik öz yeterliliği ile girişimcilik niyeti arasındaki olumlu ilişkiyi doğrulamayan alışmalar Tumaşjan vd. (2013) ve Volery vd. (2013) tarafından Almanya’da üniversite öğrencileri ve İsveç’de ortaokul öğrencileri üzerinde yapılmıştır.

Girişimcilik öz yeterliliği ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların genelde öğrenciler üzerinde yapılmasına rağmen, az sayıda çalışma da diğer katılımcı grupları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar ABD’de göçmen olan ve olmayan, veya ABD ve Afganistan’da girişimci olan ve olmayan gruplar üzerinde çalışmalar yaparak girişimcilik öz yeterliliği arttıkça girişimcilik niyetinin de arttığını tespit etmişlerdir. İlişi aynı zamanda Afganistan’da 18-50 yaş aralığındaki kişilerde (Bullough vd., 2013), işsiz kişilerde (Laguna, 2013), kendi şirketlerini kurmak ile ilgili olduğunu belirten ve yeni başlangıçlar ile ilişkili kişilerde (McGee vd., 2009) ve 13 lkede (GEM bilgilerini kullanarak) daha önce hiç girişimcilik faaliyetinde bulunmayan kişilerde (Linan vd., 2011) olumlu olarak tespit edilmiştir.

3.5.4. Motivasyon teorisi kullanılan araştırmalar

Öğrenciler üzerinde yapılan ve motivasyon ile girişimcilik niyetinin oluşması arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar, girişimcilik niyeti ile bağımsızlık, rol modeller, otorite, yenilikçilik, piyasa koşulları – mesleki memnuniyetsizlik ve sosyal baskı gibi değişkenler arasında genellikle olumlu ilişi tespit etmiştir (Giacomin vd., 2011).

Örneğin, Volery vd. (2013) İsveç’de ortaokul öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, girişimcilik dersi almadan önce öğrencilerin bağımsızlık ihtiyaçlarından dolayı yüksek derecede girişimcilik niyeti taşıdıklarını ancak dersi aldıktan sonra girişimcilik niyeti ile bağımsızlık arasındaki ilişkinin önemsiz olarak tespit edildiğini bildirmişlerdir. İncelenen çalışmalarda girişimcilik niyetinin oluşması ile motivasyon arasındaki ilişi

incelemesinin genellikle öğrenci grupları üzerinde yapılmasına rağmen Liargovas ve Skandalis (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışma Yunanistan'da bulunan girişimci göçmenler ile girişimci olmayan göçmenler karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada kişilerin maddi geri dönüşler almak ve kendi hesaplarına çalışarak bağımsızlık kazanmak söz konusu olduğunda motivasyon ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki bulunduğu bildirilmiştir (Liargovas ve Skandalis, 2012).

Araştırmacılar yakın önce kişisel tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolünün arabulucu rolü ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki üzerinde de çalışmaktadırlar. Örneğin, Solesvik (2013) Ukrayna'da yürüttüğü çalışmada, algılanan girişimcilik motivasyonu ile kişisel tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü arasındaki toplu haldeki olumlu ilişki neticesinde işletme ve mühendislik öğrencilerinin yüksek oranda girişimcilik niyeti sahibi olduklarını belirtmiştir.

Yapılan birçok çalışma kültürün kişilerin girişimcilik faaliyetlerine başlaması ve yeni işletmeler kurulması üzerindeki etkisini işaret etmektedir. Motivasyonun girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların yürütüldüğü ülkelerin toplulukçu veya bireyci özellikler göstermesi de araştırmaların sonucunu etkilemektedir. Örneğin, Rusya'da maddi kazancın girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi daha yüksek olduğu bildirilmişken (Tkachev ve Kolvereid, 1999) bu ilişki ABD ve Almanya'da önemsiz olarak tespit edilmiştir (Pruett vd., 2009).

4. YÖNTEM

Tez çalışmasında, alanyazın taramasının ardından çalışmanın problemi ve alt problemleri tespit edilmiştir. Bunun ardından, problem ve alt problemlerin incelenmesinde kullanılması uygun olarak değerlendirilen ölçek tespit edilerek, ölçeği geliştiren bilim insanlarından yazılı olarak kullanım izni alınmıştır (EK-1). Çalışmanın evrenini 2016 – 2017 akademik yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine kayıtlı öğrenciler oluşturduğu için, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’na başvuru yapılarak, çalışmanın gerçekleştirilmesi için Etik Kurul onayı alınmıştır (EK-2). Ölçek aracılığıyla veriler toplanmış ve istatistiksel analiz programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular yorumlanarak çıkarımlarda bulunulmuştur.

Bu çalışma kapsamında, Açıköğretim Sistemi’nde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik niyetine doğrudan ya da dolaylı olarak etki ettiği düşünülen bazı değişkenlerin birlikte bir model oluşturma ve araştırmanın bağımlı değişkenini yordama durumları incelenmiştir. Bu nedenle bu araştırmanın tarama modelinde bir araştırma olduğu söylenmesi mümkündür. Tarama modelindeki araştırmalarda, geçmişte gerçekleşen ya da günümüzde var olan bir durumun var olduğu biçimiyle betimlenmesi söz konusudur (Karasar, 1991, s.77).

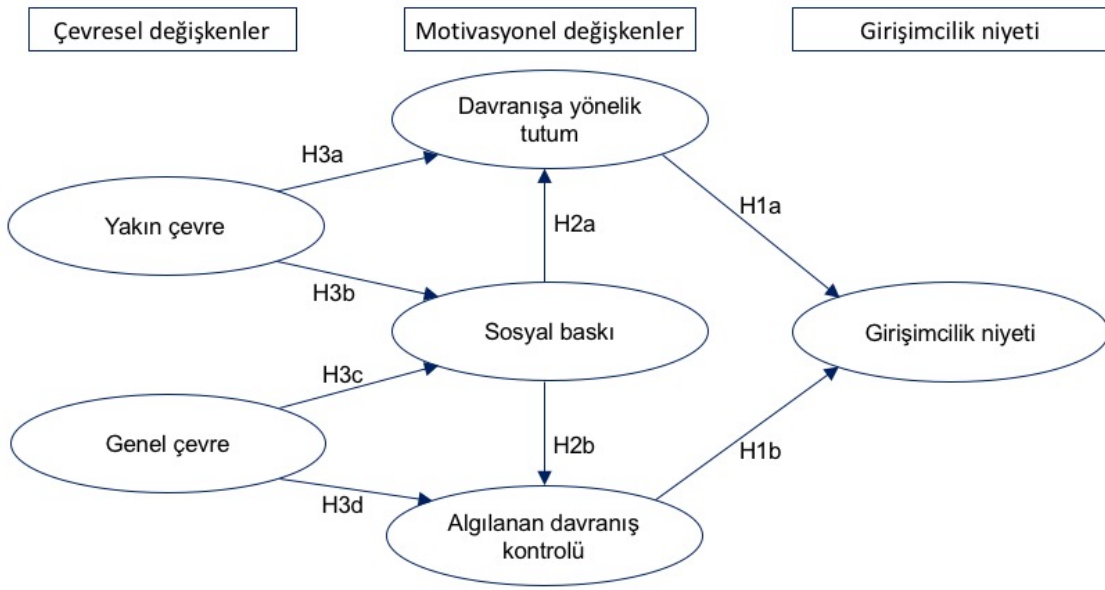
Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem ile veri toplama tekniği ve aracı ele alınacaktır.

4.1. Araştırma Modeli

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine kayıtlı öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlerin belirlenmesini ve bu değişkenlerin coğrafi bölgeler, eğitim alınan bölüm ve KOSGEB teşvik bölgeleri özelindeki değişimlerinin araştırılmasını amaçlayan bu çalışmada, veri toplamak için nicel araştırma yöntemlerinden çevrimiçi anket kullanılmıştır.

Seçilen ölçeğin Türkçe tercümesi Google Formlar uygulamasına anket olarak yüklenmiş ve kısa yolu Açıköğretim İstatistik Bilgi Edinme ve Değerlendirme Birimi’nin onayı ile Açıköğretim Öğrenci Sistemine eklenerek Anadolu Üniversitesi Açıköğretim öğrencilerinden gönüllülük esasına göre araştırmaya katkıda bulunmaları istenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Açıköğretim Sistemi öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği düşünülen bazı değişkenlerin söz konusu etki durumunu araştırmak ve bu doğrudan ve dolaylı etkilerin bir model olarak anlamlı olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmalarda birden fazla değişken arasındaki ilişki örüntüsü ortaya konulmak istendiğinde, Yapısal Eşitlik Modellemesinden (YEM) yararlanılabilir. YEM, faktör analizindeki gizil değişkenlerle regresyondaki yapısal yordayıcı etkilerin bir arada kullanıldığı bir istatistiksel yöntemdir (Çokluk vd., 2012). Bu araştırma kapsamında öncelikle kuramsal temel dayalı olarak kurgulanan modelin veri ile uyumu test edilmiş ve modeldeki yordayıcı yapısal etkiler raporlanmıştır. Sonraki adımda ise Çok Gruplu YEM uygulanarak, söz konusu modelin Türkiye'nin coğrafi bölgelerinde ve KOSGEB'in farklı teşvik bölgelerinde nasıl değerler aldığı incelenmiştir. Araştırma kapsamında kurulan yapısal model, Şekil 4.1.'de görülmektedir.

Şekil 4.1. Araştırmada kullanılan yapısal model

Çalışmanın hipotezleri:

H1a: Davranışa yönelik tutumun girişimcilik niyeti üzerinde çevresel etkiden bağımsız olarak olumlu bir etkisi vardır.

H1b: Algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde çevresel etkiden bağımsız olarak olumlu bir etkisi vardır.

H2a: Sosyal baskının davranışa yönelik tutum üzerinde çevresel etkiden bağımsız olarak olumlu bir etkisi vardır.

H2b: Sosyal baskının algılanan davranış kontrolü üzerinde çevresel etkiden bağımsız olarak olumlu bir etkisi vardır.

H3a: Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerinde olumlu bir etkisi vardır ancak bu etki çevresel etkiye bağlıdır.

H3b: Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde olumlu bir etkisi vardır ancak bu etki çevresel etkiye bağlıdır.

H3c: Genel çevrenin sosyal baskı üzerinde olumlu bir etkisi vardır ancak bu etki çevresel etkiye bağlıdır.

H3d: Genel çevrenin algılanan davranış kontrolü üzerinde olumlu bir etkisi vardır ancak bu etki çevresel etkiye bağlıdır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016 – 2017 akademik yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni olarak Açıköğretim öğrencilerinin seçilmesindeki amacı, Türk yükseköğretim sisteminde 34. yılını tamamlayan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim” sisteminin, yaklaşık 1 milyon 950 bin öğrencisi ve 2 milyon 200 bin mezununa (http-7) yükseköğrenim sağlamanın yanı sıra özel projeler yardımıyla Türkiye’nin eğitim sorunlarının aşılmasında vazgeçilmez bir rol üstlenmesi ve tüm Türkiye’de örgütlenmiş olan tek yüksek öğretim sistemi olması nedeni ile araştırmanın sonuçlarının tüm Türkiye’yi kapsayabilecek olmasıdır. Araştırmanın evren ve örneklem büyüklüğü Tablo 4.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. *Araştırmanın evren ve örneklem büyüklüğü*

Aktif ve pasif öğrenci toplamı	Aktif öğrenci	Örneklem büyüklüğü
1,941,612	919,249	7111

Aktif öğrenciler, öğrenimlerine devam etmekte olan öğrencileri, pasif öğrenciler ise Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi’nde kayıtlı olmalarına rağmen, ilgili dönemde kayıt yenilemeyen dolayısı ile eğitimlerine devam etmeyen öğrencileri ifade etmektedir.

Veri toplama seçkisiz olarak sadece formu dolduranlar katılımcılar üzerinden çalışma yürütüldüğünden, seçkisiz örnekleme yöntemlerinden uygun örneklemenin kullanıldığı

söylenebilir. Uygun örneklemede zaman, işgücü vb. nedenlerle örneklemin kolay ulaşılabilir şekilde belirlenmesi söz konusudur (Çokluk vd., 2012, s.92).

4.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Araştırmada veri toplama tekniği olarak çevrimiçi anket kullanılmıştır. Anketin kısa yolu Açıköğretim Öğrenci Sistemi üzerinden yayınlanarak, katılımcıların gönüllülük esasına göre Google Formlar uygulaması üzerinden ulaşmaları sağlanmıştır. Google Formlar uygulamasının kullanımı hem katılımcılar hem de araştırmacılar için oldukça kolay olup uygulama, katılımcılar tarafından ankete verilen tüm cevapların düzenlenmiş bir excel dosyasında indirilmesine olanak vermektedir. Bu da, araştırmacıların verilere kolayca ulaşmasına imkan sağlamaktadır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır; ilk bölümde katılımcılar girişimcilik niyet ölçeğine (EK-3) cevap verirken, ikinci bölümde ise kendileri ile ilgili bazı bilgiler vermektedirler.

4.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Çevrimiçi olarak uygulanan anket ile toplanan veriler 7111 kişilik örneklem büyüklüğü üzerinde MPlus 7.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada, geleceğin girişimci adayları olarak kabul edilen Açıköğretim öğrencilerinin girişimcilik niyetine etki eden değişkenlerin yaşanılan coğrafi bölge, eğitim alınan bölüm ve yaşanılan şehrin KOSGEB teşvik bölgesinde bulunduğu yerden ne şekilde etkilendiği ölçülmüştür.

4.4.1. Girişimcilik niyet ölçeği

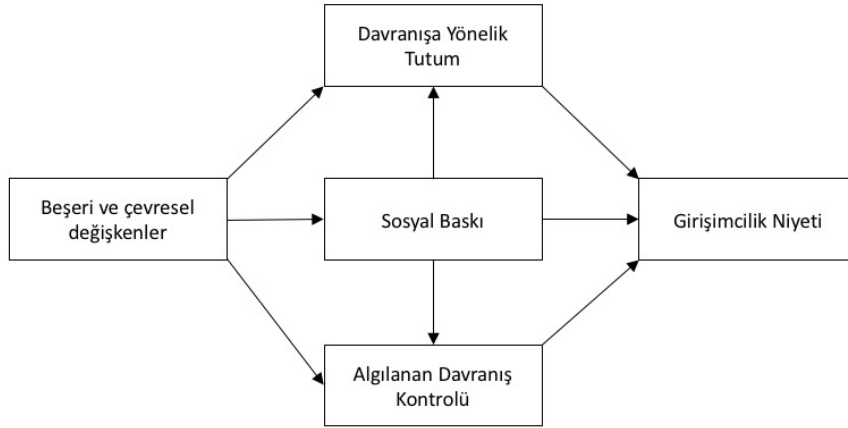
Öğrencilerin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesi ve incelenmesi, girişimcilik ve yeni iş yaratma ile ilgili yeterli eğitim sağlayan programlarının geliştirilmesi için özel bir önem taşımaktadır. Bu sebeple toplum tarafından girişimciliğe verilen önem ile beraber girişimcilik niyetine etki eden değişkenlerin araştırılması girişimcilik araştırmalarında önemli bir yer tutmaktadır (do Paço vd., 2011).

Girişimcilik niyeti, dikkati (ve tecrübe ile eylemi), belirli bir hedefe ya da yola doğru yönlendiren bilinçli bir zihin durumu olarak tanımlanmıştır (Bird, 1989). Girişimcilik niyetinin gelecekteki girişimci davranışların birincil belirleyicisi olduğu yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır (Krueger vd., 2000).

Yeni bir şirketin kurulması kararında niyetin etkisi üzerine gerçekleştirilen araştırmaların sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Bu tür kişisel kararların anlaşılmasında bilişsel değişkenlerin önemine Baron (2004) ile Shaver ve Scott (1991) tarafından dikkat çekilmiştir (Linan ve Chen, 2009). Araştırmacıların görüşüne göre bu bilişsel bakış açısı girişimciliğin karışık sürecinin iç yüzünün anlaşılmasında yararlı olacaktır.

Geleneksel eğitim yöntemleri, sınıfta öngörülebilirliği, iyi tanımlanmış kuralları, planlama ve istikrarı ayrıcalıklı kılmaktadır. Bu özellikler yaratıcı öğrenme ve davranışları azaltabilmektedir. Öğrencilerin girişimcilik eğilimini arttıran alternatif yöntemler önermek için geleneksel eğitim yöntemlerinin girişimcilik niyetini destekleyip desteklemediğini anlamak önemlidir (Oosterbeek vd., 2007). Ayrıca, öğrencilerin işletme kurma niyetini etkileyen ve şekillendiren değişkenlerin, girişimcilik davranışlarını teşvik edecek program ve politikaları geliştirmek için hayati önem taşıdığını anlaşılması gerekir (Barkovic ve Kruzic 2010).

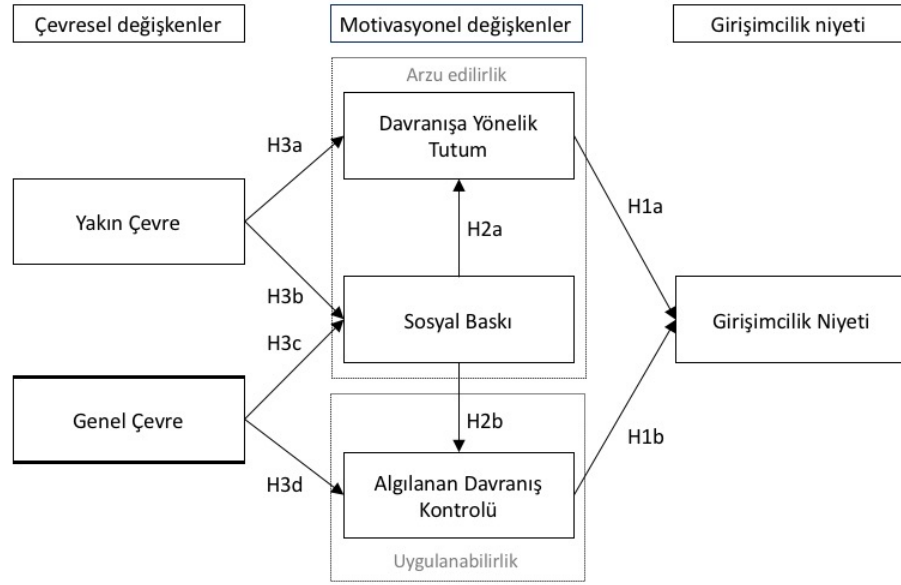
Bu çalışmada kullanılan girişimcilik niyet ölçeği, Linan ve Chen (2009) tarafından Ajzen (1991) tarafından geliştirilen PDT'yi kullanarak geliştirdikleri girişimcilik niyet ölçeğinin, Linan vd. (2011) tarafından yeniden geliştirilen halidir (EK 3). Ölçeğin kullanılmasından önce yazardan e-posta yolu ile onay alınmıştır. Araştırmada kullanılan model Şekil 4.1.'de gösterilmiştir. Bu model, demografik ve beşeri sermaye değişkenlerinin açıkça dahil edilmesinden ayrı olarak, Şekil 4.2.'de gösterilen model Ajzen (1991) tarafından geliştirilen PDT ile eşdeğerdir. Ancak araştırmada kullanılan modeldeki bileşenlerin ilişkileri incelendiğinde diğer araştırmalardan farklı olarak sosyal baskının, hem davranışa yönelik tutumu hem de algılanan davranış kontrolü üzerinde etkili olduğu eklenmiştir.

Şekil 4.2. Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet modeli

Linan ve Chen (2009) araştırmalarını İspanya ve Tayvan'daki üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirmişlerdir ve Şekil 4.2.'de gösterilen modelin girişimci olma niyetinin analiz edilmesi için yeterli olduğunu kabul etmişlerdir. Araştırmacılar, modelin kullanılması için girişimcilik niyet ölçeğinin geliştirilmesine başlamışlardır. Alanyazında PDT'nin girişimcilik alanındaki kullanımı ile uyumlu bir ölçek geliştirmek için daha önce bu konuda alanyazında yapılan çalışmalar detaylı şekilde incelenmiş ve ölçeğin oluşturulması aşamasında Ajzen (1991, 2001, 2002) çalışmaları tekrar incelenerek ölçekte oluşabilecek uygunsuzluklar giderilmiştir. Ölçekte, eğitim ve tecrübe, girişimcilik bilgisi ve kişisel bilgileri içeren sorular bulunmaktadır. Soruların hepsi olumlu cümle yapısı ile oluşturulmuştur ve 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Linan vd. (2011) araştırmasında ise Linan ve Chen (2009) tarafından kullanılan girişimcilik niyet ölçeği ve modeli , üniversite öğrencilerinin yeni başlangıç şirketleri kurma niyetlerinin bölgeler arasında karşılaştırılmasına imkan verecek şekilde Şekil 4.3.'de gösterildiği gibi değiştirilerek kullanılmıştır. Araştırmacılar bu çalışmada Ajzen (1991) tarafından geliştirilen PDT'den, kurumsal ekonomik teorinin bazı bileşenlerinden (North 1990, 2005) ve sosyal sermaye araştırmasının bazı bileşenlerinden (Anderson ve Jack 2002) yararlanmışlardır. Kullanılan modelde, daha önceki modelde demografik ve beşeri sermaye değişkenleri olarak belirtilen değişkenler yakın çevre ve uzak çevre olarak isimlendirilmiştir ve bunların algılanan davranış kontrolü, sosyal baskı ve davranışa yönelik tutum üzerinde etkisi olduğu ön görülmüştür.

Şekil 4.3. Linan vd. (2011) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeği

Araştırmacılar tarafından hazırlanan ölçek, İspanya'nın birbirinden oldukça farklı iki bölgesinde yer alan Katalonya bölgesindeki Barselona Özerk Üniversitesi (UAB) ile Endülüs bölgesindeki Sevilla Üniversitesi'nde (USE) gerçekleştirilmiştir. Katalonya bölgesi İspanya'nın kuzeydoğusunda yer almakta ve 2006 yılındaki yıllık kişi başı geliri 26.126 Euro olan ve ülkede kurulan yeni şirketlerin %18.7'sinin kurulduğu bir bölgedir. Bunun yanında Endülüs bölgesi, İspanya'nın güneyinde yer almakta ve 2006 yılındaki yıllık kişi başı geliri 17.250 Euro olan ve ülkede kurulan yeni şirketlerin %14.5'inin kurulduğu bir bölgedir. Katalonya, çalışan bir nüfusa sahip olması, girişimci ruha sahip ve dinamik ekonomisi ile tanınmaktadır. Diğer taraftan Endülüs bölgesi ise, İspanya'nın geri kalan bölgeleri tarafından düşük seviyedeki girişimcilik faaliyetleri ve ekonomik gelişmişliği, rahat kültürü, eğlenceye yönelik gelenekleri ve folkloru ile bilinmektedir. Araştırmacılar gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin bölgeler arasındaki ekonomik gelişmişliğin azaltılmasına yönelik girişimcilik desteklerinde ve girişimcilik niyetini etkileyen bilişsel çevre faktörlerinin tespitinde yararlı olabileceğini belirtmişlerdir.

Alanyazında ölçeğin kullanıldığı bazı çalışmalar aşağıda örnek olarak verilmiştir;

Wu ve Wu, (2008) çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini kullanmışlardır. Çin hükümetinin girişimciliğe verdiği desteğin önceki zamanlara göre oldukça artmış olmasına rağmen Çin’de yaşayan öğrencilerin girişimciliği kariyer seçeneği olarak görme oranlarının diğer ülkelere göre düşük olduğu bildirilmektedir. Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin eğitim aldıkları bölümlere göre girişimcilik niyetlerindeki değişimi incelemektir. Bu amaçla çalışma Çin’de bulunan Tongji Üniversitesi’nin değişik bölümlerinde eğitim gören yaşları 14 – 35 üzeri arasında değişen, işletme ve iktisat gibi girişimcilik ile ilgili dersler alan bölümlerde okuyan veya biyoloji, istatistiki mühendislik gibi bölümlerde okuyan ve girişimcilik ile ilgili dersler almayan, lisans ve yüksek lisans öğrencisi olan toplamda 150 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, sosyal baskının girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkisi olmadığını, algılanan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ise önemli bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Yüksek lisans öğrencilerine girişimcilik daha az cazip gelmektedir. Mühendislik öğrencileri diğer bütün öğrenciler arasında yeni işlere başlama konusunda daha yüksek isteğe sahiptirler.

Iakovleva vd., (2011) çalışmalarında, Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeği ile Kolvereid (1996), Kickul ve Krueger (2004) ile Ajzen (2012) çalışmalarının bazı kısımlarını birleştirerek geliştirdikleri modeli kullanmışlardır. Çalışmalarını 2007 – 2008 yılları arasında gelişmiş ülkeler (Avustralya, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Norveç, İspanya ve Hollanda) ile gelişmekte olan ülkeler (Brezilya, Meksika, Romanya, Rusya ve Ukrayna) olmak üzere 13 değişik ülkede değişik iş tecrübesi, yaş aralığı ve eğitim seviyesine sahip toplam 2225 katılımcı üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonuçları, gelişmekte olan ülkelerdeki katılımcıların, gelişmiş ülkelerdeki katılımcılara kıyasla daha yüksek girişimcilik niyetine sahip olduklarını göstermiştir. Her iki ülke grubunda da davranışa yönelik tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri olumlu ve önemlidir ancak gelişmekte olan ülkelere bu etki gelişmiş ülkelere kıyasla daha kuvvetlidir.

do Paço vd., (2011) çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini kullanmışlardır. Çalışmalarını girişimcilik ile ilgili eğitim verilmesi için pilot okul olarak seçilen Portekiz'deki bir ortaokulun, iki ayrı sınıfında eğitim gören 14 – 15 yaş aralığındaki 74 öğrenci üzerinde okul yönetiminin izni ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonuçları, sosyal baskının sadece davranışa yönelik tutum üzerinde önemli bir etkisi vardır. Davranışa yönelik tutumun algılanan davranış kontrolü ve girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkisi vardır ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkisi vardır olarak belirtilmiştir.

Vinogradov vd., (2013), çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğinin az miktarda değiştirilmiş halini kullanmışlardır. Ukrayna ordusunda aktif görevde olan ve ülkeler arası anlaşma kapsamında Norveç'te 500 saatlik bir eğitime katılan 276 subay üzerinde yaptıkları çalışmada; sosyal baskının yeni iş fırsatlarının kıt olduğu durumlarda dahi girişimcilik niyeti üzerinden önemli bir etkisi olduğunu ancak algılanan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin iş yeni iş fırsatlarının uygunluk veya kıtlığından etkilenmediğini ve önemli olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Ukrayna ordusunun sürekli olarak küçülmesi ile ordudan ayrılan askerlerin sivil hayata uyum sağlama sürecini kolaylaştırmak için Norveç hükümeti tarafından düzenlenen eğitime katılan subaylar üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucuna elde edilen bulguların yanı sıra, iş fırsatlarının kıt olduğu durumlarda yeni bir işe başlamak konusunda, kişilerin yakın çevrelerinin veya ailelerinin fikirlerini de önemsediklerini belirtmektedir.

Nabi ve Linan, (2013) çalışmalarında, Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğine kişilerin girişimciliğe yönelik algıladıkları risk değişkenini (fırsat veya tehdit) ve kişilerin içinde bulundukları ekonomik durgunluk ortamının etkisini de değişken olarak ekleyerek kullanmışlardır. Çalışmalarını bu tür bir araştırma için uygun kitle olduğunu değerlendirdikleri orta büyüklükteki şehirlerde kurulu olan ve yaklaşık olarak eşit öğrenci sayısına sahip olan İngiltere ve İspanya'daki üniversitelerde işletme eğitimi alan toplam 619 kişi üzerinde gerçekleştirmişlerdir. İngiltere ve İspanya'nın seçilme sebebi ise, iki ülkenin de yüksek gelirli ülkeler arasında yer alırken araştırmanın veri toplama aşaması olan 2009 – 2010 yıllarında ekonomik durgunluk

içinde bulunmaları ve bu durumun GSYİH'ya 2009 yılının son çeyreğinde %-3 olarak yansması, bunun dışında ise birbirlerine yakın girişimcilik oranlarına sahip olmalarıdır. Araştırmanın sonuçları, ekonomik durgunluk halinin girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkisi olmadığını, riskleri fırsat olarak görmenin algılanan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum üzerinde olumlu ve önemli bir etkisi olduğu, riskleri tehdit olarak görmenin algılanan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum üzerinde olumsuz ve önemli bir etkisi olduğu, algılanan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutumun da girişimcilik niyeti üzerinde olumlu ve önemli etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Linan vd., (2013) çalışmalarında, Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğine yakın çevre ile uzak çevre değişkenlerinin yanı sıra, girişimcilik vasfı ile bilgisi değişkenlerini de ekleyerek geliştirdikleri modeli kullanmışlardır. Çalışmalarını bu tür bir araştırma için uygun kitle olduğunu değerlendirdikleri İspanya'nın kuzey doğusunda ve doğusunda bulunan iki farklı üniversitede işletme eğitimi alan son sınıf öğrencilerinden ve İngiltere'nin kuzeyindeki büyük bir üniversitede işletme eğitimi alan toplamda 1005 katılımcı üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Ülke seçiminin İspanya ve İngiltere değişik kültüre ve kültürel mirasa sahip olmalarına rağmen araştırmanın temelini oluşturan yenilikçi kültür açısından aslında birbirlerinden o denli farklı olmamalarına dayanarak yapıldığı belirtilmiştir. Araştırmanın sonuçları, yakın çevre ve uzak çevrenin girişimcilik vasfı üzerinde olumlu ve önemli etkisi olduğu, yakın çevrenin girişimcilik bilgisi ve davranışa yönelik tutum üzerinde olumlu ve önemli etkisi olduğu, uzak çevrenin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü üzerinde olumlu ve önemli etkisi olduğu ile sosyal baskının algılanan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum üzerinde, bunların da girişimcilik niyeti üzerinde olumlu ve önemli etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Fretschner ve Weber, (2013) çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini değiştirerek girişimcilik eğitim modeli haline getirdikten sonra kullanmışlardır. Çalışma, Münih Ludwig Maximilians Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde eğitim gören ve girişimcilik dersi alan öğrencilere dönem başında girişimcilik dersinden önce ve dönem sonunda girişimcilik dersinden sonra olmak üzere iki defa uygulanmıştır. Her iki uygulamaya da katılan öğrenci sayısı 49 olarak belirtilmiştir. Ön test sonuçları üzerinden yapılan çalışma sonuçlarına göre, sosyal baskının davranışa yönelik tutum

üzerinde daha kuvvetli olmak üzere girişimcilik niyeti üzerinde de önemli etkisi vardır. Davranışa yönelik tutumun girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi daha kuvvetli olmak üzere algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde önemli bir etkisi vardır. Son test sonuçları üzerinde yapılan çalışma sonuçlarına göre, sosyal baskının davranışa yönelik tutum üzerinde önemli etkisi vardır, davranışa yönelik tutumun girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkisi vardır olarak belirtilmiştir.

Koçoğlu ve Ul Hassan, (2013) çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini kullanmışlardır. Çalışma, Türk ve Pakistan'lı üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlerin tespit edilmesi ve olası farkların anlaşılması amacı ile yapılmıştır. İki ülkenin kültürleri birbirine yakın olarak değerlendirilebilir, bu Hofstede (2003) tarafından yapılan çalışmada da ortaya konmuştur. Çalışma, Türkiye ve Pakistan'dan toplam 382 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucuna göre, iki ülke katılımcılarının davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyet arasındaki ilişki birbirine yakın ve olumludur. Sosyal baskının davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi her iki ülke katılımcılarında da önemlidir. Ancak Pakistan'lı katılımcıların girişimcilik niyeti Türk öğrencilerden daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Yurtkoru vd., (2014), çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini Türker ve Selçuk (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik destek modeli ile beraber kullanmışlardır. Çalışmalarını İstanbul'da bulunan devlet ve vakıf üniversitelerin iktisadi idari bilimler fakültelerinde eğitim gören 425 katılımcı üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Algılanan davranış kontrolünün etkisi, davranışa yönelik tutumun etkisine göre daha zayıf olarak tespit edilmiştir.

Malebana (2014) çalışmasında, Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini kullanmıştır. Çalışma Güney Afrika'nın büyük bir üniversitesinde 18 – 30 yaş aralığındaki ticaret eğitimi alan 3. sınıf öğrencileri üzerinde toplam 329 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Güney Afrika'da işsizlik 2014 verilerine göre %35,1 seviyesinde olduğu için kişilerin girişimcilik niyetini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi önem

taşımaktadır. Güney Afrika hükümeti küçük işletmelere ekonomik kalkınma ve yeni işlerin yaratılması için destek vermektedir. Çalışma sonucuna göre davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki vardır.

Ekici ve Turan (2017) çalışmalarında Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik niyet ölçeğini kullanmışlardır. Çalışma, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde girişimcilik eğitimi alan 3. ve 4. sınıf işletme bölümü öğrencileri üzerinde toplam 281 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucuna göre, davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki vardır, sosyal baskı ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki yoktur, algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki vardır olarak belirtilmiştir.

Bu araştırmada kullanılan Girişimcilik Niyet Ölçeği kendi içinde 5 alt ölçeğin birleşmesinden oluşmaktadır. Alt ölçeklerden ilki, girişimcilik niyetini etkileyen çevresel değişkenleri (ÇD) belirlemek amacıyla kullanılan ölçektir. 8 maddeden oluşan iki boyutlu ÇD ölçeğinde yer alan maddelerden 5 tanesi genel çevre, 3 tanesi ise yakın çevre boyutunda yer almaktadır. Algılanan Davranış Kontrolü (ADK) alt ölçeği tek boyutlu olup 6 maddeden oluşmaktadır. Davranışa Yönelik Tutum (DYT) alt ölçeği 5 maddeden oluşan ve hipotetik olarak tek boyutlu olan bir ölçektir. Araştırma kapsamında kullanılan diğer bir alt ölçek Sosyal Baskı (SB) ölçeği olup üç maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir. Son alt ölçekse, Girişimcilik Niyeti (GN) ölçeğidir. 6 maddeden oluşan bu ölçek tek boyutlu bir yapıya sahiptir.

Psikolojik bir yapıyı ölçmek amacıyla geliştirilen bir ölçekte yer alması gereken iki temel özellik güvenilirlik ve geçerliktir. Güvenirlik, temel anlamda ölçme aracının hatalardan arınmış olma derecesi olarak olarak tanımlanırken, geçerlik ise ölçme aracının amacına hizmet etme derecesidir (Turgut ve Baykul, 2010, s.133). Farklı geçerlik raporlama yöntemleri bulunmakla birlikte, en çok kullanılan yöntem yapı geçerliğinin ortaya konulmasına yönelik faktör analizidir. Bu araştırmadaki ölçekler farklı bir dilde daha önce geliştirilmiş olup, araştırma kapsamında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeklerin farklı dillere çevrildiği durumlarda ölçme aracının yapı geçerliğinin doğrulanması gereklidir.

Önceden tanımı yapılmış, sınırlanmış bir yapının model olarak doğrulaması amacıyla yapısal eşitlik modellemesine dayalı olan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılır (Çokluk vd., 2012, s.275). Uyarlama çalışmalarında DFA kullanılmasının sebebi, ölçme aracının geliştirildiği kültürde sahip olduğu boyutluluk durumunun, uyarlama yapıldığı kültürde korunduğunu ortaya koymaktır. Bir ölçme aracının güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla ise sıkça kullanılan bir yöntem Cronbach α katsayısının raporlanmasıdır. Bu katsayı ölçeğin iç tutarlılık anlamındaki güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma kapsamında çok boyutlu ölçekler için her bir alt boyut bazında olmak üzere Cronbach α katsayısı raporlanmıştır.

Likert tipindeki her bir ölçek için geçerlik ve güvenirlik analiz sonuçları raporlanmıştır. DFA ve güvenirlik analizleri, veri setinde rastgele belirlenmiş 612 katılımcıdan elde edilen veriler kullanılarak yapılmıştır.

4.4.1.1. Çevresel değişkenler alt ölçeğinin doğrulanması

Yapısal eşitlik modellemesine dayanan tüm yöntemlerde öncelikle model veri uyumu incelenmelidir. Ki-kare değerinin anlamlı olmaması beklenmekle birlikte, bu değer örneklem büyüklüğünden etkilendiğinden serbestlik derecesine (sd) bölünmesiyle elde edilen değerin yorumlanması yaygındır. Söz konusu değerin 5'in altında olması kabul edilebilir uyum anlamına gelirken, 2.5'in altında olması ise mükemmel uyuma işaret eder. RMSEA ve SRMR değerlerinin .05'ten küçük olması mükemmel, .08'den küçük olması ise iyi uyum anlamına gelirken, bu değerlerin .1'den büyük olması model veri uyumunun kötü olduğu anlamına gelir. CFI içinse mükemmel uyum .95 üzerindeki, iyi uyum ise .90 üzerindeki değerler içindir. Uyum istatistikleri incelenirken her zaman tüm uyum değerlerinin iyi-kabul edilebilir model-veri uyumuna işaret etmesi mümkün olmayabilir. Bu nedenle, tüm değerlerin birlikte incelenmesinin ardından bir karara varılması doğru olur (Çokluk vd., 2012, s.265-273).

Çevresel değişkenler (ÇD) ölçeği için elde edilen değerler, ilk aşamada kabul edilebilir model-veri uyumuna işaret etmediğinden modifikasyon yapılmıştır. Modifikasyon, kuramsal olarak aralarında ilişki olabilecek gözlenen değişkenlerin hata varyansları arasında ilişki tanımlanmasına dayanmaktadır. Buna göre 1 ile 4, 3 ile 5 numaralı maddelerin hata varyansları arasında kovaryans tanımlanmış ve model modifiye

edilmiştir. Bu modifikasyon sonrasında elde edilen değerlerin iyi model-veri uyumuna işaret ettiği görülmüştür. Bir başka ifadeyle, modifikasyon sonucu ÇD ölçeği doğrulanmıştır.

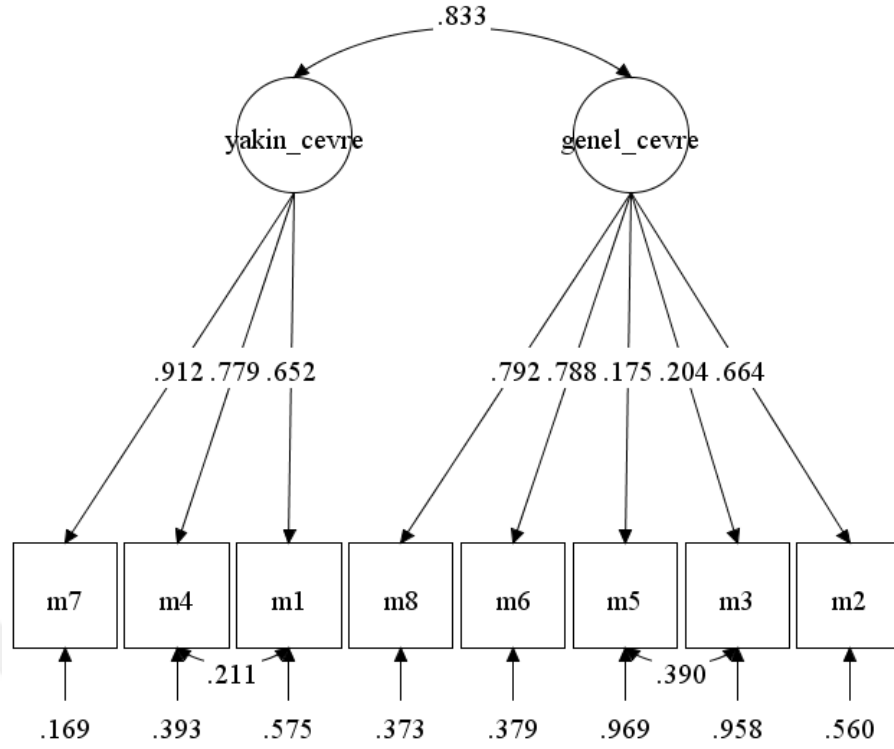
İki boyutlu ölçek için uygulanan DFA sonucu elde edilen model-veri uyumu istatistikleri Tablo 4.2.'de görülmektedir.

Tablo 4.2. Çevresel değişkenler alt ölçeğine ait uyum istatistikleri

Durum	Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Modifiye Öncesi	Ki-kare/sd	11.3	Kötü uyum
	RMSEA	.126	Kötü uyum
	CFI	.901	İyi uyum
	SRMR	.067	İyi uyum
Modifiye Sonrası	Kay-kare/sd	4.68	Kabul edilebilir uyum
	RMSEA	.084	Kabul edilebilir uyum
	CFI	.960	Mükemmel uyum
	SRMR	.036	Mükemmel uyum

Ölçeğe ait maddelerin faktör yüklerinin de yer aldığı hipotetik yapısal model Şekil 4.4.'de görülmektedir.

DFA analizinde elde edilen elde edilen standardize edilmiş katsayılar, faktör yükleri gibi yorumlanır. Burada elde edilen faktör yüklerinin tamamı .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ölçeğin alt boyutları için elde edilen Cronbach α katsayıları sırasıyla Yakın Çevre için .67, Genel Çevre içinse .73 olarak elde edilmiştir. Cronbach α katsayısının iyi uyum işaret etmesi için elde edilmesi gereken değer en az .70 olması beklenir (Takavol ve Dennick, 2011, s.54). Buna göre, Genel Çevre ölçeğin iç tutarlılığının iyi olduğu, Yakın Çevre için elde edilen değer ise kabul edilebilirlik sınırına oldukça yakın olduğu görülmüştür.

Şekil 4.4. ÇD alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar

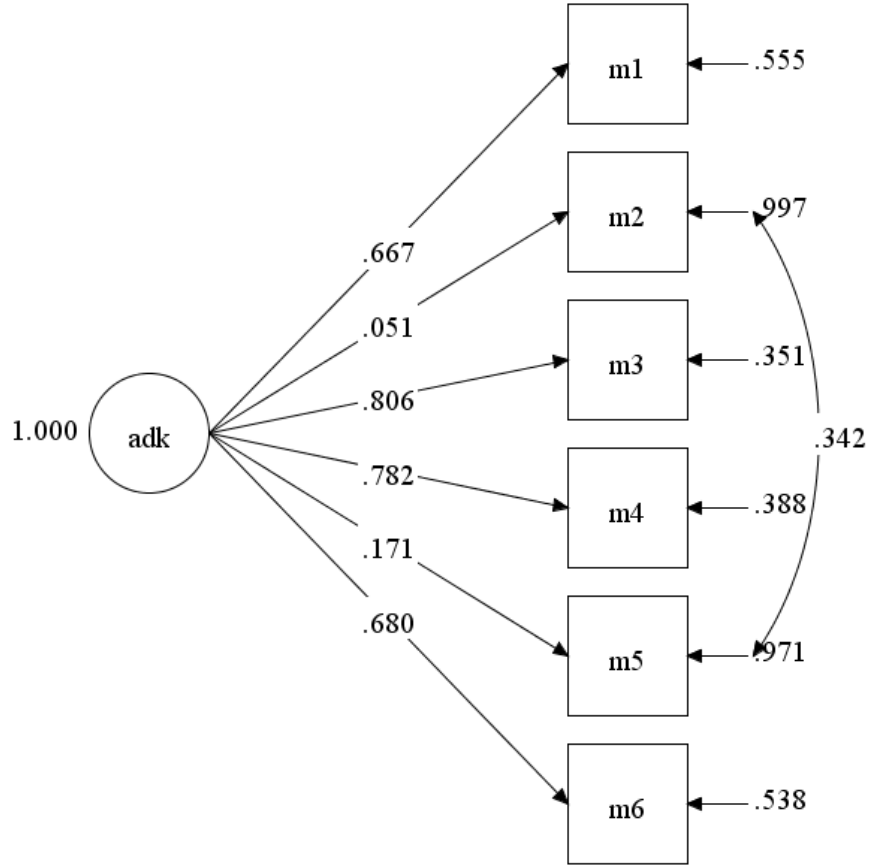
4.4.1.2. Algılanan davranış kontrolü alt ölçeğinin doğrulanması

Tek boyutlu ölçek için uygulanan DFA sonucu elde edilen model-veri uyumu istatistikleri Tablo 4.3.'de görülmektedir, ilk değerlere göre; ki-kare/sd ve RMSEA değerleri zayıf uyuma, diğer değerler ise kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Bu verilere dayanarak, model-veri uyumunun zayıf olduğu görülmüştür. Bu nedenle, 2 ve 5 numaralı maddelerin hata varyanslarının altında yatan ortak değişkenlik kaynağı da modele eklenerek modifikasyon sonrası uyum istatistikleri tekrar kontrol edilmiştir. Değerler sırasıyla; ki-kare/sd için .096 olarak elde edilmiş olup, bu değer 3'ten küçük olduğundan mükemmel uyumu işaret etmektedir. .07'lik RMSEA değer .05'ten küçük olduğundan mükemmel model-veri uyumuna işaret eden bir başka istatistiktir. CFI'nın ulaşabileceği en üst dolayısıyla mükemmel değer olan 1.00'e ulaştığı görülmektedir. CFI değeri de .05'ten küçük olup, bu değer de mükemmel model-veri uyumuna işaret etmektedir. Tüm bu uyum istatistiklerinin aldığı değerlerden yola çıkarak, tek boyutlu DFA modeli için model-veri uyumunun mükemmel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka ifadeyle, modifikasyon sonucu Algılanan Davranış Kontrolü (ADK) ölçeği doğrulanmıştır.

Tablo 4.3. Algılanan davranış kontrolü alt ölçeğine ait uyum istatistikleri

Durum	Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Modifiye Öncesi	Ki-kare/sd	9.32	Kötü uyum
	RMSEA	.117	Kötü uyum
	CFI	.920	İyi uyum
	SRMR	.066	İyi uyum
Modifiye Sonrası	Ki-kare/sd	0.96	Mükemmel uyum
	RMSEA	.007	Mükemmel uyum
	CFI	1.00	Mükemmel uyum
	SRMR	.013	Mükemmel uyum

Ölçeğe ait maddelerin faktör yüklerinin de yer aldığı hipotetik yapısal model Şekil 4.5.'de gösterilmektedir.

Şekil 4.5. ADK alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar

Ölçeğin iç tutarlılık anlamındaki güvenilirliğini belirlemek amacıyla elde edilen Cronbach α katsayısı .68'dir. söz konusu değer güvenilirlik için belirlenen kritik değere oldukça yakın olduğundan, ölçeğin iç tutarlılık anlamındaki güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu kabulü yapılmıştır.

4.4.1.3. Davranışa yönelik tutum alt ölçeğinin doğrulanması

ADK ölçeğinde olduğu gibi, Davranışa Yönelik Tutum (DYT) ölçeği de hipotetik olarak tek boyutludur. Buna dayalı olarak bu ölçekte bulunan 5 madde kullanılarak tek boyutlu DFA uygulaması yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.4.'de görülmektedir.

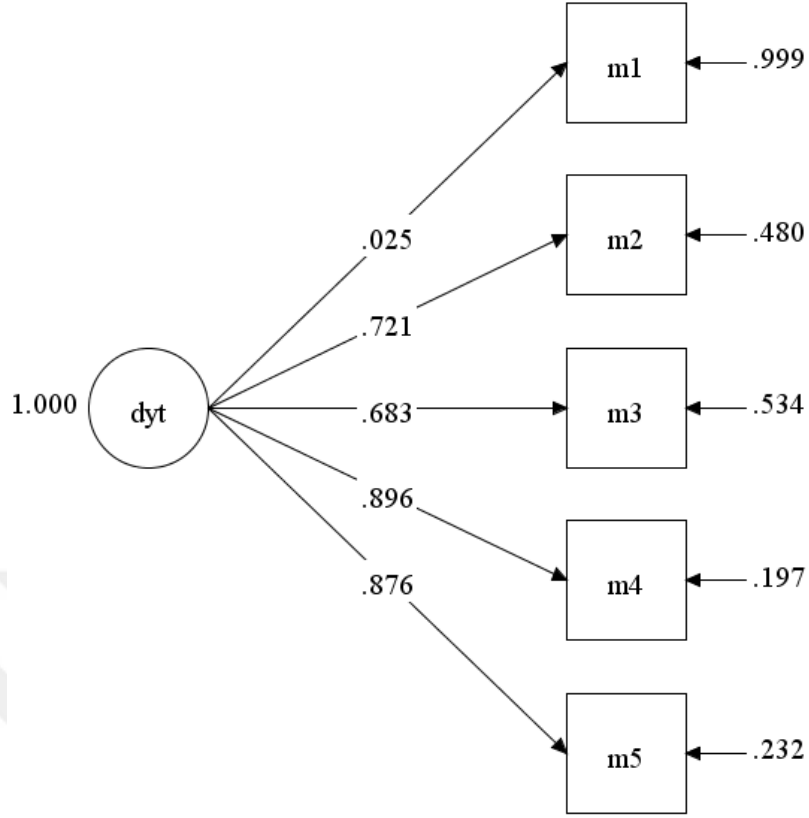
Tablo 4.4. Davranışa yönelik tutum alt ölçeğine ait uyum istatistikleri

Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Ki-kare/sd	2.7	Mükemmel uyum
RMSEA	.029	Mükemmel uyum
CFI	.980	Mükemmel uyum
SRMR	.014	Mükemmel uyum

Tabloda görülen değerlerden ki-kare/sd değeri 3'den küçük, RMSEA .05'den küçük, CFI .95'den büyük ve SRMR .05'den küçük olarak elde edilmiş olup, söz konusu değerlerin tamamı mükemmel model-veri uyumuna işaret etmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak, DYT ölçeğinin tek boyutlu kuramsal yapısının doğrulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğe ait maddelerin faktör yüklerinin de yer aldığı hipotetik yapısal model Şekil 4.6.'da görülmektedir.

Tek boyutlu DYT ölçeğinin iç tutarlılığını belirlemeye yönelik olarak uygulanan Cronbach α katsayısı .72 olarak elde edilmiştir. Söz konusu değer, ölçeğin kabul edilebilir iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.6 .DYT alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar

4.4.1.4. Girişimcilik niyeti alt ölçeğinin doğrulanması

Girişimcilik Niyeti (GN) ölçeği, 6 maddeden oluşmakta olan tek boyutlu bir ölçektir. Söz konusu maddelere tek boyutlu DFA uygulanması sonucu elde edilen uyum istatistikleri Tablo 4.5.'de görülmektedir.

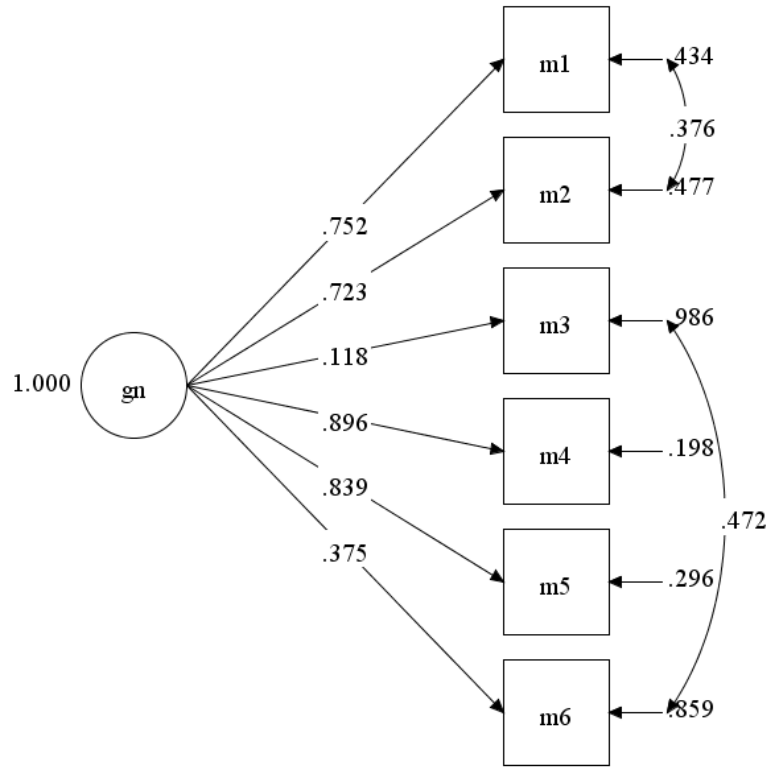
Tablo 4.5. Girişimcilik niyeti alt ölçeğine ait uyum istatistikleri

Durum	Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Modifiye Öncesi	Ki-kare/sd	25.4	Kötü uyum
	RMSEA	.196	Kötü uyum
	CFI	.871	İyi uyum
	SRMR	.085	İyi uyum
Modifiye Sonrası	Ki-kare/sd	2.43	Mükemmel uyum
	RMSEA	.047	Mükemmel uyum
	CFI	.994	Mükemmel uyum
	SRMR	.018	Mükemmel uyum

Tabloda görülen uyum istatistiklerinin ilk kısmında yer alan değerlerin tamamının kritik uyum değerlerinin dışında olduğu, bir başka ifadeyle model-veri uyumunun zayıf olduğu

görülmektedir. Buna bağlı olarak, elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilen modifikasyonlar incelenmiştir. Bunlar arasında, 1 ve 2 numaralı maddelerle 3. ve 6. maddelerin açıklanamayan varyanslarının altında ortak değişkenlik kaynağı olduğu görülmüştür. Bu maddelerin, diğer maddelerden farklı olarak kendi aralarında ortak değişkenlik göstereceklerinin kuramsal olarak kabul edilebileceğinin görülmesiyle söz konusu ilişkiler modele eklenmiştir. Buna bağlı olarak, tabloda modifikasyon sonrası uyum istatistikleri elde edilmiştir. Söz konusu istatistiklerden ki-kare/sd 3'den küçük, RMSEA .05'den küçük, CFI .95'den büyük ve SRMR .05'den küçük olarak bulunmuştur. Söz konusu değerlerin tamamı, mükemmel model-veri uyumunu göstermektedir. Buna bağlı olarak, GN ölçeğinin tek boyutlu yapısının Türkçe uyarlamasının doğrulandığı sonucuna varılmıştır.

Ölçeğe ait maddelerin faktör yüklerinin de yer aldığı hipotetik yapısal model Şekil 4.7.'de görülmektedir.

Şekil 4.7. GN alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar

GN ölçeğinin iç tutarlılık anlamındaki güvenilirliğini belirlemek amacıyla elde edilen Cronbach α katsayısı .72'dir. Buna göre ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

4.4.1.5. Sosyal baskı alt ölçeğinin doğrulanması

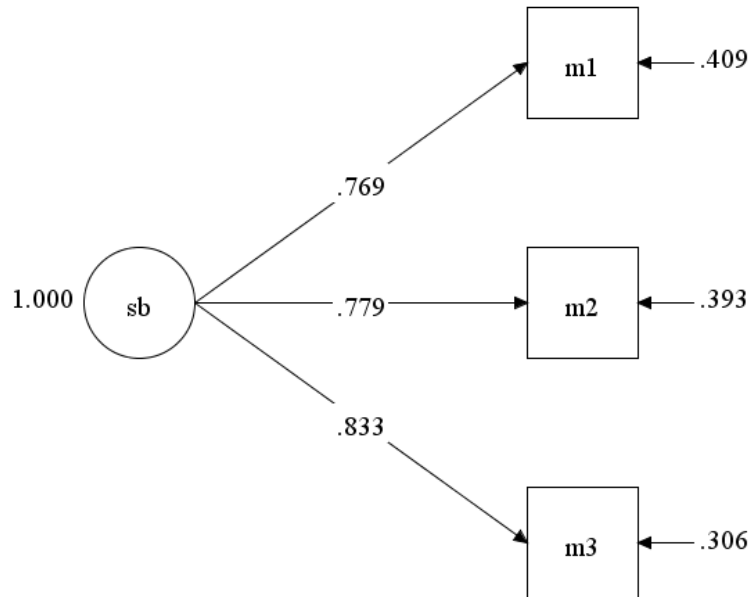
3 maddeden oluşan Sosyal Baskı (SB) ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen uyum istatistikleri Tablo 4.6.'da yer almaktadır.

Tablo 4.6. Sosyal baskı alt ölçeğine ait uyum istatistikleri

Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Ki-kare/sd	.000	Mükemmel uyum
RMSEA	.000	Mükemmel uyum
CFI	1.00	Mükemmel uyum
SRMR	.000	Mükemmel uyum

Uygulanan analizde, sd serbestçe kestirilen parametre sayısına eşit olduğu için, tüm değerler mükemmel çıkmıştır. Bu değerlere bağlı olarak, ölçeğin tek boyutluluğunun doğrulandığı sonucuna varılmıştır.

Ölçeğe ait maddelerin faktör yüklerinin de yer aldığı hipotetik yapısal model Şekil 4.8.'de görülmektedir.

Şekil 4.8. SB alt ölçeği için uygulanan DFA sonucu elde edilen standardize edilmiş katsayılar

İç tutarlılık anlamındaki güvenilirliği belirlemek amacıyla elde edilen Cronbach α katsayısı .72'dir. Buna göre ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

4.4.2. Girişimcilik niyetine etki eden değişkenlerin analizi

Problem: Açıköğretim Sistemi'nde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik niyetlerine etki eden değişkenlerin tespiti için çevresel faktörler, motivasyonel faktörler ve girişimcilik niyeti arasında kurulan model istatistiksel olarak anlamlı mıdır? Bu modelde elde edilen değerler farklı grup değişkenlerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?

Girişimcilik niyet ölçeğini oluşturan alt ölçeklerin doğrulanmasının ardından, araştırmada kullanılacak olan ana ölçeğin doğrulanmasına geçilmiştir. YEM analizlerinde öncelikle model veri uyumu test edilir, Girişimcilik Niyet Ölçeği modelinin, 7111 katılımcıdan elde edilen verilerle uyumuna dair istatistikler, Tablo 4.7.'de görülmektedir.

Tablo 4.7. *Girişimcilik niyeti ölçeğine ait uyum istatistikleri*

Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Ki-kare/sd	37	Kötü uyum
RMSEA	.071	İyi uyum
CFI	.903	İyi uyum
SRMR	.065	İyi uyum

Tabloda gösterilen sonuçlardan ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değer hariç diğerlerinin model veri uyumunu desteklediği görülmüştür. Bu değer ile ilgili literatür incelendiğinde, örnek sayısından kuvvetli şekilde etkilendiği ve yüksek katılımcılı çalışmaların neredeyse tamamında kabul sınırı olarak kabul edilen 5'den büyük sonuçlar çıktığının görüşünün kabul gördüğü tespit edilmiştir (Hooper vd., 2008)

Elde edilen uyum istatistiklerinden bir diğeri RMSEA değeridir. Söz konusu değer .05'in altında olması mükemmel uyuma işaret ederken, .08'in altında olması model-veri uyumunun iyi olduğu anlamına gelir. SRMR değeri de RMSEA ile aynı şekilde yorumlanır. Araştırma kapsamında elde edilen RMSEA ve SRMR değerlerinin .08'den küçük olduğu, bu nedenle iyi model-veri uyumuna işaret ettikleri görülmektedir. Son

olarak CFI değeri, .95'in üzerinde mükemmel uyuma, .90'ın üzerinde ise iyi uyuma işaret eder. Yukarıda görüldüğü üzere kurulan modelde elde edilen değer .903 olup, söz konusu değer model-veri uyumunun iyi olduğu anlamına gelmektedir.

Tüm bu değer ve yorumları göz önüne alınarak oluşturulan yapısal modelin, model-veri uyumunun iyi olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.8. Tüm katılımcılar için yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.574*	.034	16.9
GC -> SB	.094*	.035	2.69
YC -> DYT	.120*	.012	10
SB -> DYT	.771*	.010	77
SB -> ADK	.876*	.009	97.3
GC -> ADK	.050*	.011	4.54
ADK -> GN	.081	.043	1.88
DYT -> GN	.907*	.043	22.8
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.874*	.006	145.6
ADK-DYT	.841*	.013	64.7

(* p<.05)

Tablo 4.8.'de yer alan değerler, bir değişkenden diğerine öngörülen direkt etkilere ait standardize edilmiş değerler olup, regresyondaki standardize edilmiş regresyon katsayıları gibi yorumlanırlar. Örneğin, YC değişkeninin SB değişkenine etkisi .574'tür. Bu değer, YC'deki 1 standart sapmalık değişimin SB'de .574 standart sapmalık bir değişime neden olduğu biçiminde yorumlanır. Bu etki değerlerinden ADK'nın GN'ye yönelik yordayıcı yapısal etkisinin .05 düzeyinde istatistik olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bunun haricinde modelde yer alan tüm yapısal etkiler istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre GC'nin SB'ye etkisi .094, YC'nin DYT'ye etkisi .12, SB'nin DYT ve ADK'ya etkisi sırasıyla .771 ve .876, GC'nin ADK'ya etkisi .050, DYT'nin GN'ye etkisi ise .907 olarak bulunmuştur. Araştırmanın dışsal değişkenleri arasında tanımlanan ilişkiler incelendiğinde YC ile GC arasındaki ilişki .874, ADK ile GYT arasındaki ise .841 olarak elde edilmiştir.

Modelde yer alan gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları, Tablo 4.9.'da yer almaktadır.

Tablo 4.9. *Tüm katılımcılar için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları*

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.432*	.012
ADK	.823*	.008
DYT	.731*	.008
GN	.970*	.005

(* p<.05)

Tabloda yer alan değerlerden, R² değeri ilgili gizil değişkende açıklanan varyans (değişkenlik) miktarını verir. Buna göre modelde, araştırma kapsamındaki diğer değişkenlerin kendisine yapısal yordayıcı etkisi incelenen GN değişkenin varyansının %97'si açıklanmıştır.

4.4.3. Coğrafi bölgelerin girişimcilik niyetine etkisinin analizi

Problem: Araştırma kapsamında incelenen yapısal modelde gizil değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik elde edilen değerler coğrafi bölgelere göre nasıl bir farklılık göstermektedir?

Araştırmanın bu kısmında, model parametrelerinin değerlerinin gruplar arasında değişkenlik gösterip göstermediği, grup üyeliğinin modelde belirlenen ilişkilere etki edip etmediği incelenmiştir. Bu amaçla Çok Gruplu YEM yapılmış ve kullanılan yapısal modelin Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde nasıl çalıştığı ile ilgili sonuçlar elde edilmiştir. Öncelikli olarak elde edilen model-veri uyumuna dair istatistikler ve yorumları Tablo 4.10'da yer almaktadır.

Tablo 4.10. *Çok gruplu yapısal eşitlik modeline ait uyum istatistikleri*

Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Ki-kare/sd	4.61	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	.070	İyi uyum
CFI	.901	İyi uyum
SRMR	.074	İyi uyum

Elde edilen değerlerden ilki olan ki-kare/serbestlik derecesinin kabul edilebilir değer sınırı olan 5'in altında olduğu, dolayısıyla model-veri uyumunun kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. RMSEA ve CFI değerlerinin .05'in altında olması mükemmel uyum, .08'in altında olması ise iyi uyum anlamına geldiğinden, bu değerlerin iyi model-veri uyumuna işaret ettiği söylenebilir. Son olarak CFI değerinin .95'in üzerinde olması mükemmel, .90'ın üzerinde olması ise iyi uyum anlamına geldiğinden, elde edilen değerlerin iyi model veri uyumuna işaret ettiği görülmüştür. Tüm bu uyum istatistikleri ışığında, çok gruplu modelin model veri uyumunun iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Bir sonraki adımda ise her bir bölge için elde edilen yapısal katsayılar ve gizil değişkenlerde açıklanan varyanslar raporlanmıştır.

Tablo 4.11. Akdeniz Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.386*	.109	3.54
GC -> SB	.349*	.109	3.20
YC -> DYT	.099*	.030	3.33
SB -> DYT	.835*	.033	25.32
GC -> ADK	.095*	.028	3.39
SB -> ADK	.857*	.033	25.97
ADK -> GN	-.762*	.354	-2.15
DYT -> GN	1.75*	.352	4.97
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.881*	.018	48.94
ADK-DYT	.860*	.040	21.50

(* p<.05)

Tablo 4.11.'de gösterilen, Akdeniz Bölgesi için elde edilen yapısal yordayıcı değerler incelendiğinde; YC ve GC değişkenlerinin SB üzerindeki etkisinin sırasıyla .386 ve .349, YC ve SB'nin DYT üzerindeki etkilerinin .099 ve .835, GC ve SB'nin ADK üzerindeki etkilerinin .095 ve .857, son olarak ADK ve DYT'deki bir standart sapmalılık değişimlerin GN'de sırasıyla -.762 ve 1.75'lik değişimlere neden olduğu görülmektedir. Söz konusu yapısal etkilerin tamamı .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Araştırmanın dışsal değişkenleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde YC ile GC arasındaki kovaryansın .881, ADK ile DYT arasındakinin ise .86 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.12. Akdeniz Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.508*	.036
ADK	.856*	.022
DYT	.821*	.021
GN	.961*	.021

(* p<.05)

Akdeniz Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.12.'de görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %96'sı, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.13.'de görülmektedir.

Tablo 4.13. Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	-.173	.214	-.81
GC -> SB	.918*	.206	4.46
YC -> DYT	.102	.057	1.79
SB -> DYT	.827*	.049	16.87
GC -> ADK	.010	.057	.18
SB -> ADK	.928*	.058	16.01
ADK -> GN	-.308	.259	-1.19
DYT -> GN	1.32*	.256	5.16
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.901*	.027	33.37
ADK-DYT	.827*	.049	16.87

(* p<.05)

YC ve SB değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin, SB üzerindeki etkileri sırasıyla -.173 ve .918'dir. YC ve SB'nin DYT üzerindeki etkileri sırasıyla .102 ve .827, GC ve SB'nin ADK üzerindeki etkileri .010 ve .928, ADK ve DYT'nin GN üzerindeki doğrudan etkilerinin ise sırasıyla -.308 ve 1.32 olduğu görülmektedir. Söz konusu değerlerden üçünün istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Araştırmanın dışsal değişkenleri olan YC ile GC arasındaki ilişki .901, ADK ile DYT arasındaki ise .827 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.14. Doğu Anadolu Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.585*	.062
ADK	.876*	.034
DYT	.805*	.034
GN	.982*	.024

(* p<.05)

Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.14.'de görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %98'i, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Ege Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.15.'de görülmektedir.

Tablo 4.15. Ege Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.633*	.070	9.04
GC -> SB	-.041	.075	-.54
YC -> DYT	.174*	.037	4.70
SB -> DYT	.584*	.036	16.22
GC -> ADK	.064*	.032	2.01
SB -> ADK	.786*	.036	21.83
ADK -> GN	.161	.108	1.49
DYT -> GN	.826*	.107	7.72
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.764*	.025	30.56
ADK-DYT	.961*	.025	38.44

(* p<.05)

Ege Bölgesi için elde edilen yapısal modelde YC ve GC'nin SB üzerindeki yapısal yordayıcı etkilerinin sırasıyla .633 ve -.041, YC ve SB'nin DYT üzerindeki etkilerinin sırasıyla .174 ve .584, GC ve SB'nin ADK üzerindeki etkilerinin sırasıyla .064 ve .786, ADK ile DYT'nin GN üzerindeki etkilerinin ise sırasıyla .161 ve .826 olduğu görülmektedir. Söz konusu değerlerden ikisi ise istatistiksel olarak anlamlı değildir. YC

ile GC arasındaki kovaryans değeri .764 iken, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise .961 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.16. Ege Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.363*	.038
ADK	.666*	.032
DYT	.494*	.033
GN	.965*	.014

(* p<.05)

Ege Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.16.'da görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %97'si, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.17.'de görülmektedir.

Tablo 4.17. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.454*	.202	2.25
GC -> SB	.227	.206	1.10
YC -> DYT	.205*	.049	4.18
SB -> DYT	.665*	.045	14.77
GC -> ADK	.862*	.039	22.10
SB -> ADK	.108*	.048	2.25
ADK -> GN	.324*	.106	3.06
DYT -> GN	.679*	.107	6.35
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.921*	.023	40.04
ADK-DYT	.953*	.076	12.54

(* p<.05)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencilerin için elde edilen değerler incelendiğinde YC ve SB değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde .454 ve .227,

YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin .205 ve .665, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin ADK üzerinde .862 ve .108, ADK ve DYT'deki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .324 ve .679 standart sapmalık değişimlere neden olduğu sonucuna varılmıştır. Söz konusu değerlerden biri ise istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dışsal değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde YC ile GC arasındaki kovaryansın .921, ADK ile DYT arasında ise .953 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.18. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.447*	.043
ADK	.874*	.028
DYT	.670*	.034
GN	.986*	.026

(* p<.05)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.18.'de görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %99'u, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

İç Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.19.'da görülmektedir.

Tablo 4.19. İç Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.714*	.068	10.5
GC -> SB	-.027	.073	-.37
YC -> DYT	.182*	.032	5.69
SB -> DYT	.694*	.030	21.13
GC -> ADK	.069*	.029	2.38
SB -> ADK	.819*	.024	34.13
ADK -> GN	.062	.096	.65
DYT -> GN	.921*	.094	9.79
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.831*	.017	48.88
ADK-DYT	.802*	.035	22.91

(* p<.05)

Elde edilen değerler incelendiğinde YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimlerin SB üzerinde .714 ve -.027, YC ve SB'deki değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla .182 ve .694, GC ve SB'nin ADK üzerindeki etkilerinin .069 ve .819 ve son olarak ADK ve DYT'deki değişimlerin ise GN'de sırasıyla .02 ve .921 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Raporlanan bu değerlerden ikisinin ise istatistiksel olarak anlamlı olmadı sonucuna varılmıştır. Kovaryanslar ise YC ile GC arasında .831, ADK ile GYT arasında ise .802'dir.

Tablo 4.20. İç Anadolu Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.480*	.030
ADK	.775*	.023
DYT	.689*	.022
GN	.960*	.013

(* p<.05)

İç Anadolu Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.20.'de görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın %96'sı, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Karadeniz Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.21.'de görülmektedir.

Tablo 4.21. Karadeniz Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.611*	.133	4.59
GC -> SB	-.018	.139	.13
YC -> DYT	.126*	.045	2.80
SB -> DYT	.760*	.037	20.54
GC -> ADK	.075	.044	1.70
SB -> ADK	.835*	.033	25.30
ADK -> GN	.059	.147	.40
DYT -> GN	.914*	.144	6.53
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.860*	.025	34.4
ADK-DYT	.783*	.051	15.35

(* p<.05)

Karadeniz Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde SB değişkenine YC ve GC değişkenlerinin etkilerinin sırasıyla .611 ve -.018 olduğu görülmektedir. YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde .126 ve .76 standart sapmalık değişimlere neden olduğu, GC ve SB'nin ADK üzerindeki etkilerinin ise sırasıyla .075 ve .835 olduğu görülmektedir. ADK ve DYT'nin GN üzerindeki etkileri ise sırasıyla .059 ve .914 olarak bulunmuştur. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde YC ile GC arasında .86, ADK ile DYT arasında ise .783'lük kovaryans değerlerinin elde edildiği görülmektedir.

Tablo 4.22. Karadeniz Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.354*	.048
ADK	.767*	.034
DYT	.708*	.034
GN	.940*	.021

(* p<.05)

Karadeniz Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.22.'de görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %96'sı, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Marmara Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.23.'de görülmektedir.

Tablo 4.23. Marmara Bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.563*	.067	8.46
GC -> SB	.050	.070	.71
YC -> DYT	.085*	.024	3.54
SB -> DYT	.749*	.022	34.05
GC -> ADK	.014	.024	.58
SB -> ADK	.846*	.019	44.53
ADK -> GN	.103	.076	1.36
DYT -> GN	.882*	.075	11.76

Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.854*	.014	61.11
ADK-DYT	.812*	.025	32.48

(* p<.05)

Son olarak Marmara Bölgesi için elde edilen standardize edilmiş yapısal yordayıcı katsayılar elde edilmiştir. YC ve GC değişkenlerinin SB üzerindeki etkisi .563 ve .050, YC ve SB'nin DYT üzerindeki etkisi ise sırasıyla .085 ve .749 olarak bulunmuştur. ADK üzerindeki etkileri incelenen GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin sırasıyla .014 ve .846 olarak elde edildiği görülmüştür. ADK ve DYT'nin GN üzerindeki yapısal etkileri ise sırasıyla .103 ve .882 olarak bulunmuştur. Aralarındaki kovaryans değerleri incelendiğinde YC ve GC arasındaki ilişkinin .854, ADK ve DYT arasındakinin ise .812 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.24. Marmara Bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.367*	.048
ADK	.728*	.034
DYT	.645*	.034
GN	.940*	.021

(* p<.05)

Marmara Bölgesi için elde edilen yapısal modelde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.24.'de görülmektedir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın %94'ü, modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

4.4.3.1. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri arasındaki sosyoekonomik gelişmişlik farkı

Dünyanın tüm ülkelerinde farklı yoğunluklarda olmak üzere mutlaka bölgesel dengesizlikler yaşanmaktadır. Ekonomik gelişmenin başlaması ile bazı bölgeler üretim faaliyetlerini kendilerine çekerek hızla gelişmiş, buna karşılık kalan bölgeler ekonomik canlılıklarını koruyamayarak gerilemiştir (Öztürk, 2001).

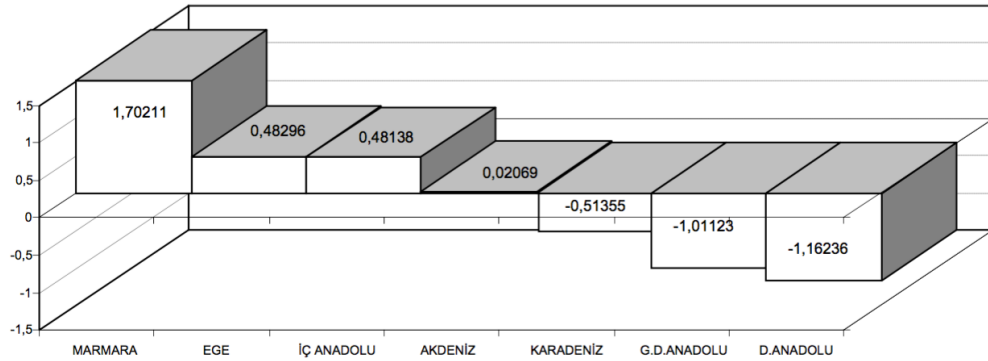
Gelişme kavramı, iktisadi gelişmeler yanında, bunların gelir grupları ve bölgelerarası dağılımı ile sosyal ve kültürel birikimlerin birleştirildiği bir bütünü, diğer bir ifadeyle toplumsal gelişme düzeyini ifade etmektedir. Sosyoekonomik gelişme olgusu ise iktisadi

gelişme kavramıyla beraber, yapısal ve insani gelişmeyi içine alan ve ölçülebilen bütün sosyal değişkenleri içermektedir (Dinçer vd., 2003). Ekonomik kalkınma ve gelişme her yerde aynı anda değil, önce bazı noktalarda farklı yoğunluklarda belirlemek ve buradan çeşitli hızlarla ekonominin tümüne dağılmaktadır. Kalkınma kutupları ekonomik gelişmeyi başlatacak olan sürükleyici birimlerin varlığı ile oluşmaktadır (Öztürk, 2001).

Sosyoekonomik gelişmişlik farklılıklarından kaynaklanan yoğun göçler büyük bir nüfus baskısı oluşturarak ülke genelinde tüm mekansal birimleri etkileyen yerleşme/ kentleşme sorunlarına neden olmaktadır (Üstünişik, 2007). Durgun ve geri bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru meydana gelen göçler; bir yandan bu bölgelerde yerel efektif talep hacmini daraltırken, diğer yandan da yerel gelişmenin temel unsurları olan genç işgücü ve sermayenin bölge dışına akması anlamına gelmektedir (Dinçer vd., 2003). Bu durum zaten geri olan bölgeyi giderek durgunluğa itmekte ve geri kalmış bölgelerde gelişmeyi başlatmak ve hızlandırmak, kamu yatırımlarını artırmak için kaçınılmaz olarak kamu müdahalesini gerekli kılmaktadır (Üstünişik, 2007). Coğrafi bazda uygulanan destekler ve vergi bağışıklıkları gibi kamu maliyesi araçları ile yatırımların yönlendirilmesi cabaları da, dengeli bir yerleşme ve doğal olarak dengeli bir kalkınma politikasının araçları olarak önem kazanmaktadır (Dinçer vd., 2003).

Dinçer vd. (2003) çalışmalarında, sosyal değişkenler; demografik değişkenler (toplam nüfus, şehirleşme oranı, yıllık ortalama nüfus artış hızı, nüfus yoğunluğu, doğurganlık hızı ve ortalama hane halkı büyüklüğü değişkenlerini kullanarak), istihdam değişkenleri (illerde; tarım, sanayi, ticaret ve mali kurumlar işkollarında çalışan nüfus ile ücretli çalışanlar, ücretli kadın çalışanlar ve işverenlerin, toplam istihdam içindeki yüzde payları değişkenlerini kullanarak), eğitim değişkenleri (okur-yazar nüfus oranı, okur-yazar kadın nüfus oranı, üniversite bitirenlerin oranı ile ilköğretim, liseler ile mesleki ve teknik liselerde okullaşma oranları değişkenlerini kullanarak), sağlık değişkenleri (illerde, on bin kişiye düşen hekim, diş hekimi, eczane ve hastane yatak sayısı ile bebek ölüm oranı değişkenlerini kullanarak), altyapı değişkenleri (illerde, kırsal yerleşmelerde asfalt yol oranları, içme suyuna sahip nüfus oranı ve devlet ve il yollarında asfalt yol oranı değişkenlerini kullanarak), diğer refah değişkenleri (illerde, on bin kişiye düşen özel otomobil ile motorlu kara taşıtı, fert başına düşen telefon kontör değeri ve elektrik tüketim miktarı ve yeşil karta sahip nüfus oranı değişkenlerini kullanarak) ile ekonomik

değişkenler; imalat sanayi değişkenleri (illerde faaliyet gösteren kamu sektörüne ait işyerlerinin tamamı ile özel sektörde on ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerini kapsamaktadır. Bu kapsamda kullanılan değişkenler, işyeri sayısı, yıllık çalışanlar ortalama sayısı, toplam çevirici güç, kapasitesi, fert başına tüketilen elektrik enerjisi miktarı ve fert başına düşen imalat sanayii katma değeri ile illerde faal durumda bulunan organize sanayi bölgelerindeki parsel sayıları ve küçük sanayi siteleri işyeri sayıları değişkenlerini kullanarak), inşaat değişkenleri (daire sayısı ve borulu su tesisatı bulunan daire oranı değişkenlerini kullanarak), tarım değişkenleri (illerin, kırsal nüfus başına düşen tarımsal üretim değeri ile ülke tarımsal üretim değeri içindeki payını gösteren değişkenleri kullanarak), mali değişkenler (illerdeki; gelir seviyesini, sermaye birikimini, sermayenin yatırıma dönüşme düzeyini, kamu ve özel sektör yatırım harcamaları, mahalli idareler tarafından yapılan harcamalar ile ihracat ve ithalat miktarlarını yansıtan, parasal büyüklükler değişkenlerini kullanarak) gerçekleştirdikleri çalışmada Türkiye’de bulunan illerin sosyoekonomik açıdan gelişmişlik sıralamasını çıkarmışlardır.

Şekil 4.9. Coğrafi bölgelere göre sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi (Dinçer vd., 2003)

4.4.4. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik niyetine coğrafi bölgelerin etkisinin analizi

Problem: Araştırma kapsamında incelenen yapısal modelde gizil değişkenler arasındaki yapısal yordayıcı değerler İşletme Bölümün 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler için coğrafi bölgelere göre nasıl bir farklılık göstermektedir?

Araştırma kapsamında kullanılan yapısal modelin, farklı coğrafi bölgelerde yer alan İşletme Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için nasıl değerler aldığını belirlemeye yönelik

uygulanan Çok Gruplu YEM analizi sonucu elde edilen model-veri uyum istatistikleri Tablo 4.25.'de görülmektedir.

Tablo 4.25. *İşletme Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için çok gruplu YEM analizi sonucu elde edilen model-veri uyum istatistikleri*

Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Ki-kare/sd	2.82	İyi uyum
RMSEA	.076	İyi uyum
CFI	.88	Kötü uyum
SRMR	.092	Kabul edilebilir uyum

Model veri uyumuna yönelik istatistiklerden ilki, ki-kare'nin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilir. Söz konusu değer 2.82 olarak elde edilmiş olup, bu değer 3.00'ten küçük olduğu için iyi uyuma işaret ettiği söylenebilir. RMSEA değeri ise .076 olarak elde edilmiş olup, söz konusu değer .08'den küçük olması bu değer iyi model veri uyumuna işaret ettiği görülmüştür. CFI değerinin .95'ten büyük olması mükemmel uyum, .90'dan büyük olması ise iyi uyum göstergesidir. Buna göre .88 olarak elde edilen değer kötü model-veri uyumuna işaret eder. Bununla birlikte elde edilen bu değer, iyi uyum değerinin alt sınırı oldukça yakın olduğu göz ardı edilmemelidir. Son olarak SRMR değeri incelenmiştir. Bu değer ise .08-1.00 arasında olduğundan, kabul edilebilir model-veri uyumuna işaret ettiği söylenebilir. Tüm bu değerler göz önüne alındığında, işletme alanında eğitim gören öğrencilerin farklı coğrafi bölgelerde bulunma durumlarına göre elde edilen yapısal modelin model-veri uyumunun iyi olduğu, analizlere devam edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Bu aşamadan sonra uygulanan çok gruplu YEM sonucu coğrafi bölgelere göre kullanılan modeldeki parametreler raporlanmıştır. Tüm bölgeler için ilk adımda standardize edilmiş etki değerleri ve bu değerlere ait standart hatalar ve dışsal değişkenler arasındaki kovaryans raporlanmıştır. Sonraki aşamada ise içsel değişkenlerde açıklanan varyans oranları, her bir coğrafi bölge için ayrı ayrı raporlanmıştır.

Akdeniz Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.26.'da görülmektedir.

Tablo 4.26. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Akdeniz Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.313*	.142	2.21
GC -> SB	.346*	.141	2.45
YC -> DYT	-.102*	.047	-2.17
SB -> DYT	-.853*	.041	-20.80
GC -> ADK	.161*	.050	3.50
SB -> ADK	.841*	.043	19.56
ADK -> GN	-.379*	.308	-1.23
DYT -> GN	-1.369*	.304	-4.50
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.833*	0.018	48.9
ADK-DYT	-.667*	0.040	21.5

(* p<.05)

Akdeniz Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .313 ve .346, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin DYT üzerinde sırasıyla -.102 ve -.853, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .161 ve .841, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla -.185 ve -1.369 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .833, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.667 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.27. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Akdeniz Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.397*	.059
ADK	.898*	.036
DYT	.843*	.037
GN	.983*	.012

(* p<.05)

Tablo 4.27.'de gösterilen Akdeniz Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın yaklaşık %98'inin araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.28.'de görülmektedir.

Tablo 4.28. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Doğu Anadolu Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	-.172	.572	-.30
GC -> SB	.936	.562	1.67
YC -> DYT	-.029	.102	-.281
SB -> DYT	-.874*	.086	10.16
GC -> ADK	.070	.116	0.60
SB -> ADK	.882*	.104	8.48
ADK -> GN	-.034	.236	-.144
DYT -> GN	-1.054*	.229	-4.60
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.943*	0.027	33.37
ADK-DYT	-.538*	0.087	8.76

(* p<.05)

Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla -.173 ve .936, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.029 ve -.874, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .070 ve .882, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla -.038 ve -1.054 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .943, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.538 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.29. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Doğu Anadolu Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.603*	.095
ADK	.877*	.055
DYT	.80*	.056

GN	.984*	.018

(* p<.05)

Tablo 4.29.'da gösterilen Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın yaklaşık %98'inin araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.30.'da görülmektedir.

Tablo 4.30. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Ege Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.650*	.087	7.47
GC -> SB	.048	.096	.52
YC -> DYT	-.188*	.060	-3.13
SB -> DYT	-.606*	.058	-10.45
GC -> ADK	.067	.050	1.34
SB -> ADK	.786*	.040	19.65
ADK -> GN	.185	.164	1.13
DYT -> GN	-.794*	.163	-4.87
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.719*	.042	17.12
ADK-DYT	-.886*	.042	-21.10

(* p<.05)

Ege Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .650 ve .048, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.188 ve -.606, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .067 ve .786, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .185 ve -.794 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .719, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.886 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.31. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Ege Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.469*	.055
ADK	.676*	.045
DYT	.558*	.048
GN	.943*	.021

(* p<.05)

Tablo 4.31.'de gösterilen Ege Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın yaklaşık %94'ünün araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.32.'de görülmektedir.

Tablo 4.32. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	2.571	6.222	0.413
GC -> SB	-1.905	6.228	-0.306
YC -> DYT	-.239*	0.078	-3.077
SB -> DYT	-.687*	0.071	-9.630
GC -> ADK	.134	0.075	1.780
SB -> ADK	.862*	0.060	14.348
ADK -> GN	.441	0.235	1.876
DYT -> GN	-.567*	0.239	-2.373
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.988*	0.035	28.029
ADK-DYT	-.936*	0.177	-5.297

(* p<.05)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla 2.57 ve 1.91, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.239 ve -.687, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .134 ve .862, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .441 ve -.567 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .988, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.936 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.33. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.564*	.368
ADK	.908*	.043
DYT	.756*	.049
GN	.998*	.027

(* p<.05)

Tablo 4.33.'de gösterilen Güneydoğu Anadolu Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın yaklaşık olarak tamamının araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

İç Anadolu Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.34.'de görülmektedir.

Tablo 4.34. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için İç Anadolu Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.931*	.118	7.86
GC -> SB	-.22	.127	-1.73
YC -> DYT	-.211*	.055	-3.85
SB -> DYT	-.697*	.052	-13.43
GC -> ADK	.13*	.046	2.84
SB -> ADK	.82*	.037	21.98
ADK -> GN	.045	.194	0.23
DYT -> GN	-.938*	.191	-4.91
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.844*	.026	32.03
ADK-DYT	-.715*	.071	-10.11

(* p<.05)

İç Anadolu Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .931 ve -.22, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.211 ve -.697, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .13 ve .82, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .045 ve -.938 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .844, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.715 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.35. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için İç Anadolu Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.569*	.050
ADK	.81*	.036
DYT	.749*	.035
GN	.960*	.024

(* p<.05)

Tablo 4.35.'de gösterilen İç Anadolu Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın %96'sının araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

Karadeniz Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.36.'da görülmektedir.

Tablo 4.36. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Karadeniz Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.472*	.225	2.099
GC -> SB	.239	.229	1.040
YC -> DYT	-.144	.079	-1.814
SB -> DYT	-.773*	.073	-10.584
GC -> ADK	-.014	.853	-0.186
SB -> ADK	.894*	.015	13.857

ADK -> GN	.317	.528	0.631
DYT -> GN	-.655	.192	-1.304
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.886*	.039	22.73
ADK-DYT	-.929*	.069	-13.49

(* p<.05)

Karadeniz Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .472 ve .239, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin DYT üzerinde sırasıyla -.144 ve -.773, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla -.014 ve .894, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .317 ve -.655 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .886, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.929 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.37. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Karadeniz Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.48*	.070
ADK	.783*	.058
DYT	.769*	.051
GN	.936*	.051

(* p<.05)

Tablo 4.37.'de gösterilen Karadeniz Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın %94'ünün araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

Marmara Bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.38.'de görülmektedir

Tablo 4.38. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Marmara Bölgesi'nden elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	.740*	.125	5.924
GC -> SB	-.131	.129	-1.020
YC -> DYT	-.063	.039	-1.616
SB -> DYT	-.78*	.034	-22.733
GC -> ADK	.037	.037	1.012
SB -> ADK	.845*	.029	28.709
ADK -> GN	.24*	.122	1.967
DYT -> GN	-.733*	.121	-6.078
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	.883*	.018	47.876
ADK-DYT	-.805*	.039	-20.422

(* p<.05)

Marmara Bölgesi için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .740 ve -.131, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.063 ve -.78, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .037 ve .845, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .24 ve -.733 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir.

Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .883, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.805 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.39. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Marmara Bölgesi'nde gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	.394*	.040
ADK	.749*	.031
DYT	.674*	.031
GN	.925*	.016

(* p<.05)

Tablo 4.39.'da gösterilen Marmara Bölgesi için elde edilen sonuçlar incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN değişkenindeki varyansın %93'ünün araştırma kapsamındaki yordayıcı değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir.

4.4.5. KOSGEB teşvik bölgelerinin girişimcilik niyetine etkisinin analizi

Problem: Araştırma kapsamında incelenen yapısal modelde gizil değişkenler arasındaki yapısal yordayıcı değerler KOSGEB teşvik bölgelerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?

Araştırmanın bu bölümünde; model parametrelerinin değerlerinin gruplar arasında değişkenlik gösterip göstermediği, grup üyeliğinin modelde belirlenen ilişkilere etki edip etmediği incelenmiştir. Bu amaçla Çok Gruplu YEM yapılmış ve kullanılan yapısal modelin KOSGEB'in belirlediği altı teşvik bölgesinde nasıl çalıştığı ile ilgili sonuçlar elde edilmiştir. Öncelikli olarak elde edilen model-veri uyumuna dair istatistikler Tablo 4.40.'da gösterilmektedir.

Tablo 4.40. KOSGEB teşvik bölgeleri için çok gruplu yapısal eşitlik modeline ait uyum istatistikleri

Uyum istatistiği	Değer	Yorum
Ki-kare/sd	4.89	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	.074	İyi uyum
CFI	.896	Kötü uyum
SRMR	.078	İyi uyum

Elde edilen değerlerden ilki olan ki-kare/serbestlik derecesinin kabul edilebilir değer sınırı olan 5'in altında olduğu, dolayısıyla model-veri uyumunun kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. RMSEA ve CFI değerlerinin .05'in altında olması mükemmel uyum, .08'in altında olması ise iyi uyum anlamına geldiğinden, bu değerlerin iyi model-veri uyumuna işaret ettiği söylenebilir. Son olarak incelenen CFI değerinin .95'in üzerinde olması mükemmel, .90'ın üzerinde olması ise iyi uyum anlamına gelir. Elde edilen .896 değeri, iyi uyum sınırına oldukça yakındır. Tüm bu değerler göz önüne alındığında model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunun belirlenmesinin ardından çok gruplu YEM sonucu KOSGEB teşvik bölgelerine göre kullanılan modeldeki parametreler raporlanmıştır. Tüm bölgeler için ilk adımda standardize edilmiş etki değerleri ve bu değerlere ait standart hatalar ve dışsal değişkenler arasındaki kovaryans raporlanmıştır.

Sonraki aşamada ise içsel değişkenlerde açıklanan varyans oranları, her bir coğrafi bölge için ayrı ayrı raporlanmıştır.

KOSGEB birinci teşvik bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.41.'de görülmektedir

Tablo 4.41. KOSGEB birinci teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	0.620*	0.045	13.841
GC -> SB	0.010	0.047	0.222
YC -> DYT	-0.142	0.020	-7.233
SB -> DYT	-0.685	0.018	-37.703
GC -> ADK	0.039*	0.018	2.112
SB -> ADK	0.832*	0.014	57.671
ADK -> GN	0.059	0.056	1.064
DYT -> GN	-0.917*	0.055	-16.764
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	0.821*	0.012	68.693
ADK-DYT	-0.838*	0.018	-46.116

(* p<.05)

Birinci bölge için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .62 ve .010, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.142 ve -.685, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .832 ve .039, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .059 ve -.917 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .821, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.839 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.42. KOSGEB birinci teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	0.395*	0.020
ADK	0.727*	0.016

DYT	0.612*	0.016
GN	0.947*	0.008

(* p<.05)

Birinci bölge için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları Tablo 4.42.'de gösterilmiştir. Buna göre araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %95'i araştırma kapsamındaki diğer gizil değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.43.'de görülmektedir

Tablo 4.43. KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	0.836*	0.114	7.301
GC -> SB	-0.134	0.118	-1.134
YC -> DYT	-0.125*	0.036	-3.468
SB -> DYT	-0.799*	0.032	-24.640
GC -> ADK	0.077*	0.035	2.227
SB -> ADK	0.867*	0.029	29.972
ADK -> GN	-0.027	0.161	-0.167
DYT -> GN	-1.013*	0.159	-6.381
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	0.898*	0.014	62.846
ADK-DYT	-0.765*	0.050	-15.230

(* p<.05)

İkinci bölge için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .836 ve -.134, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.125 ve -.799, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .077 ve .867, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla -.027 ve -1.013 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .898, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.765 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.44. KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	0.515*	0.036
ADK	0.841*	0.025
DYT	0.797*	0.022
GN	0.976*	0.015

(* p<.05)

Tablo 4.44.'de gösterilen İkinci bölge için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki değişkenliğin yaklaşık %98'inin modeldeki gizil değişkenlerce açıklandığı görülmektedir.

KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.45.'de görülmektedir

Tablo 4.45. KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	0.306*	0.101	3.019
GC -> SB	0.341*	0.103	3.313
YC -> DYT	-0.142*	0.039	-3.654
SB -> DYT	-0.707*	0.037	-18.987
GC -> ADK	0.035	0.040	0.869
SB -> ADK	0.850*	0.033	25.742
ADK -> GN	-0.107	0.153	-0.697
DYT -> GN	-1.097*	0.151	-7.277
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	0.832*	0.024	34.194
ADK-DYT	-0.846*	0.036	-23.304

(* p<.05)

Üçüncü bölge için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .306 ve .341, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.142 ve -.707, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .035 ve .850, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla -.107 ve -1.097 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Aralarında ilişki

tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .832, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.846 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.46. KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	0.383*	0.040
ADK	0.758*	0.032
DYT	0.638*	0.035
GN	0.995*	0.022

(* p<.05)

Tablo 4.46.'da gösterilen Üçüncü bölge için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları incelendiğinde, GN'deki değişkenliğin neredeyse tamamının, araştırma kapsamındaki diğer gizil değişkenlerce açıklandığı görülmektedir.

KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.47.'de görülmektedir

Tablo 4.47. KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	0.455*	0.106	4.300
GC -> SB	0.135	0.109	1.242
YC -> DYT	-0.138*	0.039	-3.508
SB -> DYT	-0.745*	0.034	-21.746
GC -> ADK	0.112*	0.039	2.865
SB -> ADK	0.803*	0.031	25.831
ADK -> GN	0.057	0.192	0.295
DYT -> GN	-0.898*	0.190	-4.725
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	0.826*	0.025	32.678
ADK-DYT	-0.868*	0.039	-22.235

(* p<.05)

Dördüncü bölge için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .455 ve .135, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.138 ve -.745, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .112 ve .803, ADK ve DYT

değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla -.057 ve -.898 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .826, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.868 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.48. KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	0.327*	0.043
ADK	0.749*	0.033
DYT	0.691*	0.033
GN	0.907*	0.020

(* p<.05)

Tablo 4.48.'de gösterilen Dördüncü bölge için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları incelendiğinde, dördüncü bölgede GN'deki varyansın yaklaşık %91'inin, araştırma kapsamındaki gizil değişkenlerce açıklandığı görülmektedir.

KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.49.'da görülmektedir

Tablo 4.49. KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	0.399*	0.201	1.985
GC -> SB	0.237	0.203	1.170
YC -> DYT	-0.151*	0.047	-3.226
SB -> DYT	-0.773*	0.040	-19.324
GC -> ADK	0.125*	0.047	2.673
SB -> ADK	0.840*	0.039	21.681
ADK -> GN	0.103	0.148	0.700
DYT -> GN	-0.896*	0.146	-6.160
Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	0.913*	0.023	40.293
ADK-DYT	-0.736*	0.066	-11.109

(* p<.05)

Beşinci bölge için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .399 ve .237, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.151 ve -.773, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .125 ve .840, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .103 ve -.896 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .913, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.736 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.50. KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	0.389*	0.048
ADK	0.847*	0.032
DYT	0.764*	0.033
GN	0.989*	0.019

(* p<.05)

Tablo 4.50.'de gösterilen Beşinci bölge için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %99'unun araştırma kapsamındaki gizil değişkenlerce açıklandığı görülmektedir.

KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için elde edilen yordayıcı yapısal katsayılar ile bu katsayıların standart hataları ve t değerleri Tablo 4.51.'de görülmektedir

Tablo 4.51. KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için elde edilen yapısal modelde standardize edilmiş doğrudan etkiler

Parametre	Standardize Edilmiş Etki	SH	t
YC -> SB	0.178	0.201	0.884
GC -> SB	0.587*	0.201	2.918
YC -> DYT	-0.150*	0.053	-2.805
SB -> DYT	-0.731*	0.048	-15.281
GC -> ADK	0.086	0.060	1.442
SB -> ADK	0.864*	0.052	16.753
ADK -> GN	0.224	0.121	1.855
DYT -> GN	-0.776*	0.120	-6.470

Parametre	Kovaryans Değeri	SH	t
YC-GC	0.915*	0.024	38.014
ADK-DYT	-0.860*	0.072	-11.889

(* p<.05)

Altıncı bölge için elde edilen değerler incelendiğinde, YC ve GC değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin SB üzerinde sırasıyla .178 ve .587, YC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimlerin DYT üzerinde sırasıyla -.15 ve -.731, GC ve SB'deki bir standart sapmalık değişimin ADK üzerinde sırasıyla .086 ve .864, ADK ve DYT değişkenlerindeki bir standart sapmalık değişimin ise GN üzerinde sırasıyla .224 ve -.776 standart sapmalık değişimlere neden olduğu görülmektedir. Aralarında ilişki tanımlanan değişkenler incelendiğinde YC ve GC arasındaki kovaryansın .915, ADK ile DYT arasındaki kovaryansın ise -.86 olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.52. KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları

Gizil değişken	R ²	SH
SB	0.567*	0.045
ADK	0.865*	0.029
DYT	0.714*	0.032
GN	0.983*	0.016

(* p<.05)

Tablo 4.52.'de gösterilen Altıncı bölge için gizil değişkenlerle açıklanan varyans miktarları incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan GN'deki varyansın yaklaşık %98'inin araştırmada yer alan diğer gizil değişkenlerce açıklandığı görülmektedir.

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilip yorumlanacaktır.

5.1. Demografik Bulgular

Bu araştırmaya, Anadolu Üniversitesi'nde Açıköğretim sistemi ile değişik bölümlerde öğrenim gören toplam 7842 öğrenci katılmıştır. 731 öğrencinin cevapları eksiklik nedeni ile değerlendirmeden çıkartılmıştır ve 7111 öğrencinin katılımı ile analiz gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, katılımcıların farklı demografik değişkenlere göre frekans dağılımı belirtilmiştir.

Tablo 5.1., katılımcıların öğrenim gördükleri bölümlere göre frekans dağılımını göstermektedir. Buna göre, İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri 2935 kişi ile tüm katılımcıların %42'sini oluşturmaktadır. Açıköğretim sisteminin diğer bölümlerinde öğrenim gören 4176 öğrenci ise tüm katılımcıların %58'ini oluşturmaktadır.

Tablo 5.1. Katılımcıların öğrenim gördükleri bölüme göre frekans dağılımı

Bölüm	Frekans	Yüzdelik (%)
İşletme (3. ve 4. sınıf)	2935	42
Diğer	4176	58
Toplam	7111	100

Tablo 5.2., Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin nüfusları ile bunların Türkiye nüfusuna oranını ve katılımcıların coğrafi bölgelere göre dağılımı ile bunun toplam katılımcı sayısına oranını göstermektedir. Marmara Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %32.49 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm katılımcılara oranı %32.93'tür. İç Anadolu Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %14.66 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm katılımcılara oranı %20.34'tür. Ege Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %12.86 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm katılımcılara oranı %13.96'dır. Akdeniz Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %12.76 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm katılımcılara oranı %9.02'dir. Karadeniz Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %14.66 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm katılımcılara oranı %7.68'dir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %10.66 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm

katılımcılara oranı %9.25’dir. Doğu Anadolu Bölgesi nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı %7.55 iken bu bölgeden araştırmaya katılanların tüm katılımcılara oranı %4.57’dir. Araştırmaya katılanların bölgelere göre dağılımının Türkiye nüfusunun bölgelere göre dağılımı ile tam uyum sağlamamasına rağmen büyük oranda yakınlık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 5.2. Coğrafi bölgelerin nüfusunun toplam nüfusa oranı ile katılımcıların yaşadıkları coğrafi bölgelerin toplam katılımcı sayısına oranı

Coğrafi bölge	Nüfus	Yüzdelik (%)	Katılımcı sayısı	Yüzdelik (%)
Marmara Bölgesi	25,930,532	32.49	2342	32.93
İç Anadolu Bölgesi	11,701,671	14.66	1446	20.34
Ege Bölgesi	10,265,111	12.86	993	13.96
Akdeniz Bölgesi	10,182,776	12.76	802	11.27
Karadeniz Bölgesi	7,196,950	9.02	657	7.68
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	8,508,887	10.66	546	9.25
Doğu Anadolu Bölgesi	6,028,944	7.55	325	4.57
Toplam	79,814,871	100	7111	100

Tablo 5.3., katılımcıların cinsiyetlerinin frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. 2207 adet katılımcı kadındır ve tüm katılımcıların %31’ine karşılık gelmektedir. Erkek katılımcılar ise 4904 kişidir ve tüm katılımcılara oranı %69’dur.

Tablo 5.3. Katılımcıların cinsiyetlerinin frekansı ve yüzdelik karşılığı

Cinsiyet	Frekans	Yüzdelik (%)
Kadın	2207	31
Erkek	4904	69
Toplam	7111	100

Tablo 5.4., katılımcıların ne kadarının doğdukları şehirde, ne kadarının ise farklı bir şehirde yaşadıklarının frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Araştırmanın katılımcılarının %52’ye karşılık gelen 3669’u doğdukları şehirde, %48’e karşılık gelen 3442 kişi ise doğdukları şehirden farklı bir şehirde yaşamaktadırlar.

Tablo 5.4. Katılımcıların doğdukları ve yaşadıkları şehirlerin frekansı ve yüzdelik karşılığı

Doğulan – yaşanan şehir	Frekans	Yüzdelik (%)
Aynı	3669	52
Farklı	3442	48
Toplam	7111	100

Tablo 5.5., katılımcıların iş tecrübesine sahip olup olmama durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Katılımcılardan, 5388’i iş tecrübesine sahip olduklarını belirtmiştir ve bunun tüm katılımcılara oranı %76’dır. 1723 adet katılımcı ile iş tecrübesinin olmadığını belirtmiştir ve tüm katılımcılara oranı %24’tür.

Tablo 5.5. Katılımcıların iş tecrübesine sahip olup olmama durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığını

İş tecrübesi	Frekans	Yüzdelik (%)
Var	5388	76
Yok	1723	24
Toplam	7111	100

Tablo 5.6., iş tecrübesi olan katılımcıların tecrübelerinin kaç yıl olduğunun frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. %11’e karşılık gelen 777 katılımcı 1 yıl, %10’a karşılık gelen 738 katılımcı 2 yıl, %9’a karşılık gelen 663 katılımcı 3 yıl, %8’e karşılık gelen 574 katılımcı 4 yıl, %8’e karşılık gelen 543 katılımcı 5 yıl, %5’e karşılık gelen 364 katılımcı 6 yıl, %4’e karşılık gelen 279 katılımcı 7 yıl, %4’e karşılık gelen 261 katılımcı 8 yıl, %2’ye karşılık gelen 145 katılımcı 9 yıl, %15’e karşılık gelen 1044 katılımcı ise 10 yıl ve üzeri iş tecrübesine sahip olduklarını belirtmiştir.

Tablo 5.6. İş tecrübesi olan katılımcıların tecrübelerinin kaç yıl olduğunun frekansını ve yüzdelik karşılığını

İş tecrübesi	Frekans	Yüzdelik (%)
1 yıl	777	11
2 yıl	738	10
3 yıl	663	9
4 yıl	574	8
5 yıl	543	8
6 yıl	364	5
7 yıl	279	4
8 yıl	261	4
9 yıl	145	2

10 yıl ve üzeri	1044	15
Toplam	5388	100

Tablo 5.7., katılımcıların hiç kendi işlerini yapıp yapmadıklarının frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Buna göre, katılımcıların %18'i (1270 kişi) şimdiye kadar kendi işini yapmayı denediğini, % 82'si (5841 kişi) ise kendi işini yapma tecrübesinin bulunmadığını belirtmiştir.

Tablo 5.7. Katılımcıların hiç kendi işlerini yapıp yapmadıklarının frekansını ve yüzdelik karşılığını

Hiç kendi işinizi yaptınız mı ?	Frekans	Yüzdelik (%)
Evet	1270	18
Hayır	5841	82
Toplam	7111	100

Tablo 5.8., katılımcıların eğer kendi işlerini kuracak olsalardı tercih edecekleri iş büyüklüğünün frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Buna göre, 1785 katılımcı (%25) mikro ölçekli, 1772 katılımcı (%25) büyük ölçekli, 1489 katılımcı (%21) küçük ölçekli, 1125 katılımcı (%16) orta ölçekli, 940 katılımcı (%13) çalışansız kendi işini kurmayı tercih edeceğini belirtmiştir.

Tablo 5.8. Katılımcıların eğer kendi işlerini kuracak olsalardı tercih edecekleri iş büyüklüğünün frekansını ve yüzdelik karşılığı

Tercih edilen iş büyüklüğü	Frekans	Yüzdelik (%)
Kendi işim (1 çalışan)	940	13
Mikro ölçekli (1-10 çalışan)	1785	25
Küçük ölçekli (10-50 çalışan)	1489	21
Orta ölçekli (5-250 çalışan)	1125	16
Büyük ölçekli (250'den fazla çalışan)	1772	25
Toplam	7111	100

Tablo 5.9., katılımcıların kişisel olarak tanıdıkları girişimci olup olmama frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Katılımcılardan %74'ü (5272 kişi) kişisel olarak tanıdığı girişimci olduğunu belirtirken, %26'sı (1839 kişi) ise kişisel olarak tanıdığı bir girişimci olmadığını belirtmiştir.

Tablo 5.9. Katılımcıların kişisel olarak tanıdıkları girişimci olup olmama frekansını ve yüzdelik karşılığı

Kişisel olarak tanınan girişimci	Frekans	Yüzdelik (%)
Evet	5272	74
Hayır	1839	26
Toplam	7111	100

Tablo 5.10., kişisel olarak tanıdığı girişimci olduğunu belirten katılımcıların söz konusu girişimci ile olan ilişkilerinin frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Katılımcılardan 1315 kişi (%25) kişisel olarak tanıdığı girişimcinin aile üyesi olduğunu, 2252 kişi (%43) kişisel olarak tanıdığı girişimcinin arkadaşı olduğunu, 1055 kişi (%21) kişisel olarak tanıdığı girişimcinin iş vereni - yöneticisi olduğunu belirtmiştir. 650 kişi ise (%12) diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 5.10. Kişisel olarak tanıdığı girişimci olduğunu belirten katılımcıların söz konusu girişimci ile olan ilişkilerinin frekansını ve yüzdelik karşılığı

Kişisel olarak tanınan girişimci ile ilişki derecesi	Frekans	Yüzdelik (%)
Aile	1315	25
Arkadaş	2252	43
İş veren-yönetici	1055	21
Diğer	650	12
Toplam	5272	100

Tablo 5.11., katılımcıların babalarının eğitim durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Katılımcıların %41'ine karşılık gelen 2931 kişinin babası ilkokul, %21'ine karşılık gelen 1524 kişinin babası lise, %17'sine karşılık gelen 1192 kişinin babası ortaokul, %16'sına karşılık gelen 1143 kişinin babası üniversite mezunudur. Katılımcıların %5'ine karşılık gelen 321 kişi diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 5.11. Katılımcıların babalarının eğitim durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığı

Babasının eğitim durumu	Frekans	Yüzdelik (%)
İlkokul	2931	41
Ortaokul	1192	17
Lise	1524	21
Üniversite	1143	16
Diğer	321	5
Toplam	7111	100

Tablo 5.12., katılımcıların annelerinin eğitim durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Katılımcıların %54'üne karşılık gelen 3840 kişinin annesi ilkokul, %14'üne karşılık gelen 992 kişinin annesi ortaokul, %14'üne karşılık gelen 977 kişinin annesi lise, %6'sına karşılık gelen 397 kişinin annesi üniversite mezunudur. Katılımcıların %12'sine karşılık gelen 905 kişi diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 5.12. Katılımcıların annelerinin eğitim durumunun frekansını ve yüzdelik karşılığı

Annesinin eğitim durumu	Frekans	Yüzdelik (%)
İlkokul	3840	54
Ortaokul	992	14
Lise	977	14
Üniversite	397	6
Diğer	905	12
Toplam	7111	100

Tablo 5.13., katılımcıların evlerinde kendileri dahil kaç kişi yaşadığının frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. Katılımcıların %8'i (596 kişi) evlerinde tek başlarına, %20'sinin (1320 kişi) evinde 2 kişi, %25'inin (1807 kişi) evinde 3 kişi, %25'inin (1811 kişi) evinde 4 kişi, %13'ünün (899 kişi) evinde 5 kişi, %4'ünün (311 kişi) evinde 6 kişi, %2'sinin (146 kişi) evinde 7 kişi, %1'inin (85 kişi) evinde 8 kişi, %1'inin (34 kişi) evinde 9 kişi, %1'inin (102 kişi) evinde ise 10 ve üzeri kişi yaşamaktadır.

Tablo 5.13. Katılımcıların evlerinde kendileri dahil kaç kişi yaşadığının frekansını ve yüzdelik karşılığı

Evde yaşayan kişi sayısı	Frekans	Yüzdelik (%)
1 kişi	596	8
2 kişi	1320	20
3 kişi	1807	25
4 kişi	1811	25
5 kişi	899	13
6 kişi	311	4
7 kişi	146	2
8 kişi	85	1
9 kişi	34	1
10 kişi ve üzeri	102	1
Toplam	7111	100

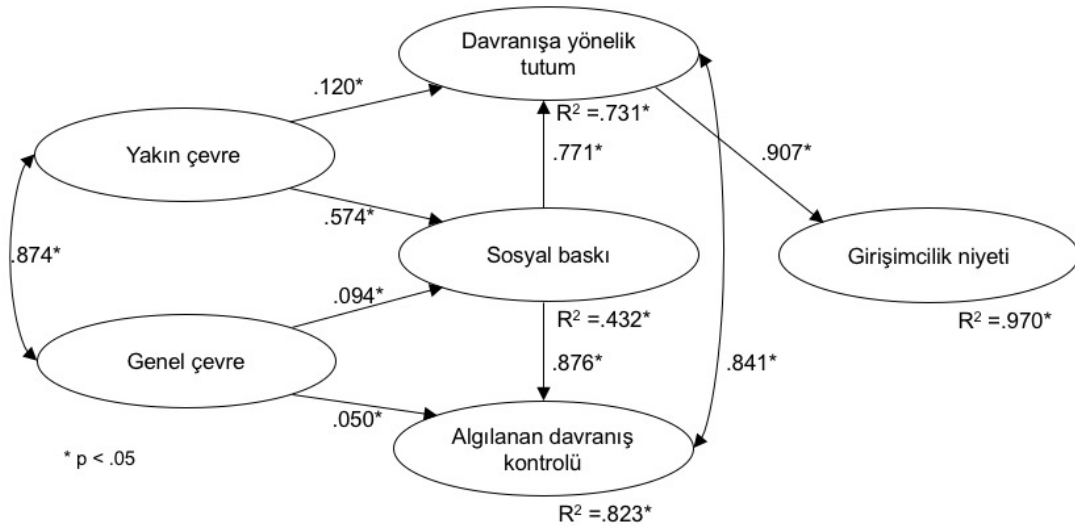
Tablo 5.14., katılımcıların yaşadıkları evin toplam gelir frekansını ve yüzdelik karşılığını göstermektedir. %12'ye karşılık gelen 817 katılımcının evinin geliri 0-1300 TL arasında, %16'ya karşılık gelen 1155 katılımcının evinin geliri 1300-2000 TL arasında, %23'e karşılık gelen 1635 katılımcının evinin geliri 2000-3000 TL arasında, %20'ye karşılık gelen 1399 katılımcının evinin geliri 3000-4000 TL arasında, %15'e karşılık gelen 1085 katılımcının evinin geliri 4000-5000 TL arasında, %14'e karşılık gelen 1020 katılımcının evinin geliri ise 5000 TL'den fazladır.

Tablo 5.14. Katılımcıların yaşadıkları evin toplam gelir frekansını ve yüzdelik karşılığını

Evin toplam geliri	Frekans	Yüzdelik (%)
0-1300 TL	817	12
1300-2000 TL	1155	16
2000-3000 TL	1635	23
3000-4000 TL	1399	20
4000-5000 TL	1085	15
5000 TL ve üzeri	1020	14
Toplam	7111	100

5.2. Girişimcilik Niyetini Etkileyen Değişkenler İle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan 7111 kişi üzerinde gerçekleştirilen YEM ile elde edilen sonuç Şekil 5.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.1. Tüm katılımcılar için YEM sonuçları

Grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu, takiben sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında yine kuvvetli bir ilişki olduğu, neredeyse aynı derecede ilişkinin sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında da var olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen yakın çevre ile davranışa yönelik tutum, genel çevre ile sosyal baskı ve genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasındaki ilişkinin ise nispeten daha düşük dikkat çekmektedir. Algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

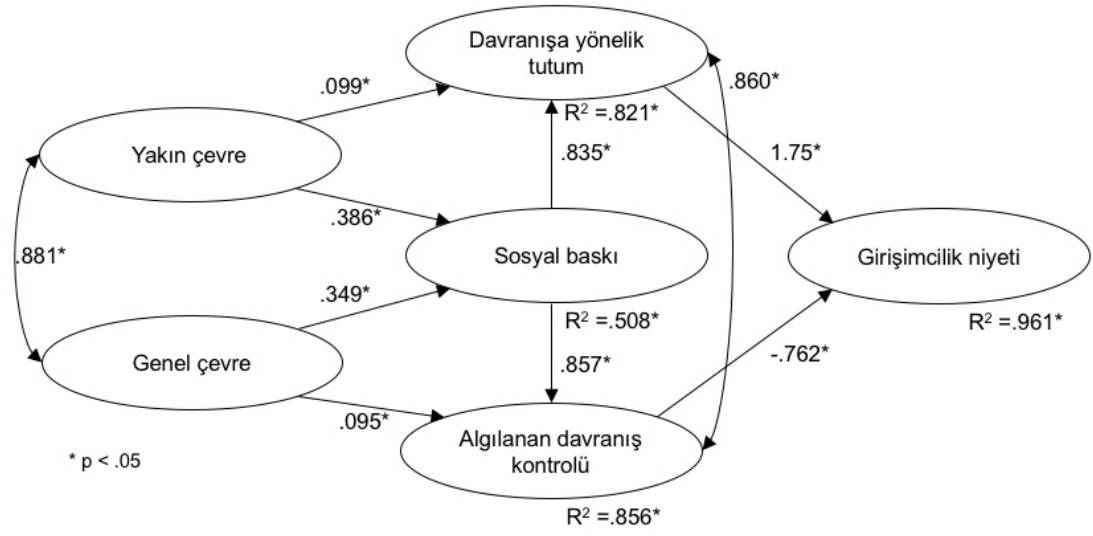
Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .970'inin algılanan davranış kontrolünün .823'ünün, davranışa yönelik tutumun ise .731'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .432 oranında açıklanmıştır.

5.3. Coğrafi Bölgelerin Girişimcilik Niyetine Etkisi İle İlgili Bulgular

Bu bölümde çevresel etkinin de incelenmesi gereken H3a ve H3b hipotezleri için gerekli analiz sonuçları incelenecektir.

Akdeniz Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.2.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.2. Akdeniz Bölgesi için YEM sonucu

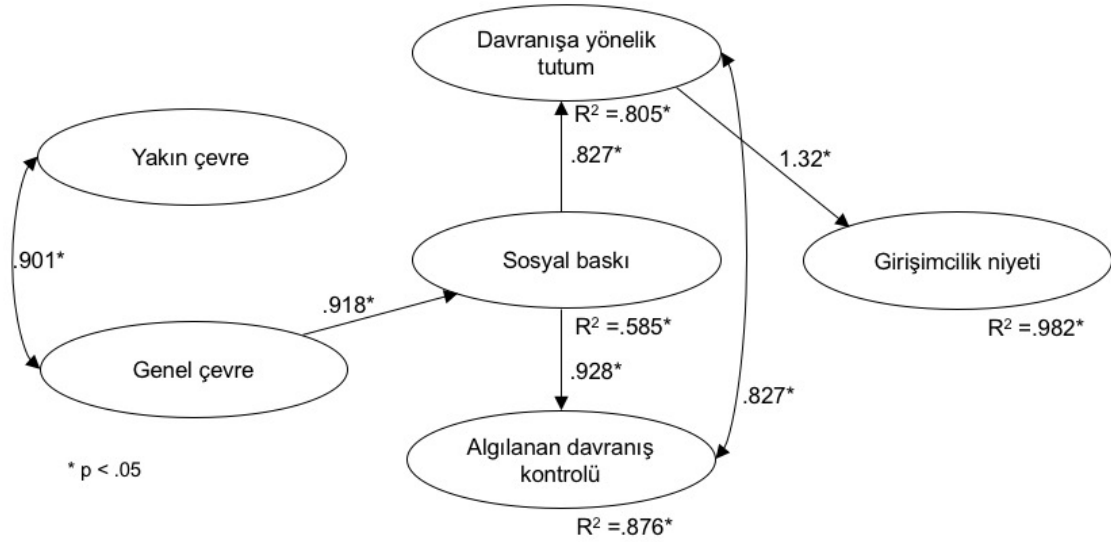
Akdeniz Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu, sonrasında sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında yine kuvvetli bir ilişki olduğu, neredeyse aynı derecede ilişkinin sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında da var olduğu görülmektedir. Algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli olumsuz bir ilişki mevcuttur. Yakın çevre ile sosyal baskı ve genel çevre ile sosyal baskı arasındaki ilişkiler de istatistiksel olarak önemlidir. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen yakın çevre ile davranışa yönelik tutum ve genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasındaki ilişkinin ise nispeten daha düşük dikkat çekmektedir. Algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .961'inin algılanan davranış kontrolünün .856'ünün, davranışa yönelik tutumun ise .821'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler

tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .508 oranında açıklanmıştır.

Doğu Anadolu Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.3.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.3. Doğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu

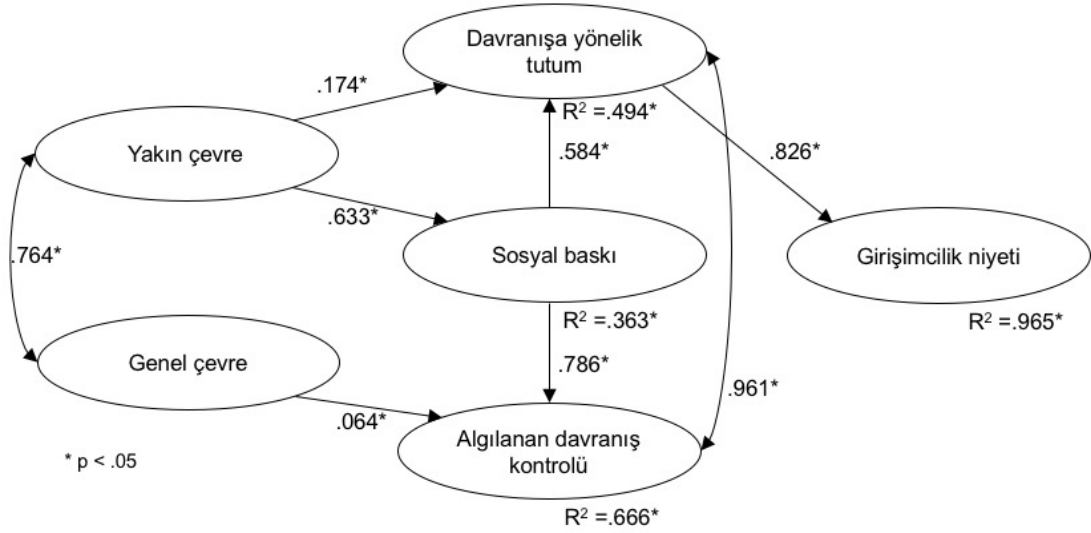
Doğu Anadolu Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü ve genel çevre ile sosyal baskı arasındaki ilişkinin yine kuvvetli ve neredeyse eş değer olduğu dikkat çekmektedir. Sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında da kuvvetli bir ilişki yer almaktadır. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum ve sosyal baskı arasında, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki yer almamaktadır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, Akdeniz Bölgesinde de olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .982'sinin, algılanan davranış kontrolünün .876'sının, davranışa

yönelik tutumun ise .805'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .585 oranında açıklanmıştır.

Ege Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.4.'de gösterilmiştir.

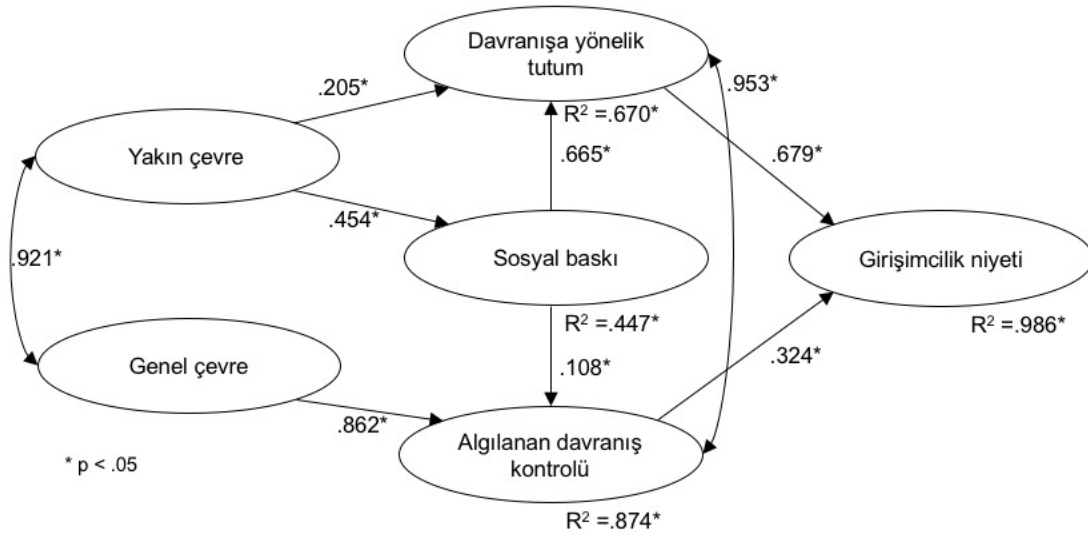
Şekil 5.4. Ege Bölgesi için YEM sonucu

Ege Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında kuvvetli bir ilişki olduğu, yakın çevre ile sosyal baskı ve sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasındaki ilişkinin yine kuvvetli ve neredeyse eş değer olduğu dikkat çekmektedir. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum ve genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ise istatistiksel olarak önemli olmakla beraber düşük bir ilişki bulunmaktadır. Genel çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki yer almamaktadır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .965'sinin, algılanan davranış kontrolünün .666'sının, davranışa yönelik tutumun ise .494'ünün oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .363 oranında açıklanmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.5.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu

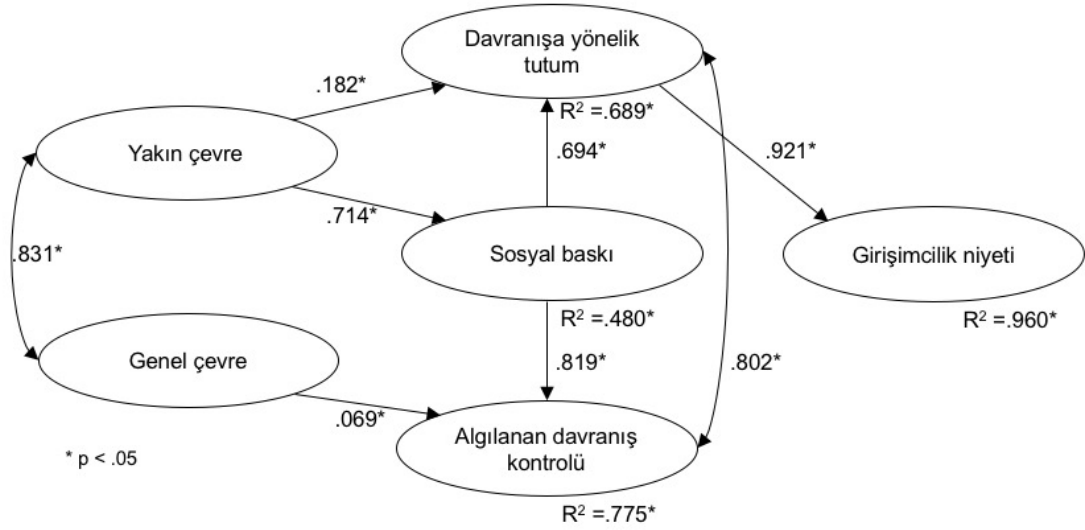
Güneydoğu Anadolu Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında bulunduğu görülmektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında neredeyse eşdeğer bir ilişki mevcuttur. Sonrasında, yakın çevre ile sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki mevcuttur. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum ve sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında ise düşük bir ilişki mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki yer almamaktadır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, Akdeniz, Doğu Anadolu ve Ege Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu

değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .986'sının, algılanan davranış kontrolünün .874'ünün, davranışa yönelik tutumun ise .670'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .447 oranında açıklanmıştır.

İç Anadolu Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.6.'da gösterilmiştir.

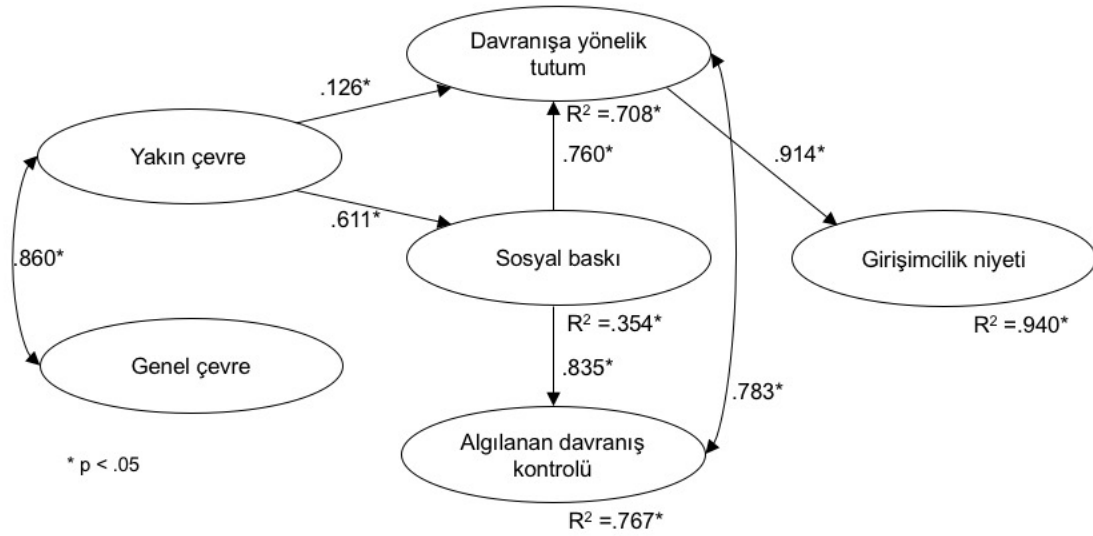
Şekil 5.6. İç Anadolu Bölgesi için YEM sonucu

İç Anadolu Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin Akdeniz, Ege Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, neredeyse eş değer bir ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında bulunmaktadır. Yakın çevre ile sosyal baskı, sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında kuvvetli ilişki bulunmaktadır. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum ve genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ise düşük bir ilişki mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki yer almamaktadır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .960'ının, algılanan davranış kontrolünün .775'inin, davranışa yönelik tutumun ise .689'unun oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .480 oranında açıklanmıştır.

Karadeniz Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.7.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.7. Karadeniz Bölgesi için YEM sonucu

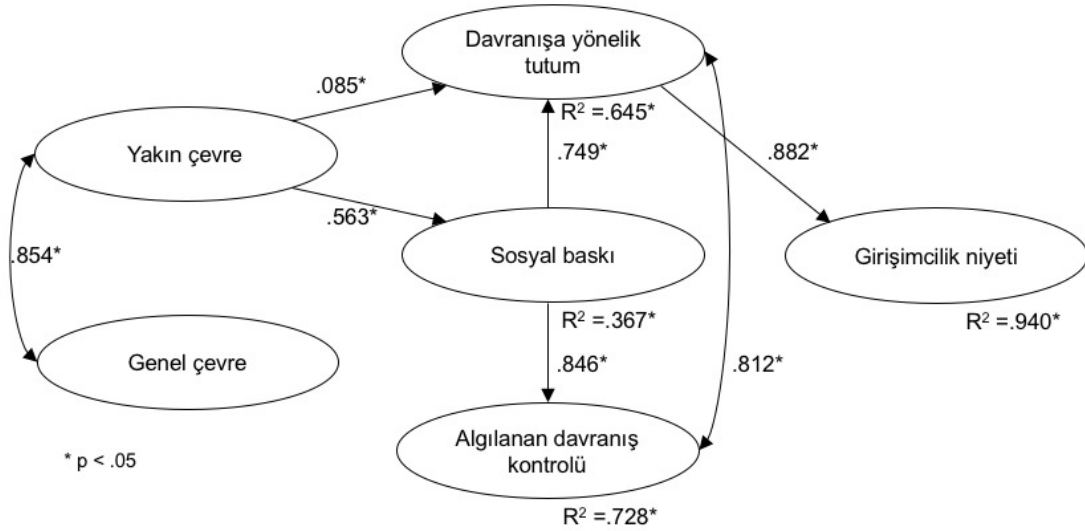
Karadeniz Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin Akdeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, yakın bir ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında bulunmaktadır. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum ve yakın çevre ile sosyal baskı arasında kuvvetli ilişki bulunmaktadır. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında düşük bir ilişki mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı, genel çevre ile algılanan

davranış kontrolü ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki yer almamaktadır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .940'ının, algılanan davranış kontrolünün .767'sinin, davranışa yönelik tutumun ise .708'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı varyansı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .354 oranında açıklanmıştır.

Marmara Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.8.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.8. Marmara Bölgesi için YEM sonucu

Marmara Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin Akdeniz, Ege, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde olduğu gibi davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, neredeyse eş

değer bir ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında bulunmaktadır. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum ve yakın çevre ile sosyal baskı arasında kuvvetli ilişki bulunmaktadır. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında düşük bir ilişki mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki yer almamaktadır.

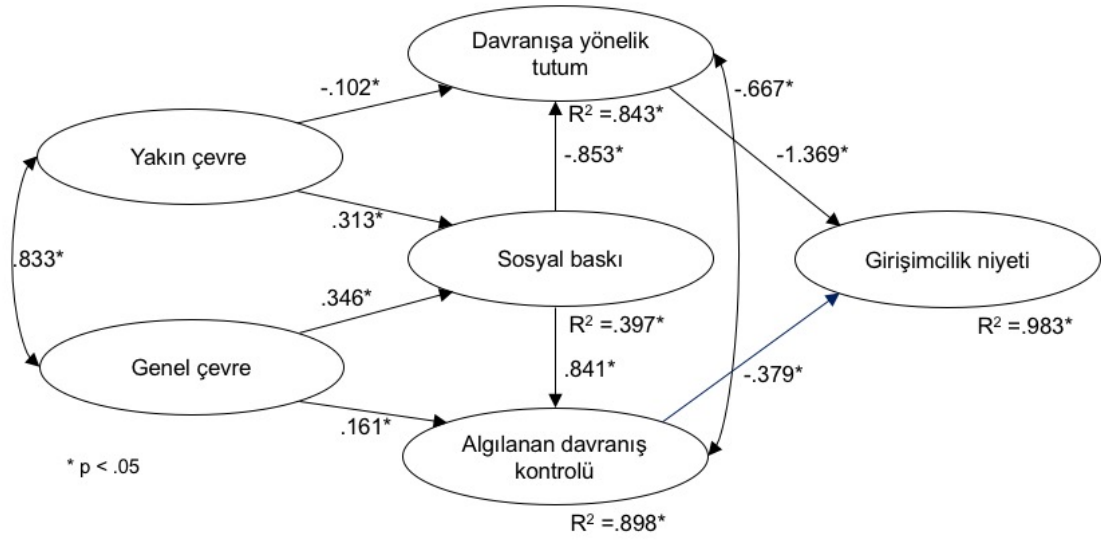
Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz ve Marmara Bölgelerinde yani Türkiye'nin tüm coğrafi bölgelerinde davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ve yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .940'ının, algılanan davranış kontrolünün .728'inin, davranışa yönelik tutumun ise .645'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .367 oranında açıklanmıştır.

5.4. İşletme Bölümü 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetininin Coğrafi Bölgelere Göre Değişimi İle İlgili Bulgular

Bu bölümde işletme 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik niyetini etkileyen değişkenlerin coğrafi bölgeler üzerinden analiz sonuçları incelenecektir.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Akdeniz Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.9.'da gösterilmiştir.

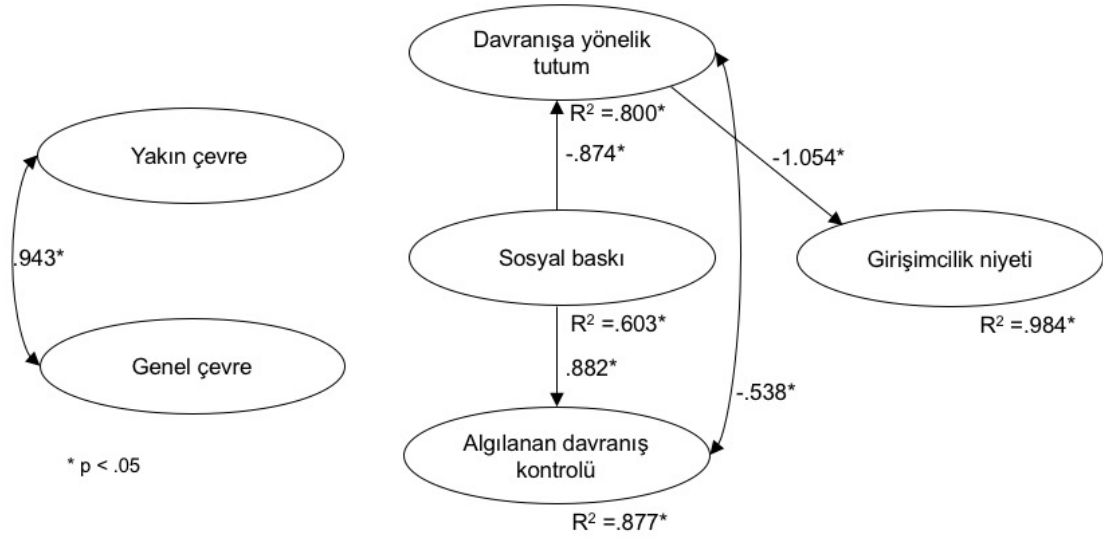
Şekil 5.9. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Akdeniz Bölgesi için YEM sonucu

Akdeniz Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, genel çevre ile sosyal baskı arasında, yakın çevre ile sosyal baskı arasında ilişkiler mevcuttur. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasındaki ilişkinin ağırlığı düşüktür. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında, algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ve yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da olumsuz ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .983'ünün, algılanan davranış kontrolünün .898'inin, davranışa yönelik tutumun ise .843'ünün oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .397 oranında açıklanmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Doğu Anadolu Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.10.'da gösterilmiştir.

Şekil 5.10. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Doğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu

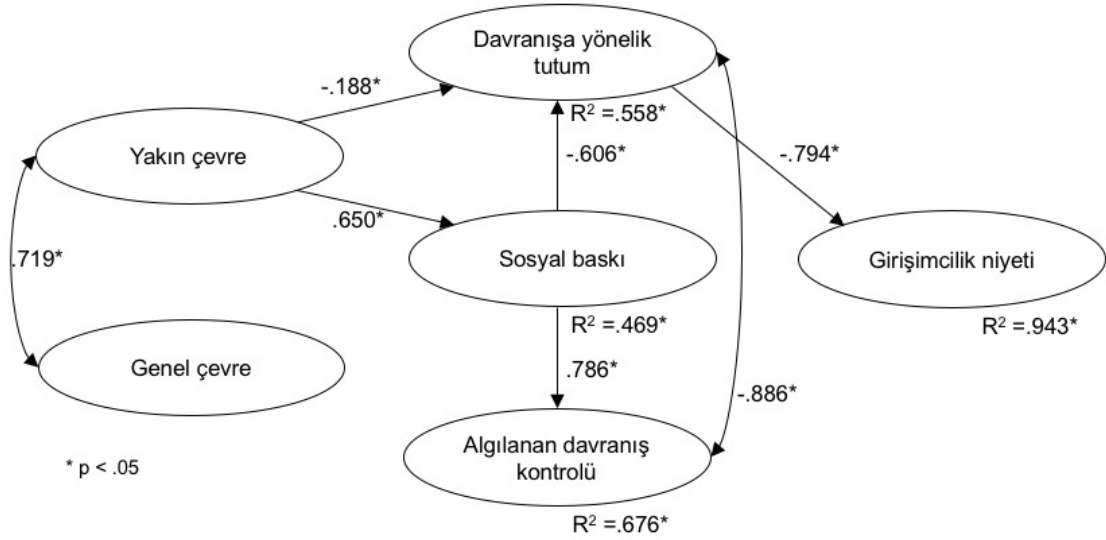
Doğu Anadolu Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, tek olumlu ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir. Genel çevre ile algılanan davranış kontrolü, genel çevre ile sosyal baskı arasında, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında, yakın çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında da kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile farklı değişkenlerin yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin $.984$ 'ünün, algılanan davranış kontrolünün $.877$ 'sinin, davranışa yönelik tutumun ise $.800$ 'ünün oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler

tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .603 oranında açıklanmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Ege Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.11.'de gösterilmiştir.

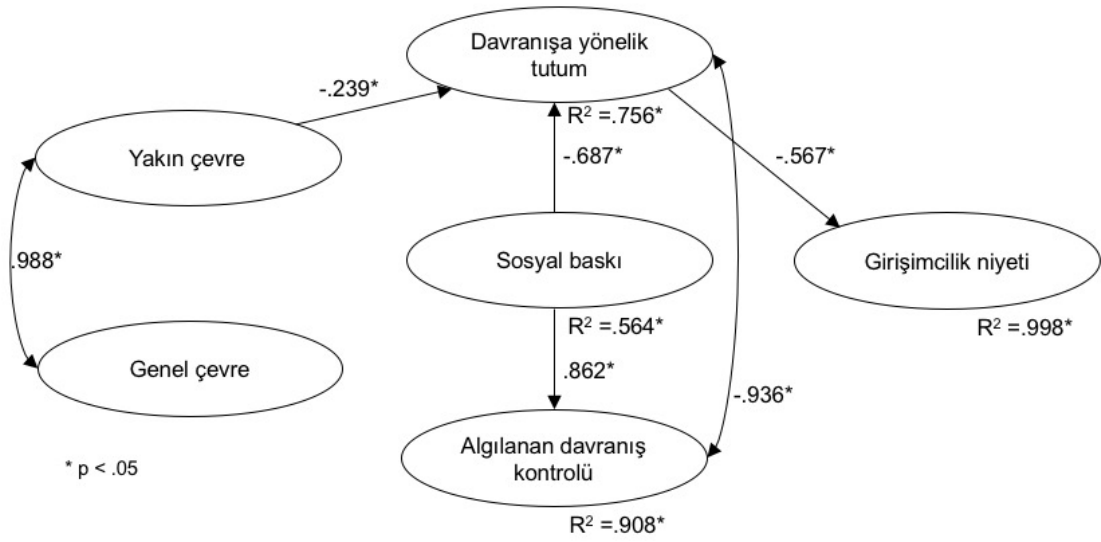
Şekil 5.11. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Ege Bölgesi için YEM sonucu

Ege Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, yakın çevre ile sosyal baskı arasında da kuvvetli ilişki mevcuttur. Genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ve yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da olumsuz ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .943'ünün, algılanan davranış kontrolünün .676'sının, davranışa yönelik tutumun ise .558'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .469 oranında açıklanmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Güneydoğu Anadolu Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.12.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.12. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Güneydoğu Anadolu Bölgesi için YEM sonucu

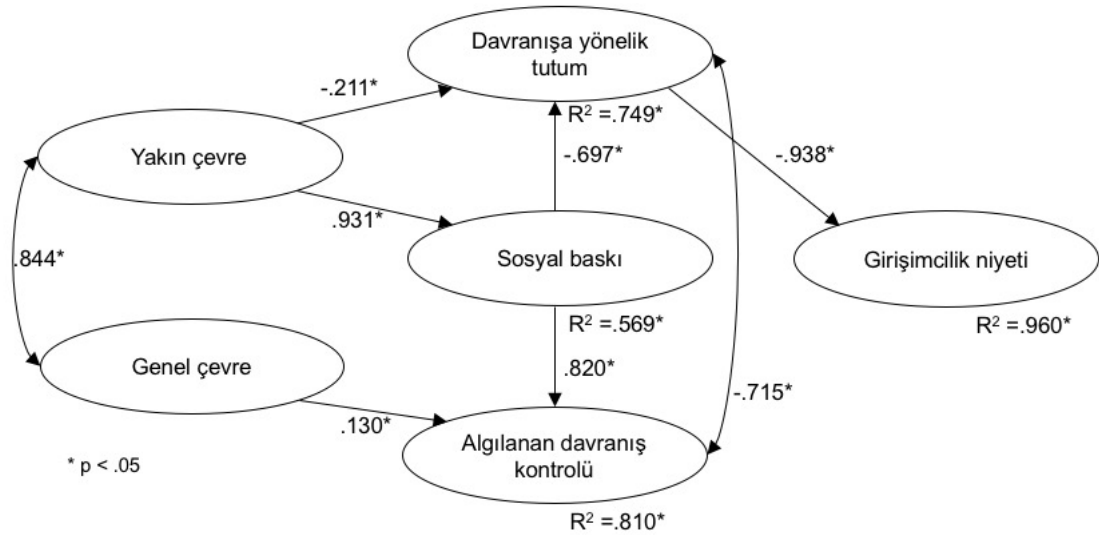
Güneydoğu Anadolu Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, tek olumlu ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir. Yakın çevre ile sosyal baskı arasında, genel çevre ile sosyal baskı arasında, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında, ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki tespit edilememiştir. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da olumsuz ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan

davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .998'inin, algılanan davranış kontrolünün .908'inin, davranışa yönelik tutumun ise .687'sinin modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .564 oranında açıklanmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri İç Anadolu Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.13.'de gösterilmiştir.

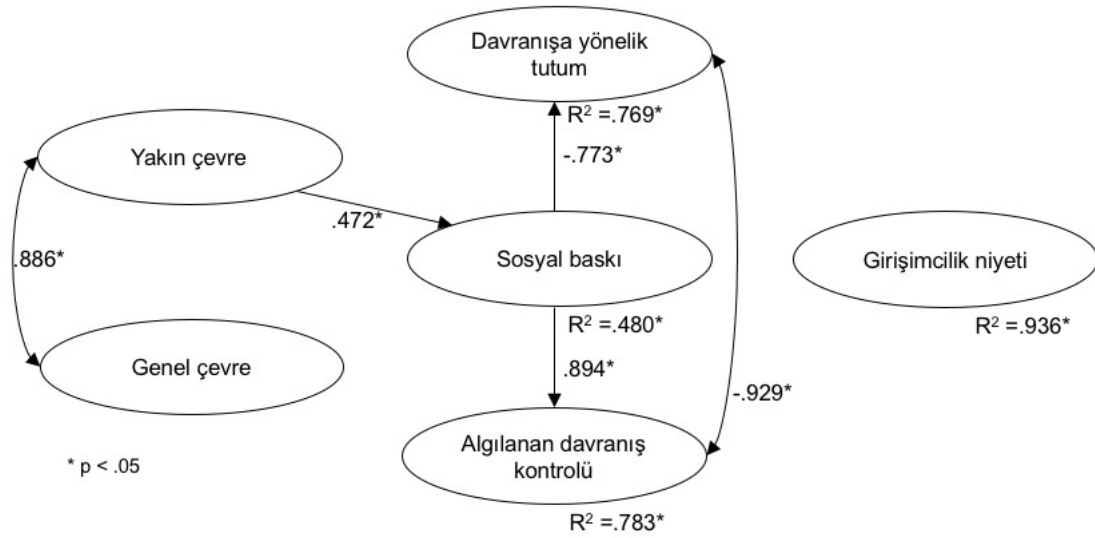
Şekil 5.13. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri İç Anadolu Bölgesi için YEM sonucu

İç Anadolu Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin yakın çevre ile sosyal baskı arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında kuvvetli ilişki mevcuttur. İstatistiksel olarak önemli olmasına rağmen düşük kuvvetli bir ilişki genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ve yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da olumsuz ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .960'ının, algılanan davranış kontrolünün .810'unun, davranışa yönelik tutumun ise .749'unun oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .569 oranında açıklanmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Karadeniz Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.14.'de gösterilmiştir.

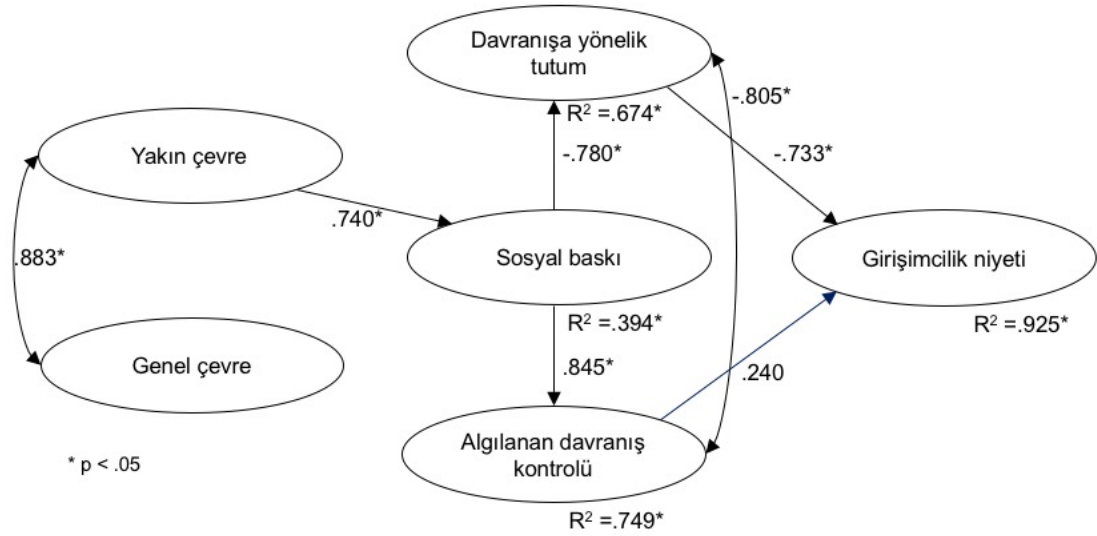
Şekil 5.14. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Karadeniz Bölgesi için YEM sonucu

Karadeniz Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, yakın çevre ile sosyal baskı arasında ilişki mevcuttur. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında, davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında, genel çevre ile sosyal baskı arasında, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki tespit edilememiştir. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .936'sının, algılanan davranış kontrolünün .783'ünün, davranışa yönelik tutumun ise .769'unun oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .480 oranında açıklanmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Marmara Bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.15.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.15. İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri Marmara Bölgesi için YEM sonucu

Marmara Bölgesi sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir. Sonrasında, yakın çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ilişki mevcuttur. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında, genel çevre ile sosyal baskı arasında ve genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ilişki tespit edilememiştir. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ve davranışa

yönelik tutum ve girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır.

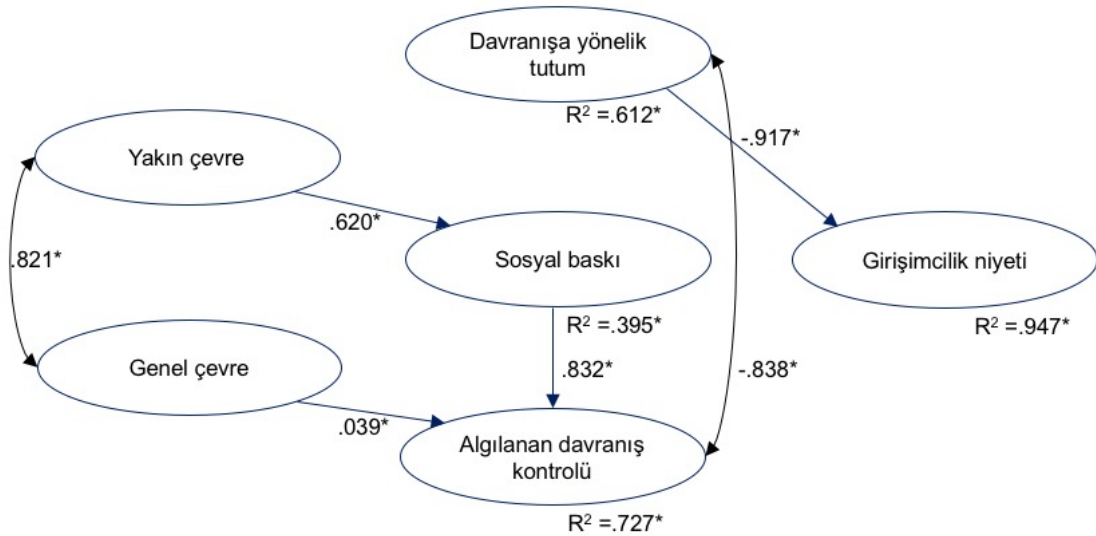
Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .925'inin, algılanan davranış kontrolünün .749'unun, davranışa yönelik tutumun ise .674'ünün oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı varyansı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .394 oranında açıklanmıştır.

5.5. KOSGEB Teşvik Bölgelerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi İle İlgili Bulgular

Bu bölümde KOSGEB teşvik bölgelerinin girişimcilik niyetini etkileyen değişkenler üzerindeki etkisinin analiz sonuçları incelenecektir.

KOSGEB birinci teşvik bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.16.'da gösterilmiştir.

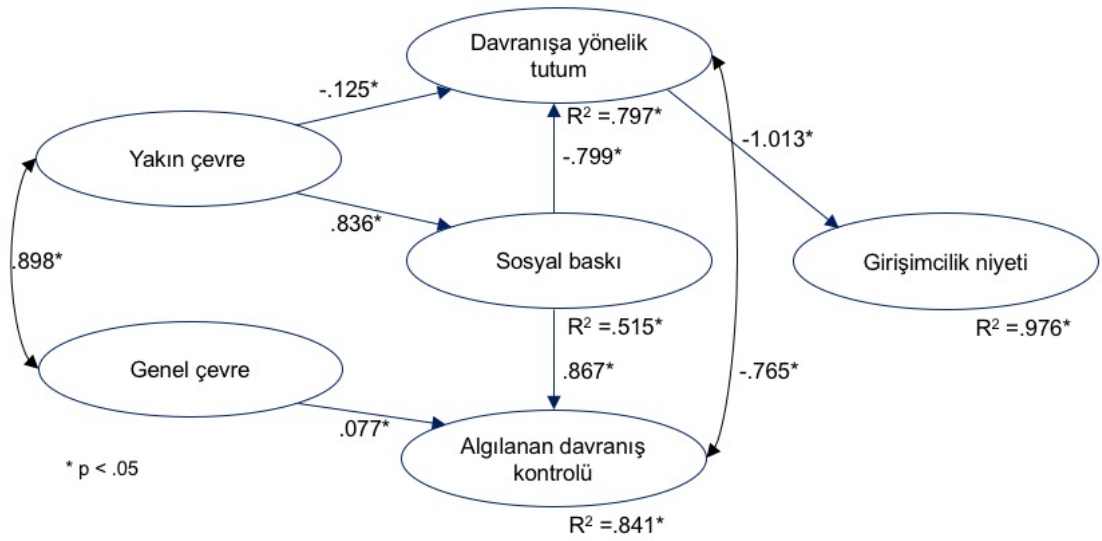
Şekil 5.16. KOSGEB birinci teşvik bölgesi için YEM sonucu

KOSGEB birinci bölge sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu görülmektedir, yakın çevre ile sosyal baskı arasındaki ilişki de önem olarak bu ilişkiyi takip etmektedir. Genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli olmasına rağmen zayıftır. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında, genel çevre ile sosyal baskı arasında, sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında, algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ise kuvvetli derecede olumsuz ilişki ortaya çıkmıştır.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .947'sinin algılanan davranış kontrolünün .727'sinin, davranışa yönelik tutumun ise .612'sinin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı varyansı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .395 oranında açıklanmıştır.

KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.17.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.17. KOSGEB ikinci teşvik bölgesi için YEM sonucu

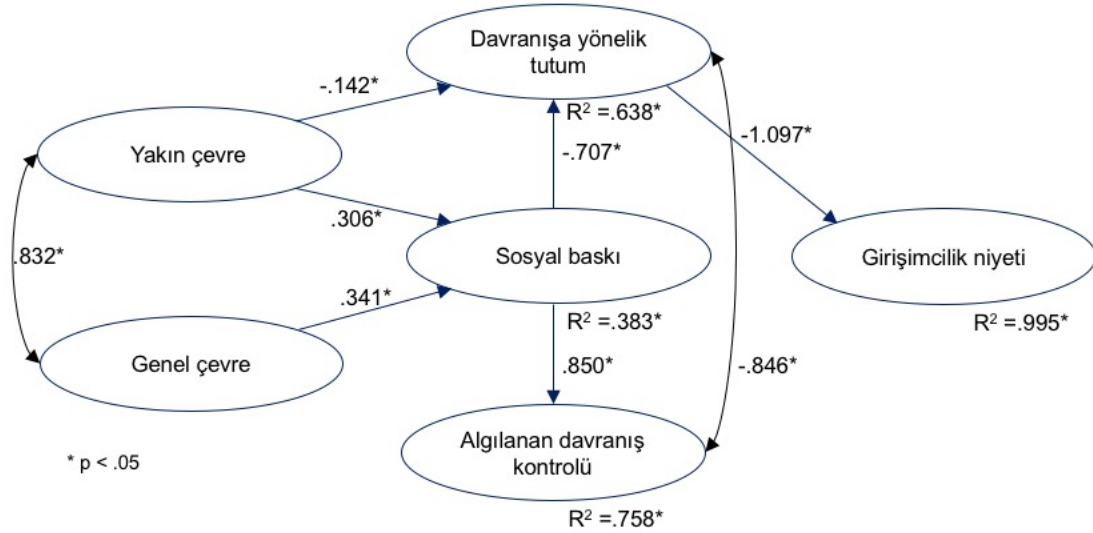
KOSGEB ikinci bölge sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu tespit edilmiştir, yakın ağırlıktaki bir ilişki de yakın çevre ile sosyal baskı arasında mevcuttur. Genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli olmasına rağmen düşük ağırlıktadır. Genel çevre ile sosyal baskı, algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasındaki ilişki de ağırlığı düşük olmasına rağmen olumsuzdur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .976'sının algılanan davranış kontrolünün .841'inin, davranışa yönelik tutumun ise .797'sinin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler

tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı varyansı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .515 oranında açıklanmıştır.

KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.18.'de gösterilmiştir.

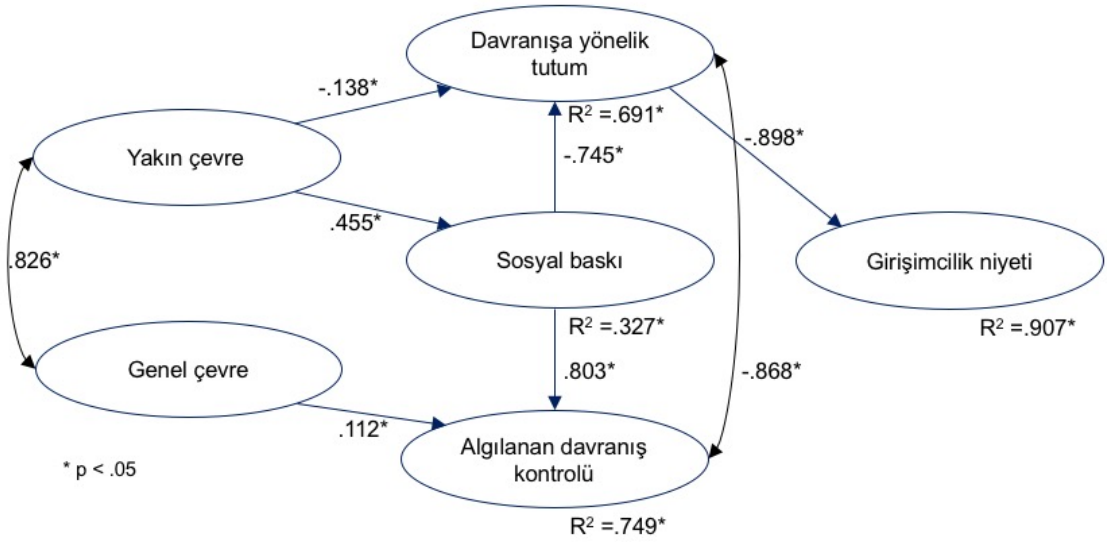
Şekil 5.18. KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi için YEM sonucu

KOSGEB üçüncü bölge sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu tespit edilmiştir, Genel çevre ile sosyal baskı ve yakın çevre ile sosyal baskı arasında da yakın kuvvette ilişki mevcuttur. Genel çevre ile algılanan davranış kontrolü ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki bulunmuştur. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da düşük kuvvetli olumsuz bir ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .995'inin algılanan davranış kontrolünün .758'inin, davranışa yönelik tutumun ise .638'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı varyansı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .383 oranında açıklanmıştır.

KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.19.'da gösterilmiştir.

Şekil 5.19. KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi için YEM sonucu

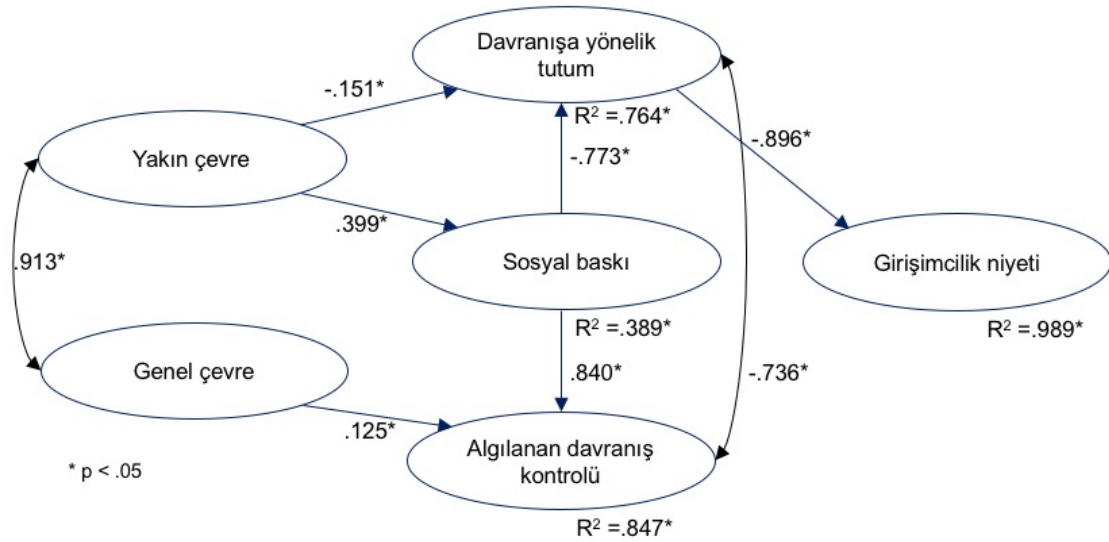
KOSGEB dördüncü bölge sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu tespit edilmiştir, Yakın çevre ile sosyal baskı arasında ve genel çevre ile sosyal baskı arasında da ilişki mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki bulunmuştur, sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında da yakın kuvvette olumsuz ilişki mevcuttur. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da düşük kuvvetli olumsuz bir ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda

modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .907'sinin algılanan davranış kontrolünün .749'unun, davranışa yönelik tutumun ise .691'inin oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .327 oranında açıklanmıştır.

KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.20.'de gösterilmiştir.

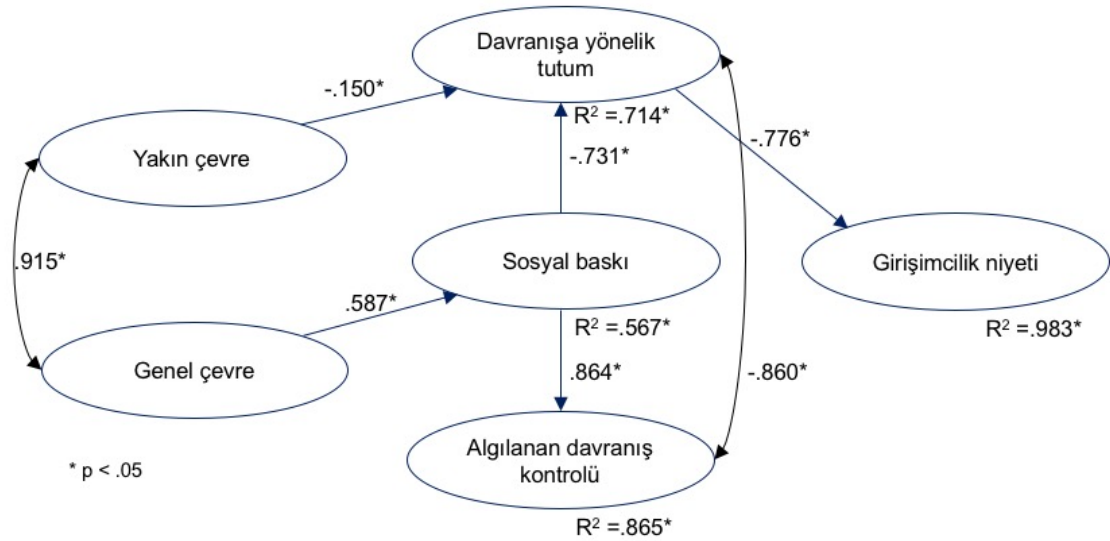
Şekil 5.20. KOSGEB beşinci teşvik bölgesi için YEM sonucu

KOSGEB beşinci bölge sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu tespit edilmiştir, Yakın çevre ile sosyal baskı arasında ve genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında da ilişki mevcuttur. Genel çevre ile sosyal baskı arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki bulunmuştur. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da düşük kuvvetli olumsuz bir ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .989'unun algılanan davranış kontrolünün .847'sinin, davranışa yönelik tutumun ise .764'ünün oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı varyansı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .389 oranında açıklanmıştır.

KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için yapılan YEM sonucu Şekil 5.21.'de gösterilmiştir.

Şekil 5.21. KOSGEB altıncı teşvik bölgesi için YEM sonucu

KOSGEB altıncı bölge sonuçları için grafiksel gösterim incelendiğinde, en yüksek ilişkinin sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında olduğu tespit edilmiştir, Genel çevre ile sosyal baskı arasında da ilişki mevcuttur. Yakın çevre ile sosyal baskı arasında, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasında ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında ise istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında ve sosyal baskı ile

davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki bulunmuştur. Yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında da düşük kuvvetli olumsuz bir ilişki mevcuttur.

Araştırma modelinde yer almamasına rağmen, yakın çevre ile genel çevre arasında oldukça yüksek kovaryans bulunması, bu değişkenlerin birlikte hareket etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu tür ilişki, takip eden çalışmalarda modelin güncellenmesi için yol gösterici olabilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü arasında ise kuvvetli olumsuz kovaryans ile değişkenlerin farklı yönde hareket etme eğilimi tespit edilmiştir.

Değişken varyanslarının gizil değişkenler ile açıklanma oranlarına bakıldığında ise, girişimcilik niyetinin .983'ünün algılanan davranış kontrolünün .865'inin, davranışa yönelik tutumun ise .714'ünün oldukça yüksek değerler ile modeldeki diğer değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Sosyal baskı ise diğer değişkenlerden daha düşük olarak .567 oranında açıklanmıştır.

H1a hipotezi, davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça yüksek ilişki çıkması ile doğrulanmıştır.

H1b hipotezi, algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememesi nedeni ile doğrulanamamıştır. Ancak, algılanan davranış kontrolünün yüksek derecede beraber hareket etme eğilimi gösterdiği davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça yüksek ilişki tespit edilmesi dikkat çekmektedir.

H2a hipotezi, sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça yüksek ilişki çıkması ile doğrulanmıştır.

H2b hipotezi, sosyal baskı ile algılanan davranış kontrolü arasında istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça yüksek ilişki çıkması ile doğrulanmıştır.

H3a hipotezi, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasındaki ilişki Doğu Anadolu Bölgesinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için hipotez doğrulanamamıştır.

H3b hipotezi, yakın çevre ile sosyal baskı arasındaki ilişki Doğu Anadolu Bölgesinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için hipotez doğrulanamamıştır.

H3c hipotezi, genel çevre ile sosyal baskı arasındaki ilişki Ege, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz ve Marmara Bölgelerinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için hipotez doğrulanamamıştır.

H3d hipotezi, genel çevre ile algılanan davranış kontrolü arasındaki ilişki Doğu Anadolu, Karadeniz ve Marmara Bölgelerinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için hipotez doğrulanamamıştır.

5.6. Yorumlar

Bu bölümde YEM sonuçları üzerinde yaşanan coğrafi bölgelerin, öğrenim görülen bölümün ve yaşanan şehrin hangi KOSGEB teşvik bölgesinde olduğunun etkileri yorumlanacaktır.

Tüm katılımcılar için uygulanan YEM sonuçlarına göre;

Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Türkiye geneline bakıldığında katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; yakın çevrenin davranışa yönelik tutum veya arzu edirlilik üzerinde doğrudan etkisinin nispeten az olmasına rağmen, sosyal baskı üzerindeki etkisi kuvvetlidir ve yakın çevre arzu edirliliği sosyal baskı üzerinden etkilemektedir. Genel çevrenin ise sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü veya arzu edirlilik üzerinde etkisi olmasına rağmen, bu etkiler nispeten daha az kuvvetlidir. Genel çevre algılanan davranış kontrolünü sosyal baskı üzerinden etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı, davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Sosyal baskı değişkeninin davranışa yönelik tutum

ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde oldukça yakın ve kuvvetli etkisi olması da bu yorumu desteklemektedir. Girişimcilik niyeti üzerinde, davranışa yönelik tutumun kuvvetli etkisi bulunmaktadır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolünün kuvvetli beraber hareket etme eğilimi dikkate alındığında, arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerinin girişimcilik niyeti üzerinde olumlu ve kuvvetli etkisi olduğu söylenebilir. Dolayısı ile, tüm katılımcılar üzerinden yapılan analiz sonuçlarına göre çevre değişkenleri dolaylı olarak girişimcilik niyeti üzerinde etkili olmaktadır.

Akdeniz Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.15.'e göre;

Tablo 5.15. Akdeniz Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	.386*	.313*	
GC -> SB	.349*	.346*	
YC -> DYT	.099*	-.102*	
SB -> DYT	.835*	-.853*	
GC -> ADK	.095*	.161*	
SB -> ADK	.857*	.841*	4
ADK -> GN	-.762*	-.379*	
DYT -> GN	1.75*	-1.369*	
Parametre	Kovaryans Değeri	Kovaryans Değeri	
YC-GC	.881*	.833*	
ADK-DYT	.860*	-.667*	

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Akdeniz Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi ile genel çevrenin algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisi neredeyse eşit kuvvettedir ancak bu etkinin kuvveti düşüktür. Bu bölgede, yakın çevre ile genel çevrenin sosyal baskı üzerindeki etkilerinin kuvveti daha fazladır, yani yakın çevre ve genel çevre değişkenleri sosyal baskıyı beraberce kuvvetli olarak etkilemektedirler. Sosyal baskı ise,

davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenlerini neredeyse eşit kuvvet ile etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı, davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edilirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edilirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Sosyal baskı değişkeninin davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde oldukça yakın ve kuvvetli etkisi olması da bu yorumu desteklemektedir. Akdeniz Bölgesi sonuçlarında ilginç olan, beraber hareket etme eğilimi gösteren bu değişkenlerden davranışa yönelik tutumun girişimcilik niyeti üzerinde kuvvetli olumlu bir etkisi varken, algılanan davranış kontrolü değişkeninin girişimcilik niyeti üzerinde kuvvetli olumsuz bir etkisinin olmasıdır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Akdeniz Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi nispeten düşük kuvvetli olmakla beraber olumsuzdur. Genel çevrenin algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti de düşük olmakla beraber etkisi olumludur. Yakın çevre ile genel çevrenin sosyal baskı üzerindeki etkilerinin kuvveti neredeyse eşittir ve etki olumludur, çevre değişkeninin sosyal baskıyı olumlu olarak etkilediği söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edilirlilik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Yine bu durumu destekleyecek şekilde, davranışa yönelik tutum

giriřimcilik niyetini kuvvetli řekilde olumsuz etkilerken, algılanan davranıř kontrolü de giriřimcilik niyetini olumsuz olarak etkilemektedir ancak bu etkinin kuvveti çok daha dūřüktür.

Doğu Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.16.'ya göre;

Tablo 5.16. *Doğu Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması*

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	-.173	-.172	
GC -> SB	.918*	.936	
YC -> DYT	.102	-.029	
SB -> DYT	.827*	-.874*	
GC -> ADK	.010	.070	
SB -> ADK	.928*	.882*	7
ADK -> GN	-.308	-.034	
DYT -> GN	1.32*	-1.054*	
Parametre	Kovaryans Değerı	Kovaryans Değerı	
YC-GC	.901*	.943*	
ADK-DYT	.827*	-.538*	

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevre değişkeninin davranışa yönelik tutum ve sosyal baskı üzerinde önemli bir etkisi tespit edilememiştir, bu ilginç bir sonuçtur. Genel çevrenin ise, sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi bulunmaktadır ancak algılanan davranış kontrolü üzerinde önemli bir etkisi tespit edilememiştir. Bununla beraber, çevre değişkenlerinin yüksek beraber hareket etme eğilimlerinden hareket ile çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi olduğu yorumu yapılabilir. Sosyal baskı ise, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenlerini neredeyse eşit kuvvet ile etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı, davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü

değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Sosyal baskı değişkeninin davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde oldukça yakın ve kuvvetli etkisi olması da bu yorumu desteklemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında oldukça kuvvetli olumlu bir ilişki bulunmaktadır, algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyeti arasında önemli bir ilişki tespit edilememesine rağmen, bu iki değişkenin beraber hareket etme eğiliminden hareketle girişimcilik niyeti üzerinde olumlu ve kuvvetli etkileri olduğu söylenebilir.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenleri ile davranışa yönelik tutum, sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında ise önemli bir ilişki bulunmamaktadır, bu sonuç ilginçtir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edirlilik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli ve olumsuz ilişki tespit edilmiştir, yani arzu edirliliğin girişimcilik niyetini olumsuz olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ege Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.17.'ye göre;

Tablo 5.17. Ege Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	.633*	.650*	2
GC -> SB	-.041	.048	
YC -> DYT	.174*	-.188*	
SB -> DYT	.584*	-.606*	
GC -> ADK	.064*	.067	
SB -> ADK	.786*	.786*	
ADK -> GN	.161	.185	
DYT -> GN	.826*	-.794*	
Parametre	Kovaryans Değeri	Kovaryans Değeri	
YC-GC	.764*	.719*	
ADK-DYT	.961*	-.886*	

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Ege Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi ile genel çevrenin algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisi neredeyse eşit kuvvettedir ancak bu etkinin kuvveti düşüktür. Bu bölgede, yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi bulunurken, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli bir etkisi bulunmamaktadır. Sosyal baskı ise, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenlerini yakın kuvvet ile etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı, davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir

değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Sosyal baskı değişkeninin davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde oldukça yakın ve kuvvetli etkisi olması da bu yorumu desteklemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında da kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır, yani arzu edilebilirliğin girişimcilik niyetini olumlu olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Ege Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi nispeten düşük kuvvetli olmakla beraber olumsuzdur. Genel çevrenin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yakın çevrenin ise sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi bulunmaktadır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edilebilirlik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında da kuvvetli olumsuz bir ilişki bulunmaktadır, yani arzu edilebilirliğin girişimcilik niyetini olumsuz olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyet arasında ise önemli bir ilişki bulunmamıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.18.'e göre;

Tablo 5.18. *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması*

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	.454*	2.571	
GC -> SB	.227	-1.905	
YC -> DYT	.205*	-.239*	
SB -> DYT	.665*	-.687*	
GC -> ADK	.862*	.134	
SB -> ADK	.108*	.862*	6
ADK -> GN	.324*	.441	
DYT -> GN	.679*	-.567*	
Parametre	Kovaryans Değeri	Kovaryans Değeri	
YC-GC	.921*	.988*	
ADK-DYT	.953*	-.936*	

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Genel çevrenin algılanan davranış kontrolü üzerinde kuvvetli etkisi vardır, yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli sayılabilecek kuvvette bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisinin kuvveti ise nispeten düşüktür. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır. Sosyal baskı ise, davranışa yönelik tutumu algılanan davranış kontrolüne olan etkisinden daha kuvvetli olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı, davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak

algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır, algılanan davranış kontrolünün de etkisinin kuvvetli olmasına rağmen, davranışa yönelik tutum ile karşılaştırıldığında nispeten daha azdır.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenleri ile sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında ise önemli bir ilişki bulunmamaktadır, yakın çevre ile davranışa yönelik tutum arasında ise kuvvetli sayılabilecek olumsuz bir ilişki mevcuttur. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edilirlilik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli ve olumsuz ilişki tespit edilmiştir, yani arzu edilirliliğin girişimcilik niyetini olumsuz olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

İç Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.19.'a göre;

Tablo 5.19. İç Anadolu Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	.714*	.931*	3
GC -> SB	-.027	-.22	
YC -> DYT	.182*	-.211*	
SB -> DYT	.694*	-.697*	
GC -> ADK	.069*	.13*	
SB -> ADK	.819*	.82*	
ADK -> GN	.062	.045	

DT -> GN	.921*	-.938*
Parametre	Kovaryans Değeri	Kovaryans Değeri
YC-GC	.831*	.844*
ADK-DYT	.802*	-.715*

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, İç Anadolu Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisinin kuvveti ise nispeten düşüktür. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır, algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti ise düşüktür. Sosyal baskı ise, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolünü yakın kuvvetler ile etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı ve davranışa yönelik tutum değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edilirlık ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranış sergilemeleri açısından arzu edilirlık ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır, algılanan davranış ile girişimcilik niyeti arasında ise bir ilişki tespit edilmemiştir.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, İç Anadolu Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi nispeten düşük kuvvetli olmakla beraber olumsuzdur. Genel çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı görölmektedir, algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti ise nispeten düşüktür. Yakın

çevrenin ise sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi bulunmaktadır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edirlilik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında da kuvvetli olumsuz bir ilişki bulunmaktadır, yani arzu edirliliğin girişimcilik niyetini olumsuz olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyet arasında ise önemli bir ilişki bulunmamıştır.

Karadeniz Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.20.'ye göre;

Tablo 5.20. Karadeniz Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	.611*	.472*	5
GC -> SB	-.018	.239	
YC -> DYT	.126*	-.144	
SB -> DYT	.760*	-.773*	
GC -> ADK	.075	-.014	
SB -> ADK	.835*	.894*	
ADK -> GN	.059	.317	
DYT -> GN	.914*	-.655	
Parametre	Kovaryans Değeri	Kovaryans Değeri	
YC-GC	.860*	.886*	
ADK-DYT	.783*	-.929*	

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Karadeniz Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli

kuvvette bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisinin kuvveti ise nispeten düşüktür. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü üzerinde etkisi bulunmamaktadır. Sosyal baskı ise, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolünü neredeyse aynı kuvvet ile etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı ve davranışa yönelik tutum değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır, algılanan davranış ile girişimcilik niyeti arasında ise bir ilişki tespit edilmemiştir.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Karadeniz Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi bulunmamaktadır. Genel çevrenin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yakın çevrenin ise sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi bulunmaktadır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edirlilik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyet arasında ise bir ilişki bulunmamıştır.

Marmara Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırmasını gösteren Tablo 5.21.'e göre;

Tablo 5.21. Marmara Bölgesi'ne uygulanan YEM sonuçlarının karşılaştırması

Parametre	Tüm Katılımcılar Standardize Edilmiş Etki	İşletme 3. ve 4. Sınıf Standardize Edilmiş Etki	Sosyoekonomik sıralama
YC -> SB	.563*	.740*	
GC -> SB	.050	-.131	
YC -> DYT	.085*	-.063	
SB -> DYT	.749*	-.78*	
GC -> ADK	.014	.037	
SB -> ADK	.846*	.845*	1
ADK -> GN	.103	.24*	
DYT -> GN	.882*	-.733*	
Parametre	Kovaryans Değeri	Kovaryans Değeri	
YC-GC	.854*	.883*	
ADK-DYT	.812*	-.805*	

(* p<.05)

Tüm katılımcıların sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Marmara Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisinin kuvveti ise nispeten düşüktür. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü üzerinde etkisi bulunmamaktadır. Sosyal baskı ise, davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolünü neredeyse aynı kuvvet ile etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı ve davranışa yönelik tutum değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Benzer derecede kuvvetli beraber hareket etme eğilimi davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında da mevcuttur, bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Bu durum, katılımcıların girişimcilik davranışı sergilemeleri açısından arzu edirlilik ve uygulanabilirlik değişkenlerini birleşik tek bir değişken olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti

arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır, algılanan davranış ile girişimcilik niyeti arasında ise bir ilişki tespit edilmemiştir.

İşletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, Marmara Bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi bulunmamaktadır. Genel çevrenin sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yakın çevrenin ise sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi bulunmaktadır. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi aynı oranda olumsuz olmaktadır. Bu yönelim, sosyal baskının davranışa yönelik tutum veya arzu edilirlilik ve algılanan davranış kontrolü veya uygulanabilirlik değişkenleri üzerindeki etkisinde de görülmektedir. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyeti arasında kuvvetli derecede olumsuz ilişki varken, algılanan davranış kontrolü ile girişimcilik niyet arasında ise kuvveti düşük olmakla beraber olumlu bir ilişki vardır.

KOSGEB birinci teşvik bölgesi YEM sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, birinci teşvik bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde önemli sayılabilecek kuvvette bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki ise etkisi bulunmamaktadır. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır, algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti ise düşüktür. Sosyal baskının ise, davranışa yönelik tutum üzerinde etkisi bulunmamaktadır, algılanan davranış kontrolünü ise kuvvetli şekilde olumlu olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu

söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Sosyal baskı ile davranışa yönelik tutum arasında bir ilişki bulunmazken, algılanan davranış kontrolü arasında kuvvetli bir ilişki tespit edilmiştir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyet arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur.

KOSGEB ikinci teşvik bölgesi YEM sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, ikinci teşvik bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki ise kuvveti düşük olmakla beraber olumsuz etkisi mevcuttur. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır, algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti ise düşüktür. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyet arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur.

KOSGEB üçüncü teşvik bölgesi YEM sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, üçüncü teşvik bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi

yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki ise kuvveti düşük olmakla beraber olumsuz etkisi mevcuttur. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerindeki kuvvetli etkisi vardır, algılanan davranış kontrolü üzerindeki ise etkisi bulunmamaktadır. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edilirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyet arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur.

KOSGEB dördüncü teşvik bölgesi YEM sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, dördüncü teşvik bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki ise kuvveti düşük olmakla beraber olumsuz etkisi mevcuttur. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır, algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti ise düşüktür. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi aynı oranda olumsuz olmaktadır. Bu değişkenler

sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyet arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur.

KOSGEB beşinci teşvik bölgesi YEM sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, beşinci teşvik bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli bir etkisi vardır, davranışa yönelik tutum üzerindeki ise kuvveti düşük olmakla beraber olumsuz etkisi mevcuttur. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır, algılanan davranış kontrolü üzerindeki etkisinin kuvveti ise düşüktür. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi olumsuz olmaktadır. Bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyet arasında ise kuvvetli olumsuz ilişki mevcuttur.

KOSGEB altıncı teşvik bölgesi YEM sonuçlarına göre; Çevre değişkenleri olarak adlandırılan yakın çevre ve genel çevre büyük oranda beraber hareket etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, altıncı teşvik bölgesinde yaşayan katılımcıların çevreyi yakın veya genel olarak ayırmadıklarını ortaya koymaktadır. Çevre değişkenlerinin diğer değişkenler üzerindeki etkisi ise şu şekilde yorumlanabilir; Yakın çevrenin sosyal baskı üzerinde etkisi bulunmamaktadır, davranışa yönelik tutum üzerindeki ise kuvveti düşük

olmakla beraber olumsuz etkisi mevcuttur. Bu bölgede, genel çevrenin sosyal baskı üzerinde kuvvetli etkisi bulunmaktadır, algılanan davranış kontrolü üzerinde ise etkisi bulunmamaktadır. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Çevre değişkenlerinin beraber hareket etme eğilimleri dikkate alındığında sosyal baskı üzerinde çevrenin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Davranışa yönelik tutum ile algılanan davranış kontrolü değişkenleri arasında bulunan beraber hareket etme eğiliminin yönü olumsuzdur, yani bir değişkenin etkisi olumlu olarak gözlenirken diğer değişkenin etkisi aynı oranda olumsuz olmaktadır. Bu değişkenler sırası ile girişimcilik davranışının birey tarafından algılanan arzu edirlilik ve uygulanabilirliğini temsil etmektedirler. Sosyal baskı, davranışa yönelik tutumu kuvvetli olarak olumsuz etkilerken, algılanan davranış kontrolünü yaklaşık aynı kuvvet ile olumlu olarak etkilemektedir. Davranışa yönelik tutum ile girişimcilik niyet arasında ise kuvveti olumsuz ilişki mevcuttur.

YEM analizleri sonucunda elde edilen sonuçların topluca görüldüğü Tablo 5.22. aşağıda verilmiştir;

Tablo 5.22. YEM analizleri sonucunda elde edilen sonuçların toplu gösterimi

Bölge	Tüm	Akdeniz	Doğu Anadolu	Ege	Güneydoğu Anadolu	İç Anadolu	Karadeniz	Marmara	KOSGEB 1	KOSGEB 2	KOSGEB 3	KOSGEB 4	KOSGEB 5	KOSGEB 6
Sosyoekonomik sıra	-	4	7	2	6	3	5	1	-	-	-	-	-	-
Katılımcı	Tüm	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme	Tüm İşletme
YC -> SB	+	+	+	0	0	+	+	+	0	+	+	+	+	0
GC -> SB	+	+	+	+	0	0	0	0	0	0	0	+	0	+
YC -> DYT	+	+	-	0	0	+	-	+	-	+	0	0	-	-
SB -> DYT	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	0	-	-
GC -> ADK	+	+	+	0	0	+	0	+	0	+	0	+	+	0
SB -> ADK	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ADK -> GN	0	-	-	0	-	0	0	+	0	0	0	0	0	0
DYT -> GN	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	0	+	-	-
YC-GC	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ADK-DYT	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-

6. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarında en çok dikkat çeken nokta, katılımcı gruplarının (tüm katılımcılar, işletme 3. ve 4. sınıf öğrencileri) kendi içlerinde, değişkenlerin birbirlerine olan etkilerinin, ufak farklılıklar dışında neredeyse kendini sürekli olarak tekrar etmesidir. Dolayısı ile bu çalışmada coğrafi bölgelerin sosyoekonomik farklılıklarının girişimcilik niyetini etkileyen değişkenler üzerinde önemli bir etkisi tespit edilmemiştir. Aynı durum, KOSGEB teşvik bölgelerinde de geçerlidir. KOSGEB teşvik bölgelerinde ise göze çarpan neredeyse tek fark; genel çevrenin sosyal baskı üzerindeki etkisinde görülen değişimdir. Bu durum, katılımcılar tarafından referans olarak kabul edilen kişi veya grupların ağırlıklı olarak kişilerin yakın çevresindeki kişi veya gruplar olduğu, genel veya uzak çevredeki kişi ve grupların girişimcilik kararı üzerindeki etkisinin ise az olduğu veya hiç olmadığını ortaya koymuştur.

Analizler sonucunda görülen tekrar eden sonuçlar ve çevrenin diğer değişkenler üzerindeki belirgin etkisi, yeni kurumsal kuram çerçevesinde açıklanabilir. Kurumsal kuramın temelini oluşturan kurum kavramı, toplumda organize olmuş, yerleşmiş, kabul edilmiş, prosedürleri belli sosyal ilişkiler düzenini ve topluluğunu ifade etmektedir. Örneğin evlilik, mukavele, sigorta, işletme, el sıkma (tokalaşma) birer “kurum” örneğidir (Koçel, 2013). Kurumsal kurama göre, örgütlerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri sadece etkili ve verimli olmalarına bağlı olmamakta; kurumsal çevre içerisinde ne derece kabul gördükleri de önem taşımaktadır. Kurumsal kuram, genel olarak, örgütsel düzenlemelerin şekillenmesinde sosyal ve kültürel çevrenin üzerinde durarak yerleşik kural, değer ve normların etkisine dikkat çekmektedir (Çakar ve Danışman, 2012). Kurumsal çevre, modernleşme süreciyle birlikte örgütlerin dışında ve üzerinde oluşmuş, ussallaştırılmış yapıları, kuralları, normları, inançları ve efsaneleri içeren bir çevredir. Örgütlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için, sadece teknik anlamda verimli olmaları yetmemekte, bu çevredeki kurumlara uyarak kendilerini meşru kılmaları gerekmektedir (Özen, 2010). Kurumsal kuram, belirli bir çevrede faaliyet göstermekte olan organizasyonların yapı ve işleyiş özellikleri ile çevrenin özellikleri arasında bir benzeşme, paralellik öngörmektedir. Eş biçimlilik veya eş biçimlilik (izomorfizm) olarak da adlandırılan bu benzerlik, organizasyon ile çevresi arasındaki ilişkiyi kuran en önemli faktördür (Koçel, 2013). Eş biçimlilik olarak ifade edilen benzeşme süreci ve mekanizmaları kurumsal kuramın temel inceleme alanını oluşturmaktadır (Çakar ve

Danışman, 2012). Zucker, kurumsallaşma derecesinin, eylemin gerçekleştiği ortama, aktörün konumuna ve rolüne bağlı olarak değişebileceğini belirtmektedir. Örneğin, örgüt gibi yapılandırılmış ortamlar aktörlerin kendilerinden kişisel değil biçimsel davranış beklendiğini varsaymasına neden olduğu için davranışlar daha yüksek derecede kurumsallaşmıştır (Sargut ve Özen, 2010). Buna göre; kişiler özellikle son yıllarda gündemde oldukça fazla yer işgal eden (moda haline gelen) ve çeşitli kurumlarda desteklenen girişimcilik faaliyetlerine aslında fazla bilgileri olmasa da “toplumdan geri kalmamak için”, bu durumu belli etmemeye çalışmakta olabilirler. Bu yoruma temel olarak, katılımcıların %82’sinin daha önce hiç kendi işlerini yapmamış olmaları gösterilebilir. Katılımcıların %74’ü kişisel olarak tanıdıkları girişimciler olduğunu belirtmişlerdir, bu durumda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun girişimcilik ile ilgili bilgisi tanıdıkları kişilerden, çevrelerinden ve basın yayın organlarından duydukları ile sınırlıdır. Bu durumun sonucu olarak da, girişimcilik ile ilgili içselleştirdikleri bilgileri olmadığı için neredeyse bütün katılımcı gruplarında tekrarlayan sonuçlar görülmüştür. Türkiye’deki iş ortamı Buğra (1997) tarafından, geç sanayileşmenin sonucu olarak, rekabet ve çatışma yerine işbirliği ve dayanışmaya dayanan Osmanlı devlet sisteminin kültürel değerlerinin ve ülkenin uluslararası sisteme bağlanma biçiminin, Türkiye’de kendine özgü bir iş sistemi yarattığını ifade etmektedir ve Türkiye’deki iş sisteminin devlete bağlı yapıda olduğu belirtmektedir. Girişimcilerin de, devlet tarafından verilen desteklerden daha kolay yararlanmak veya içinde bulundukları sektöre yönelik olumsuz müdahaleleri engellemek için birbirleri ile benzeşerek “topluluk içerisinde yer almayı” başka bir deyişle “göze batmamayı” seçmeleri veya küçüklükten başlayarak bu yönde yetiştirilmeleri araştırmada karşılaşılan benzer sonuçların sebebi olabilir.

Ekonomik gelişme ve büyümenin sürekli hale getirilebilmesi için kritik öneme sahip olan girişimciliğin, neredeyse 4 – 5 ülke büyüklüğünde olan ülkemizde geliştirilmesi için, öncelikle girişimci adaylarına kişisel özelliklerine ve yaşadıkları bölgeye uygun endüstrilerde özelleştirilmiş eğitimlerin verilmesi gerekliliği açıktır. Girişimcilik eğitim programlarını kişilerin ihtiyaçlarına cevap vermek, bölgelerin beklentilerine cevap vermek ve dolayısı ile de bölgelerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinin arttırılmasına yardımcı olacak şekilde kurgulanmalıdır. Ülkemizde bu özelleştirilmiş eğitimin verilebileceği kurumlardan biri de tüm Türkiye’ye yayılmış olan yapısı ile Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi’dir. Eğitim gören kişilerin ihtiyaçlarına cevap verecek

şekilde hazırlanan seçmeli dersler program dahiline kolaylıkla eklenebilir. Özelleştirilmiş eğitimler dahilinde günümüz teknolojisinden yararlanılarak işletme simülasyonları ve buna benzer çevrimiçi uygulamalar, görsel malzeme ile desteklenmiş başarı hikayeleri, ihtiyaca cevap verecek düzeyde bilgisayar ve e-ticaret gibi eğitimler de eklenebilir. Derslerin içeriklerinin ve sürelerinin belirlenmesi için detaylı analizler ve çalışmalar yapılması gereklidir. Ülkemizdeki şehirleri gelişmişlik düzeyine göre gruplandırarak teşvikler ve eğitim programları sağlayan KOSGEB'in bu sistemi de, yapılacak olan çalışmanın sonuçlarına göre tekrar düzenlenebilir.

Coğrafi bölgelerin kendi içlerinde tüm katılımcılar ile işletme 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sonuçları incelendiğinde ise farklı bir durum söz konusudur; girişimcilik durumunun arzu edilirliliği temsil eden davranışa yönelik tutum ile ilişkilendirilen değişkenlerin sonuçlarının neredeyse tüm bölgelerde değiştiği görülmektedir. Tüm katılımcı grubunda aralarında olumlu yönde ilişki bulunan yakın çevrenin davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi Doğu Anadolu Bölgesi hariç bütün bölgelerde, sosyal baskının davranışa yönelik tutum üzerindeki etkisi tüm bölgelerde, davranışa yönelik tutumun girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi tüm bölgelerde değişim göstererek ya ilişki olmayan hale gelmiş ya da olumsuz ilişki gösteren hale gelmiştir. Aralarında beraber hareket etme bağlantısı kurulan algılanan davranış kontrolü ile davranışa yönelik tutum arasındaki ilişki de tüm bölgelerde ters hareket etmeyi temsil eden olumsuz duruma dönüşmüştür. Bu durum, öğrenim gördükleri bölüm dahilinde aldıkları dersler ile girişimcilik ile ilgili bilgileri artmış olan öğrencilerin girişimcilik davranışı sergilemeden önce arzu edilirlilik değişkeninden önce konu ile ilgili diğer değerlendirmeleri yapmayı ön planda tuttıkları şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu yorumun doğrulanabilmesi için ilave çalışmaların yapılması gerektiği açıktır.

KAYNAKÇA

- Acs, Z.J., Carlsson, B. ve Karlsson, C. (1999). The linkages among entrepreneurship, smes and the macroeconomy. Z.J. Acs, B. Carlsson ve C. Karlsson (Editörler), *Entrepreneurship, Small and Medium-Sized Enterprises and the Macroeconomy* içinde (s.3- 42). İngiltere: Cambridge University Press.
- Acs, Z.J., ve Armington, C. (2002). Entrepreneurial activity and economic growth: An empirical analysis. *Kaufman Foundation*.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2001). Nature and operation of attitudes, *Annual Review of Psychology*, 52(1), 27-58.
- Ajzen, I. (2012). The theory of planned behavior. P.A.M. Lange, A.W. Kruglanski ve E. T. Higgins (Editörler), *Handbook of theories of social psychology* içinde (s. 438-459). Londra: Sage.
- Allinson, C. W. ve Hayes, J. (1996). The cognitive style index: A measure of intuition-analysis for organizational research, *Journal of Management Studies*, 33(1), 119-135.
- Allinson, C.W., Chell, E. ve Hayes, J. (2000). Intuition and entrepreneurial behaviour, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9(1), 31-43.
- Anderson, A. (2000). Paradox in the periphery: an entrepreneurial reconstruction, *Entrepreneurship and Regional Development*, 12, 91-109.
- Anderson, A., ve S, Jack. (2002). The articulation of social capital in entrepreneurial networks: A glue or a lubricant? *Entrepreneurship and Regional Development*, 14(3), 193-210.
- Autio, E., Keeley, R.H., Klofsten, M., Parker, G.G.C., ve Hay, M. (2001). Entrepreneurial intent among students in scandinavia and in the usa. *Enterprise & Innovation Management Studies*, 2(2), 145-160.
- Bagozzi, R.P., Baumgartner, H., ve Yi, Y. (1992). State vs. action orientation and the theory of reasoned action, *Journal of Consumer Research*, 18(4), 505- 518.
- Baldwin, J., (1999). *A Portrait Of Entrants and Exits*. Ottawa: Statistics Canada.
- Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*. NJ: Prentice Hall.

- Barkovic, D., Kruzic, D. (2010). *Students' perceptions and intentions towards entrepreneurship: the empirical findings from croatia*. The Business Review, 14(2), 209–215.
- Baron, R. (2004). *Potential benefits of the cognitive perspective*, Journal of Business Venturing, 19, 169-72.
- Bechard, J.P. ve Toulouse, J.M. (1991). Entrepreneurship and education: viewpoint from education, *Journal of Small Business and Enterprise*, 9(1), 3-13.
- Begley, T.M., Boyd, D. P. (1987). Psychological characteristics associated with performance in entrepreneurial firms and smaller businesses, *Journal of Business Venturing*, 2, 79-93.
- Bird, B., Jelinek, M. (1988). The operation of entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 13(2), 21-29.
- Block, Z. ve Stumpf, S.A. (1992). Entrepreneurship education research: Experience and challenge. D.L. Sexton ve J.D. Kasarda (Editörler), *State of the art of entrepreneurship* içinde (s.17-42), Boston: The Coleman Foundation.
- Boissin, J.-P., Branchet, B., Emin, S. ve Herbert, J.I. (2009). Students and entrepreneurship: a comparative study of france and the united states, *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 22(2), 101-122.
- Boyd, N.G. ve Vozikis, G.S. (1994). The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(4), 63-67.
- Branchflower, D.G. (1998). *Entrepreneurship and the Youth Labour Market Problem*. Paris: OECD.
- Branchflower, D.G. ve B. Meyer (1994). A Longitudinal Analysis of Young Entrepreneurs in Australia and the United States. *Small Business Economics*, 6(1), 1-20.
- Brice, J.Jr. (2002). *The Role Of Personality Dimensions and Occupational Preferences On The Formation Of Entrepreneurial Intentions*. Mississippi:Mississippi State University.
- Brockhaus, R.H. (1979). An Exploration of Factors Affecting the Entrepreneurial Decision: Personal Characteristics vs Environmental Characteristics, *Proceedings of the Academy of Management*, NY:AOM, s.509-520.
- Buckley, R.M., Peach, E.B. ve Weitzel, W. (1989). Are business programs adequately preparing students for the business world? *Journal of Education for Business*, 65, 101-105.

- Buckley, R.M., Wren, D.A. ve Michaelsen, L.K. (1992). The role of managerial experience in the management education process: status, problems, and prospects, *Journal of Management Education*, 16(3), 303-313.
- Buğra, A., (1997). *Devlet ve işadamları* (Çev: F. Adaman). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bullough, A., Renko, M. ve Myatt, T. (2013). Danger zone entrepreneurs: the importance of resilience and self-efficacy for entrepreneurial intentions, *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 38(3).
- Busenitz, L.W., Gomez, C. ve Spencer, J.W. (2000). Country institutional profiles: unlocking entrepreneurial phenomena. *Academy of Management Journal*, 43(5), 994-1003.
- Bygrave, W., Minniti, M. (2000). The social dynamics of entrepreneurship, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 24(3) 25-36.
- Carey, T.A., Flanagan, D.J. ve Palmer, T.B. (2010). An examination of university student entrepreneurial intentions by type of venture, *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 15(4), 503-517.
- Carr, J.C., Sequeira, J.M. (2007). Prior family business exposure as intergenerational influence and entrepreneurial intent: a theory of planned behavior approach, *Journal of Business Research*, 60(10), 1090-1098.
- Carree, M.A., Thurik, A.R. (2003). The impact of entrepreneurship on economic growth. J.A. Zoltan ve D.B. Audretsch (Editörler), *The Handbook of Entrepreneurship Research* içinde (s. 437-471). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Casson, M. (2003). Entrepreneurship, business culture and the theory of the firm. Z.J. Acs ve D.B. Audretsch (Editörler), *The Handbook of Entrepreneurship Research* içinde (s. 223-246). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Chell, E. (2000). Towards researching the 'opportunistic entrepreneur': a social constructionist approach and research agenda, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9, 63-80.
- Chell, E., Haworth, J. ve Brearley, S. (1991). *The Entrepreneurial Personality: Concepts, Cases and Categories*, Londra: Routledge.
- Chen, C.C., Greene, P.G. ve Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of Small Business Venturing*, 13(4), 295-316.
- Chuluunbaatar, E., Ottavia, D.B.L. ve Kung, S.F. (2011). The entrepreneurial start-up process: the role of social capital and the social economic condition, *Asian Academy of Management Journal*, 16(1), 43-71.

- Conner, M. ve Armitage, C. J. (1998). Extending the theory of planned behavior: A review and avenues for further research, *Journal of Applied Social Psychology*, 28, 1429-1464.
- Conner, M., Armitage, C.J. (1998). Extending the theory of planned behavior: a review and avenues for further research. *Journal of Applied Social Psychology*, 28(15), 1429-1464.
- Conner, M., Sheeran, P., Norman, P. ve Armitage, C.J. (2000). Temporal stability as a moderator of relationships in the theory of planned behaviour, *British Journal of Social Psychology*, 39(4), 469-493.
- Corbett, A. (2007). Learning asymmetries and discovery of entrepreneurial opportunities, *Journal of Business Venturing*, 22(1), 97-118.
- Crant, J.M. (1996). The proactive personality scale as a predictor of entrepreneurial intentions, *Journal of Small Business Management*, 34(3), 42-49.
- Cromie, S. (2000). Assessing entrepreneurial inclinations: some approaches and empirical evidence, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9, 7-30.
- Çakar. M., Danışman, A. (2012). Kurumsal kuram. Sözen, C.H. ve Basım, H.N. (Editörler), *Örgüt Kuramları* içinde (s.241-269). İstanbul:Beta Yayınları.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- de Clercq, D., Honig, B. ve Martin, B. (2012). The roles of learning orientation and passion for work in the formation of entrepreneurial intention, *International Small Business Journal*, 24(4), 339-358.
- do Paço, A.M.F., Ferreira, J.M., Raposo, M., Rodrigues, R.G. ve Dinis, A. (2011). Behaviours and entrepreneurial intention: empirical findings about secondary students, *Journal of International Entrepreneurship*, 9(1), 20-38.
- Doğan, S. (2010). *Avrupa Birliği'nin Girişimcilik Politikası Kobi Yaklaşımı ve Türkiye*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Douglas, E.J. ve Shepherd, D.A. (2002). Self-employment as a career choice: attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(3), 81-90.
- Drennan, J., Kennedy, J. ve Renfrow, P. (2005). Impact of childhood experiences on the development of entrepreneurial intentions, *International Journal of Entrepreneurship & Innovation*, 6(4), 231-238.
- Drucker, P.F. (1985) *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*, NY: Harper and Row.

- Ekici, E., Turan, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi: planlanmış davranışlar teorisi ve girişimcilik eğitiminin rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 201-215.
- Engle, R.L., Dimitriadi, N., Gavidia, J.V., Schlaegel, C., Delanoe, S., Alvarado, I., He, X., Buame, S. ve Wolff, B. (2010). Entrepreneurial intent: a twelve-country evaluation of Ajzen's model of planned behavior, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 16(1), 36-58.
- Fayolle, A., Gailly, B. ve Lassas-Clerc, N. (2006). Assessing the impact of entrepreneurship education programmes: a new methodology, *Journal of European Industrial Training*, 30(9), 701-720.
- Fayolle, A., Klandt, H. (2006). *International Entrepreneurship Education: Issues And Newness*, USA:Edward Elgar Publishing.
- Fini, R., Grimaldi, R., Marzocchi, G.L. ve Sobrero, M. (2010). The determinants of corporate entrepreneurial intention within small and newly established firms, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(2), 387-414.
- Fishbein, M., Ajzen, I. (1975) *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction To Theory And Research*, MA: Addison-Wesley.
- Fitzsimmons, J.R., Douglas, E.J. (2011). Interaction between feasibility and desirability in the formation of entrepreneurial intentions, *Journal of Business Venturing*, 26(4), 431-440.
- Fretschner, M., Weber, S. (2013). Measuring and understanding the effects of entrepreneurial awareness education, *Journal of Small Business Management*, 51(3), 410-428.
- Gardner, D.G., Pierce, J.L. (1998). Self-esteem and self-efficacy within the organizational context: An empirical comparison, *Group and Organization Management*, 23, 48-70.
- Gartner, W.B. (1988). Who is an entrepreneur? is the wrong question. *American Journal of Small Business*, 12(4), 11-32.
- Gartner, W.B., Shaver, K.G., Gatewood, E.J. ve Katz, J. (1994). Finding the entrepreneur in entrepreneurship, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(3), 5-10.
- Gelderen, M.v., Brand, M., Praag, M.v., Bodewes, W., Poutsma, E., Gils, A.v. (2008). Explaining entrepreneurial intentions by means of the theory of planned behaviour. *Career Development International*, 13(6), 538-559.
- Giacomin, O., Janssen, F., Pruett, M., Shinnar, R., Llopis, F. ve Toney, B. (2011). Entrepreneurial intentions, motivations and barriers: differences among american, asian and european students, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2), 219-238.

- Glanz, K., Rimer, B.K. ve Lewis, F.M. (2002). *Health Behavior and Health Education: Theory, Research and Practice*, San Fransisco: Wiley and Sons.
- Global Entrepreneurship Monitor. (2002). *Executive Report*. Londra.
- Global Entrepreneurship Monitor. (2006). *Executive Report*. Londra.
- Good, T.L., Brophy, J.E. (1990). *Educational Psychology: a Realistic Approach*, NY: Longman.
- Gorman, G., Hanlon, D., King, W. (1997). Some research perspectives on entrepreneurship education, enterprise education, and education for small business management: a ten year literature review, *International Small Business Journal*, 15(3), 56-77.
- Greene, P.G., Rice, M.P. (2007). *Entrepreneurship Education, The International Library of Entrepreneurship*, MA, USA.
- Guerrero, M., Rialp, J., Urbano, D. (2008). The impact of desirability and feasibility on entrepreneurial intentions: a structural equation model, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 4(1), 35-50.
- Guzman-Alfonso, C., Guzman-Cuevas, J. (2012). Entrepreneurial intention models as applied to Latin America, *Journal of Organizational Change Management*, 25(5), 721-735.
- Hall, C. (2002). *Profile of SMEs and SME Issues in APEC 1990-2000*. Singapore: APEC Secretariat.
- Hart, D. (Editör) (2003). *The Emergence of Entrepreneurship Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harvey, M., Evans, R.E. (1995). Strategic windows in the entrepreneurial process, *Journal of Business Venturing*, 10(5), 331-347.
- Hatten, T. S., Ruhland, S. K. (1995) Student attitude toward entrepreneurship as predicted by participation in an SBI program, *Journal of Education for Business*, 70(4), 224-228.
- Hisrich, R. ve Peters, M. (2002). *Entrepreneurship*. NY: McGraw-Hill.
- Holmquist, C., Elisabeth, S. (1988). Women as entrepreneurs in sweden: conclusions from a survey. *Frontiers of Entrepreneurship Research*. MA: Babson College, 626-642.
- Iakovleva, T., Kolvereid, L. ve Stephan, U. (2011). Entrepreneurial intentions in developing and developed countries, *Education and Training*, 53(5), 353-370.

- Jones, K. (1989). Running, or stumbling through, simulations, *Simulation Games for Learning*, 19(4), 160-167.
- Gwynne, P. (2008). More schools teaching entrepreneurship. *Research Technology Management*, 51(2), 6-8.
- Kantis, H. (2002). *Entrepreneurship in Emerging Economies: The Creation and Development of New Firms in Latin America and East Asia*. Washington DC: Inter- American Development Bank.
- Katz, J., Gartner, W. (1988). Properties of emerging organisations, *Academy of Management Review*, 13(3), 429-441.
- Katz, J.A., (2007). Education and Training in Entrepreneurship. J.R. Baum, M. Frese, R.A. Baron, (Editörler), *The Psychology of Entrepreneurship* içinde (s. 209-235). NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kautonen, T., Luoto, S. ve Tornikoski, E.T. (2010). Influence of work history on entrepreneurial intentions in 'prime age' and 'third age': A preliminary study, *International Small Business Journal*, 28(6), 583-601.
- Kautonen, T., Tornikoski, E.T. ve Kibler, E. (2011). Entrepreneurial intentions in the third age: the impact of perceived age norms, *Small Business Economics*, 37(2), 219-234.
- Kautonen, T., van Gelderen, M. ve Tornikoski, E.T. (2013). Predicting entrepreneurial behaviour: a test of the theory of planned behaviour, *Applied Economics*, 45(6), 697-707.
- Kenworthy U'Ren, A.L. (2001). *Entrepreneurs' goal establishment-attainment processes: A longitudinal examination*, US:University of North Carolina.
- Kermit, W. (2008). Entrepreneurial intention research: implications for entrepreneurship education. *Journal of Entrepreneurship Education*, Annual 2008.
- Kets de Vries, M.F.R. (1977). The entrepreneurial personality: a person at the crossroads. *The Journal of Management Studies*, (February), 34-57.
- Kibler, E. (2013). Formation of entrepreneurial intentions in a regional context, *Entrepreneurship & Regional Development*, 25(3-4), 293-323.
- Kickul, J., Gundry, L.K., Barbosa, S.D. ve Whitcanack, L. (2009). Intuition versus analysis? testing differential models of cognitive style on entrepreneurial self-efficacy and the new venture creation process, *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 33(2), 439-453.
- Kiessling, T.S. ve Richey, R.G. (2004). Examining the theoretical inspirations of a management guru: Peter F. Drucker and the Austrian School of Economics, *Management Decision*, 42(10), 1269-1283.

- Kim, M.-S., Hunter, J.E. (1993), Relationships among attitudes, behavioral intentions, and behavior: a meta-analysis of past research, Part 2, *Communication Research*, 20(3), 331-364.
- Kirby, D.A. (2003) *Entrepreneurship*. UK:McGraw Hill.
- Kirchhoff, B.A. (1994). *Entrepreneurship and Dynamic Capitalism: The Economics of Business Firm Formation and Growth*. CT: Praeger Publishers.
- Kobia, M., Sikalieh, D. (2010). Towards a search for the meaning of entrepreneurship, *Journal of European Industrial Training*, 34(2),110-127.
- Koçel, T. (2013). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul:Beta.
- Koçoğlu, M. ve Hassan, M.U. (2013). Assessing entrepreneurial intentions of university students: a comparative study of two different cultures: turkey and pakistani. *European Journal of Business and Management*, 13(5), 243-252.
- Kolvereid, L. (1996). Organisational employment versus self-employment: reasons for career choice intentions, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 20(3), 23-31.
- Kolvereid, L., Isaksen, E. (2006). New business start-up and subsequent entry into self-employment, *Journal of Business Venturing*, 21(6), 866-885.
- Kosgeb. (2015). *2016-2020 Stratejik Plan*. Ankara.
- Kosgeb. (2017). *2017 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Krueger, N., Brazeal, D. (1994). Entrepreneurial potential and potential entrepreneurs, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(3), 91-105.
- Krueger, N., Reilly, M., ve Carsrud, A. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5-6), 411-432.
- Krueger, N.F. (2007). What lies beneath? the experiential essence of entrepreneurial thinking, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31(1), 123-138.
- Krueger, N.F. ve Carsrud, A. (1993). Entrepreneurial intentions: applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, (5), 315-330.
- Kuratko, D. (2005) The emergence of entrepreneurship education: development, trends, and challenges, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(5), 577-598.
- Laguna, M. (2013). Self-efficacy, self-esteem, and entrepreneurship among the unemployed, *Journal of Applied Social Psychology*, 43(2), 253-262.
- Landstrom, H. (2005). *Pioneers in entrepreneurship and small business research*. New York:Springer.

- Lanero, A., Vazquez, J.L., Gutierrez, P. ve Garcia, M.P. (2011). The impact of entrepreneurship education in european universities: an intention-based approach analyzed in the spanish area, *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 8(2), 111-130.
- Lee, S., Wong, P. (2004). An exploratory study of technopreneurial intentions: a career anchor perspective, *Journal of Business Venturing*, (19), 7-28.
- Lewis, K. (2005). The best of intentions: future plans of young enterprise scheme participants, *Education and Training*, 47(7), 470-483.
- Liargovas, P.G., Skandalis, K.S. (2012). Motivations of migrant entrepreneurship in Greece: a factor analysis approach, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 19(4), 627-639.
- Linan, F. ve Fayolle, A. (2015). A systematic literature review on entrepreneurial intentions: citation, thematic analyses, and research agenda. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11(4), 907-933.
- Linan, F., Chen, Y. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617.
- Linan, F., Santos, F. J. (2007). Does social capital affect entrepreneurial intentions?, *International Advances in Economic Research*, 13(4), 443-453.
- Linan, F., Urbano, D., Guerro, M. (2011). Regional variations in entrepreneurial cognitions: start-up intentions of university students in Spain. *Entrepreneurship & Regional Development*, 23(3-4), 187-215.
- Locke, E.A., Latham, G.P. (1990). *A Theory of Goal Setting and Task Performance*, NJ:Prentice-Hall.
- London, M. (1983). Toward a theory of career motivation, *Academy of Management Review*, 8(4), 620-630.
- Loras, J., Vizcaino, J. (2013). Is technical training an obstacle to entrepreneurship?, *Management Decision*, 51(5), 999-1010.
- Low, M.B., MacMillan, J.C. (1988). Entrepreneurship: past research and future challenges. *Journal of Management*, (14), 139-161.
- Lowrey, Y. (2003). *The Entrepreneur and Entrepreneurship: A Neoclassical Approach*. Washington, DC: Small Business Administration.
- Lundstrom, A. ve Stevenson, L.A. (2005). *Entrepreneurship Policy: Theory And Practice*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

- MacDonald, A. P. (1970). Revised scale for ambiguity tolerance: reliability and validity, *Psychological Reports*, (26-6).
- Malebana, J. (2014). Entrepreneurial intentions of south african rural university students: a test of the theory of planned behaviour, *Journal of Economics and Behavioral Studies*, 6(2), 130.
- Marakas, G., Yi, M., ve Johnson, R. (1998). The multilevel and multifaceted character of computer self-efficacy: Toward clarification of the construct and an integrative framework for research, *Information Systems Research*, 9,(2), 126- 163.
- Matlay, H. (2006). Researching entrepreneurship and education, *Education and Training*, 48(8-9), 704-718.
- McClelland, D. (1961). *The Achieving Society*. NJ: Van Nostrand.
- McGee, J.E., Peterson, M., Mueller, S.L. ve Sequeira, J.M. (2009). Entrepreneurial self-efficacy: refining the measure, *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 33(4), 965-988.
- McMullen, J., Shepherd, D. (2006). Entrepreneurial action and the role of uncertainty in the theory of the entrepreneur, *Academy of Management Review*, 31(1), 132-152.
- Mitchell, R.K., Busenitz, L., Bird, B., Gaglio, C.M., McMullen, J., Morse, E., Smith, J. (2007). The central question in entrepreneurial cognition research, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31(1), 1-27.
- Mitton, D.G. (1989). The complete entrepreneur, *Entrepreneurship Theory and Practice*, (13), 9-19.
- Moriano, J.A., Gorgievski, M., Laguna, M., Stephan, U. ve Zarafshani, K. (2012). A cross-cultural approach to understanding entrepreneurial intention, *Journal of Career Development*, 39(2), 162-185.
- Mueller, S. (2011). Increasing entrepreneurial intention: effective entrepreneurship course characteristics, *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 13(1), 55-74.
- Müftüoğlu, M., Durukan, T. (2004). *Girişimcilik ve Kobiler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Munier, F. (2013). Schumpeterian Entrepreneur. E.G. Carayannis (Editör), *Encyclopedia Of Creativity, Invention, Innovation, and Entrepreneurship* içinde (s. 1571-1574). New York: Springer-Verlag.
- Nabi, G., Linan, F. (2013). Considering business start-up in recession time: the role of risk perception and economic context in shaping the entrepreneurial intent, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 19(6), 633-655.

- Naktiyok, A., Nur Karabey, C. and Caglar Gulluce, A. (2010). Entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention: the turkish case, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 6(4), 419-435.
- Oosterbeek, H., van Praag M. ve IJsselstein, A. (2007). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship competencies and intentions: an evaluation of the junior achievement student mini-company program, *Jena Economic Research Papers*, (2008), 1-27.
- Othman, N., Mansor, M. (2012). Entrepreneurial intentions among polytechnic students in Malaysia, *International Business Management*, 6(4), 517-526.
- Özer, A. (2017). İç girişimcilerin örgütsel bağlılığını etkileyen faktörler: girişimci özellikleri ve iç girişimcilik iklimi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Beykent Üniversitesi:İstanbul.
- Pajares, F. (1997). Current directions in self-efficacy research. M. Maehr ve P. Pintrich (Editörler), *Advances in Motivation and Achievement* içinde (s. 1-49). US:JAI Press.
- Parsley, C., Erwin, D. (2004). *Growth Firms Project: Key Findings*. Ottawa: Industry Canada.
- Peterman, N.E., Kennedy, J. (2003). Enterprise education: Influencing students' perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2), 129-144.
- Pruett, M., Shinnar, R., Toney, B., Llopis, F. ve Fox, J. (2009). Explaining entrepreneurial intentions of university students: a cross-cultural study, *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 15(6), 571-594.
- Purrrington, C.A., K.E Bettcher (2001). *From The Garage To The Boardroom: The Entrepreneurial Roots Of America's Largest Corporations*. Washington DC: The National Commission on Entrepreneurship.
- Ratten, V., Ratten, H. (2007). Social cognitive theory in technological innovations. *European Journal of Innovation Management*, 10(1), 90-108.
- Reiss, S. (2012). Intrinsic and extrinsic motivation, *Teaching of Psychology*, 39(2), 152-156.
- Rettab, B. (2001). *The Emergence of Ethnic Entrepreneurship: A conceptual framework. Research Report 0103*. Zoetermeer: EDVI Business & Policy Research.
- Reynolds PD. (2000). National panel study of U.S. business startups: background and methodology. J. Katz (Editör), *Databases For The Study Of Entrepreneurship, Advances In Entrepreneurship, Firm Emergence And Growth* içinde (4). Amsterdam: Elsevier Science.

- Reynolds, P.D., Hay, M., Camp, S.M. (1999). *Global Entrepreneurship Monitor, 1999 Executive Report*. US: Babson College.
- Reynolds, P.D., Sammis B.W. (1997). The entrepreneurial process. *Quorum Books. of Economics and Business*, (53). 225-235.
- Rhodes, R.E., Courneya, K.S. (2003). Investigating multiple components of attitude, subjective norm, and perceived control: an examination of the theory of planned behaviour in the exercise domain, *British Journal of Social Psychology*, 42(1), 129-146.
- Rotter, J. (1966). Generalised experiences for internal versus external control of reinforcement, *Psychological Monographs*, 80(1), 1-28.
- Ryan, R.M. (2012). *The Oxford Handbook Of Human Motivation*. Oxford: Oxford University Press, Inc.
- Ryan, R.M., Deci, E.L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions, *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54- 67.
- Özen, Ş. (2010). Yeni kurumsal kuram: örgütleri çözümlemede yeni ufuklar ve yeni sorunlar. A.S. Sargut ve Ş. Özen (Editörler), *Örgüt Kuramları* içinde (s.237-330). Ankara:İmge Kitabevi.
- Scarpetta, S., Hemmings, P., Tressel, T., Woo, J. (2002). *The Role of Policy and Institutions for Productivity and Firm Dynamics: Evidence from Micro and Industry Data*. Paris: OECD.
- Schoon, I. (2001). Teenage job aspirations and career attainment in adulthood: a 17-year follow-up study of teenagers who aspired to become scientists, health professionals, or engineers. *International Journal of Behavioral Development*. 25(2), 124 – 132.
- Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sexton, D.L., Upton, N.B. (1987). Evaluation of an Innovative Approach to Teaching Entrepreneurship, *Journal of Small Business Management*, 25(1), 35-43.
- Shane, S. (2003). *A General Theory Of Entrepreneurship. The Individual-Opportunity nexus*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, Inc.
- Shane, S., Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226.
- Shapero, A. (1975). The displaced, uncomfortable entrepreneur, *Psychology Today*, (9), 83-133.

- Shapero, A. (1984). The Entrepreneurial Event. C. Kent (Editör), *The Environment for Entrepreneurship* içinde (s. 21-40). Mass: Lexington Books.
- Shapero, A., Sokol, L., (1982). The Social Dimensions of Entrepreneurship. C. Kent, D. Sexton ve K. Vesper (Editörler), *Encyclopaedia of Entrepreneurship* içinde (s.72-90). New Jersey: Prentice Hall.
- Shaver, K., Scott, L. (1992). Person, process, and choice: the psychology of new venture creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(2), 23-45.
- Sheeran, P. (2002). Intention-behavior relations: a conceptual and empirical review, *European Review of Social Psychology*, 12(1), 1-36.
- Shepherd, G.J. (1987). Individual differences in the relationship between attitudinal and normative determinant of behavioral intent, *Communication Monographs*, 54, 221-230.
- Simon, M., Houghton, S.M., Aquino, K. (2000). Cognitive biases, risk perception, and venture formation: how individuals decide to start companies, *Journal of Business Venturing*, 15(2), 113-134.
- Siu, W.S., Lo, E.S. (2013). Cultural contingency in the cognitive model of entrepreneurial intention', *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 37(2), 147-173.
- Skinner, B.F. (1953). *Science and Human Behaviour*. NY: Macmillan.
- Solesvik, M. Z. (2013) 'Entrepreneurial motivations and intentions: investigating the role of education major', *Education + Training*, 55(3), pp. 253-271.
- Solesvik, M. Z., Westhead, P., Kolvereid, L. and Matlay, H. (2012) 'Student intentions to become self-employed: The Ukrainian context', *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 19(3), s. 441-460.
- Sommer, L., Haug, M. (2011). Intention as a cognitive antecedent to international entrepreneurship-understanding the moderating roles of knowledge and experience, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(1), 111-142.
- Souitaris, V., Zerbinati, S., Al-Laham, A. (2007). Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? the effect of learning, inspiration and resources, *Journal of Business Venturing*, 22(4), 566-591.
- Spoonley, P., Dupuid, A., de Bruin, A. (2004). *Work and working in the twenty- first century New Zealand*. Palmerston North:Dunmore Press.
- Steers, R. M., Mowday, R. T. and Shapiro, D. L. (2004) 'The future of work motivation theory', *Academy of Management Review*, 29(3), pp. 379-387.

- Stewart, W.H.Jr., Roth, P.L. (2001). Risk propensity differences between entrepreneurs and managers: a meta-analytic review, *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 145-53.
- Storey, D. (1994). *Understanding the Small Business Sector*. London/New York: Routledge.
- Tavakol M., Dennick R. (2011). Post-examination analysis of objective tests. *Med Teach*, 33(6), 447-458.
- Thompson, E.R. (2009). Individual entrepreneurial intent: construct clarification and development of an internationally reliable metric. *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 33(3), 669-694.
- Tkachev, A. and Kolvereid, L. (1999) 'Self-employment intentions among Russian students', *Entrepreneurship and Regional Development*, 11(3), pp. 269-280.
- Turgut, M.F., Baykul, Y. (2012). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türker, D., Selçuk, S.S. (2009). Which factors affect entrepreneurial intention of university students? *Journal of European Industrial Training*, 33(2), 142–159.
- Tüik. (2016). *Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri Raporu*. Ankara.
- Tüsiad. (2002). *Türkiye’de girişimcilik*. İstanbul.
- United Nations Development Programme (2004). Unleashing entrepreneurship: making business work for the poor. *Report to the Secretary-General of the United Nations by the Commission on the Private Sector & Development*. New York: UNDP.
- Valliere, D. (2013). Towards a schematic theory of entrepreneurial alertness. *Journal of Business Venturing*, 28(2013), 430–442.
- Van Gelderen, M., Jansen, P. (2006). Autonomy as a start-up motive, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 13(1), 23-32.
- Vinogradov, E., Kolvereid, L., Timoshenko, K. (2013). Predicting entrepreneurial intentions when satisfactory employment opportunities are scarce. *Education+Training*, 55(7), 719–737.
- Vroom, V. H. (1964). *Work and motivation*. New York: John Wiley.
- Wach, K., Wojciechowski, L. (2016). Entrepreneurial intentions of students in Poland in the view of Ajzen’s theory of planned behaviour. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 4(1), 83-93.
- Walker, E.A., Webster, B.J. (2007). Gender, age and self-employment: some things change, some stay the same, *Women In Management Review*, 22(2), 122-135.

- Webb, T.L., Sheeran, P. (2006). Does changing behavioral intentions engender behavior change? a meta-analysis of the experimental evidence, *Psychological Bulletin*, 132(2), 249-268.
- Welsh, John A. and Jeffrey F. White (1981). A Small Business is not a Little Big Business. Harvard Business Review.
- Wennekers, S., Thurik, R. (1999). Linking entrepreneurship and economic growth. *Small Business Economics*, (13), 27-55.
- Wildeman, R.E., Geert Hofstede, N.G. Noorderheven, Roy Thurik, W.H.J. Verhoeven and Sander Wennekers (1999). Self-employment in 23 OECD countries, the role of cultural and economic factors. *Research report 9811/E*. Zoetermeer: EIM Business & Policy Research.
- Wilken, P.H. (1979). *The Emergence of Entrepreneurship and its Significance for Economic Growth and Development*. In *Entrepreneurship: A Comparative and Historical Study*. NJ: Ablex.
- Wu, S., Wu, L. (2008). The impact of higher education on entrepreneurial intentions of university students in china, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(4), 752-774.
- Yurtkoru, E.S., Kabadayı Kuşçu, Z., Doğanay, A. (2014). Exploring the antecedents of entrepreneurial intention on turkish university students. *10th International Strategic Management Conference*, İstanbul:Okan Üniversitesi. s.841-840.
- Zhang, Y., Duysters, G., Cloudt, M. (2013). The role of entrepreneurship education as a predictor of university students' entrepreneurial intention, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 10(3), 1-19.
- Zhao, H., Hills, G.E., Seibert, S. (2005). The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1265-1272.
- Zuckerman, M, Reis, H.-T. (1978). Comparisons of three models predicting altruistic behaviour, *Journal of Personality and Social Psychology*, (36), 408-510.

İnternet Kaynakları:

- http-1 <https://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21528> (Erişim Tarihi: 13.03.2017)
- http-2 <https://www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24820> (Erişim Tarihi: 13.03.2017)
- http-3 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24863> (Erişim Tarihi: 13.03.2017)
- http-4 https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/16031tbs_temel_gostergeler_raporu_mart_2017.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2017)

http-5 <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do#>
(Erişim Tarihi: 13.03.2017)

http-6 <http://www.tesk.org.tr/tr/guncel/kredidestek/kosgebhizmet.pdf> (Erişim Tarihi:
13.05.2017)

http-7 <https://www.anadolu.edu.tr/universitemiz/sayilarla-universitemiz/ogrenci sayilari /2017-2018/eylul-2017>) (Erişim tarihi 28.04.2018)

EK 1 Ölçek Kullanım İzni

Re: Entrepreneurial Intention Questionnaire - Alpay VARDAR

10.04.2016 19:42

Re: Entrepreneurial Intention Questionnaire

Francisco Liñán <flinan@us.es>

29.03.2016 (Sal) 20:30

Kime: Alpay VARDAR <alpayvardar@anadolu.edu.tr>;

Bilgi: alpay.vardar@tei.com.tr <alpay.vardar@tei.com.tr>;

📎 6 ekin (2 MB)

EIQ v3.2.doc; EIQv2.doc; liñan chen 2009.pdf; Liñan Urbano Guerrero 2011.pdf; VIEQuestionnaire2013_11_20.doc; Liñan Moriano Jaén 2016 Onlinefirst.pdf;

Dear **Alpay**,

Thank you for your interest in our work.

Please find attached 3 versions of the EIQ and the papers in which they were used.

The first versions (EIQ2 and EIQ3) are designed as aggregated scales. The papers in which they were used are Liñán & Chen (2009) and Liñán, Urbano & Guerrero (2011), respectively.

More recently, within the VIE Project (<http://institucional.us.es/vie>), we have developed a newer and more refined questionnaire. In it, Personal Attitude and Subjective Norm has been measured by pondering personal beliefs with the relevance attached to each belief. I attached this newer version of the questionnaire (Original in Spanish, the translation made by ourselves), and one of the papers in which it was used (Liñán, Moriano & Jaén, 2016).

You can use them as you feel is best, but do please acknowledge your source.

Best regards,

--

Prof. Francisco Liñán

Universidad de Sevilla // University of Seville

Av. Ramon y Cajal, 1. E41018 - Sevilla (Spain)

T:+34.954554487. F:+34.954551636. M:+34.654982383. Skype: franciscolinanalcalde

Web: <http://personal.us.es/flinan> ; <http://www.masteremprendedoresus.com/>

Fayolle, Kyrö & Liñán (Eds.) (2015): *Developing, Shaping And Growing Entrepreneurship*. Edward Elgar.
http://www.e-elgar.com/bookentry_main.lasso?currency=US&id=16255

EK 2 Etik Kurul Kararı

Ana. Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 28/06/2016-E.72981

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : 22576088-050.99
Konu : 28.06.2016 tarihli 4/44 sayılı Etik
Kurul kararı hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 30/05/2016 tarihli ve 60670 sayılı yazı.

İlgi yazınız ekinde Rektörlüğümüze gönderilen Prof. Dr. A. Barış BARAZ'ın danışmanlığını yaptığı Doktora Programı öğrencisi Alpay VARDAR'ın "Girişimcilik Niyetine Etki Eden Değişkenlerin, Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Analizi Açıköğretim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı BAP kapsamında doktora tez çalışması incelenmiş olup, online olarak yapılacak ankete erişim öncesinde, "Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla ve istediğim taktirde çalışmadan ayrılabilceğimi bilerek katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum." şeklindeki kabul beyanını ifade eden gönüllü katılıma dair bir butonun kullanılması koşuluyla etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve uygulama dosyasının hazırlanmasında, ilgili kurumun, bulunması halinde Etik Kurulu Yönergesinin dikkate alınması konusunda gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Aydın AYBAR
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurulu Kararı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK 2 Etik Kurul Kararı (Devam)

Kayıt Tarihi: 30.05.2016

Protokol No: 60670

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Doktora Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Girişimcilik Niyetine Etki Eden Değişkenlerin, Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Analizi Açıköğretim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. A. Barış BARAZ
TEZ YAZARI:	Alpay VARDAR
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	—
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Aydın AYBAR
Rektör Yardımcısı / Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hayrettin TÜRK
Fen Bil.(Fen Fak.)

Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK
Sağlık Bil.(Ecz. Fak.)

Prof. Dr. Esra CEYHAN
Eğitim Bil. (Eğitim Bil. Ens.)

Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY
Sos. Bil.(İkt. Fak.)

Prof. Dr. Münevver ÇAKI
Güz. San. (Güz. San. Fak.)

İMZA/ TARİH

28.06/2016

(Handwritten signatures of Prof. Dr. Aydın Aybar, Prof. Dr. Hayrettin Türk, and Prof. Dr. Yusuf Öztürk)

(Handwritten signature of Prof. Dr. Esra Ceyhan)

EK 3 Girişimcilik Niyet Ölçeği

A. Girişimcilik eylemi ile ilgili olan aşağıdaki cümlelere 1 (hiç katılmıyorum) ile 7 (tamamen katılıyorum) arasında puan veriniz.

[illegible]

EK 3 Girişimcilik Niyet Ölçeği (Devam)

- B. Bütün avantaj ve dezavantajları göz önüne alarak (ekonomik, kişisel, sosyal tanınırlık, iş istikrarı, vb.), aşağıda belirtilen iş seçeneklerinin sizin için olan caziplik derecesine göre 1 (en düşük caziplik) ile 7 (en yüksek caziplik) arasında puan veriniz.

B1 - Çalışan
B2.- Girişimci

1	2	3	4	5	6	7
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- C. Toplumun girişimciliğe verdiği değer ile ilgili olan aşağıdaki cümlelere 1 (hiç katılmıyorum) ile 7 (tamamen katılıyorum arasında puan veriniz.

C1.- Yakın ailem girişimcilik eylemini diğer tüm eylemlerden ve kariyer seçeneklerinden üstün tutar
C2.- Ülkemdeki kültür, girişimcilik eyleminin gerçekleşmesi için uygundur
C3.- Girişimcinin ekonomideki rolü ülkemde genellikle olması gerekenden daha az takdir edilir
C4.- Arkadaşlarım girişimcilik eylemini diğer tüm eylemlerden ve kariyer seçeneklerinden üstün tutar
C5.- Ülkemdeki insanların çoğu girişimciliği kabul edilemez olarak görür
C6.- Ülkemde girişimcilik eylemi bütün risklerine rağmen değerli olarak görülür
C7.- Meslektaşlarım girişimcilik eylemini diğer tüm eylemlerden ve kariyer seçeneklerinden üstün tutar
C8.- Ülkemde girişimcilerin diğerlerinden daha avantajlı olduğu genel olarak düşünülür

1	2	3	4	5	6	7
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- D. Kendinizi aşağıda belirtilen girişimcilik yetenekleri/kabiliyetleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz ? 1 (tamamen yetersiz) ile 7 (tamamen yeterli) arasında puan veriniz.

D1.- Fırsatın fark edilmesi
D2.- Yaratıcılık
D3.- Problem çözme yeteneği
D4.- Liderlik ve iletişim yeteneği
D5.- Yeni hizmetler ve ürünlerin geliştirilmesi
D6.- Profesyonel ađ (network) yaratmak ve iş için yeni kişiler ile tanışmak

1	2	3	4	5	6	7
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- E. Girişimci olmayı ciddi anlamda hiç düşündünüz mü ? ☐ Yes ☐ No

EK 3 Girişimcilik Niyet Ölçeği (Devam)

9. İşinizi büyütmek için aşağıda belirtilen stratejileri uygulama eğiliminiz nedir ? 1 (hiç düşünmem) ile 7 (tamamen düşünürüm) arasında puanlayınız.
- Üretimin önemli bir kısmını dışarıda yaptırmak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Müşteriler için düzenli olarak yeni ürünler/hizmetler sunmak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Düzenli olarak yeni imalat yöntemleri/sistemleri getirmek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Ar-Ge projeleri geliştirmek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Şirketin diğer kısımları ile ilgili detaylı planlar yapmak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Diğer firmalar ile anlaşmalar yapmak ve ortaklıklar kurmak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Çalışanlar için özelleştirilmiş eğitimler sunmak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- İşinizi büyütmek (çalışan sayısı, tesis, vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kişisel bilgiler

10. Yaş: _____

11. Cinsiyet: ☐ Erkek ☐ Kadın

12. Doğum yeri (Şehir): _____ . Yaşadığınız yer (Şehir): _____

13. Ebeveynlerinizin eğitim durumu nedir ?

Baba: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer
Anne: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Diğer

14. Ebeveynlerinizin çalışma durumu nedir ?

	Özel Sektör Çalışanı	Devlet Çalışanı	Kendi işi veya girişimci	Emekli	İşsiz	Diğer
Baba:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anne:	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Evinizde siz dahil kaç kişi yaşıyor ? _____

16. Evinizin yaklaşık olarak aylık geliri ne kadar ? (Evde yaşayan bütün kişilerin gelirleri toplamı)

☐ 0 – 1300TL ☐ 1300TL – 2000TL ☐ 2000TL – 3000TL ☐ 3000TL – 4000TL
☐ 4000TL – 5000TL ☐ 5000TL – 6000TL ☐ 6000TL üzeri

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Alpay VARDAR
Doğum Yeri ve Yılı : Eskişehir - 1983
Yabancı Dil : İngilizce
e-posta : alpayvardar@hotmail.com

Eğitim Geçmişi

Lise : Eskişehir Anadolu Lisesi
Üniversite : Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Makina Mühendisliği Bölümü
Yüksek Lisans : İstanbul Teknik Üniversitesi, Makina Mühendisliği ABD

Bilimsel Faaliyetler

Sözlü Bildiri : V. Anadolu International Conference in Economics (2017)
Poster Bildiri : ICERI 2017 10th International Conference of Education,
Research and Innovation (2017)